

Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta

Lulić, Lovro

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:077656>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru
Odjel za klasičnu filologiju
Sveučilišni diplomski studij
Grčki jezik i književnost; smjer: nastavnički

Lovro Lulić

Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za klasičnu filologiju
Sveučilišni diplomski studij
Grčki jezik i književnost; smjer: nastavnički

Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta

Diplomski rad

Student/ica:
Lovro Lulić

Mentor/ica:
Izv. prof. dr. sc. Anita Bartulović

Komentor/ica:
Doc. dr. sc. Maria Mariola Glavan

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lovro Lulić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta** rezultat mogea vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogea rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogea rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 20. listopada 2023.

SAŽETAK

Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta

Sažetak

U ovom se diplomskom radu obrađuje korpus od 268 antroponima, toponima i etnonima iranskog podrijetla izdvojenih iz Herodotovih Ἱστορίαι te iz Ksenofontove Ἀνάβασις s obzirom na fonološke prilagodbe koje su se dogodile prilikom njihova preuzimanja u grčki leksički korpus. Cilj je ovog rada na temelju toga prikupljenog korpusa imena opisati fonološke promjene kako bi se ustanovilo na koji su način Grci prilagođavali strana imena iranskog podrijetla. Analiza se bazira na teorijama o jezicima u kontaktu koje su razradili Weinreich, Haugen i Filipović. U obradi se naglasak stavlja na etimologiju imena koja su prikazana u obliku rječničkih lema. Leme su poredane prema glasovima koji su se fonološki prilagodili grčkom jeziku, a temeljna je podjela na konsonantske odnosno vokalske promjene. Analizom je utvrđeno da se unatoč tome što se neki perzijski glasovi javljaju u grčkome fonološkom sustavu, njihov odraz u grčkom jeziku ne odgovara očekivanome, odnosno da nije jednak staroperzijskome izvornom obliku. Na kraju se rada nalazi prilog koji uključuje katalog svih imena koja su obrađena u radu.

Ključne riječi: Herodot, Ksenofont, perzijski, jezici u kontaktu, antroponimi, toponimi, etnonimi

Persian Names in the Works of Herodotus and Xenophon

Abstract

In this paper the author analyzes Persian onomastic material found in Herodotus' Ἱστορίαι and in Xenophon's Ἀνάβασις according to phonological changes made to the borrowing upon entering the Greek lexical corpus. The aim of this paper is to examine the collected corpus of Persian names found in the works of the two aforementioned authors, and to describe, based on this corpus, the phonological changes that took place during the adaptation of these names in Greek, with the help of etymologies given in the paper, in order to establish how the Greeks adapted names of Iranian origin into their language. The analysis is based on language in contact theories proposed by Weinreich, Haugen and Filipović. With this aim, the author has compiled a corpus of 268 anthroponyms, toponyms and ethnics derived from Iranian languages and found

in the aforementioned Greek works. He then researched the etymology of these borrowings, which are presented as dictionary lemma in the paper. The lemmata are arranged according to phonological changes, which are divided into consonantal and vocalic changes. These phonological adaptations are summarized in the concluding part of the paper, an analysis of which establishes that, despite the fact that some Persian phonemes appear in the Greek phonological system, their reflex in Greek does not correspond to what was expected, that is, it is not equal to the original Old Persian form. At the end of the paper, an appendix has been included containing a catalogue of all names analyzed in this work.

Key words: Herodotus, Xenophon, Persian, languages in contact, anthroponyms, toponyms, ethnonyms

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Teorijski okvir	2
1.2. Metodologija i opis korpusa	2
2. KRATAK PREGLED GRČKE I STAROPERZIJSKE FONOLOGIJE	3
2.1. Grčki fonološki sustav	3
2.1.1. <i>Grčki konsonanti</i>	3
2.1.2. <i>Grčki vokali</i>	4
2.2. Staroperzijski fonološki sustav	4
2.2.1. <i>Perzijski konsonantski sustav</i>	4
2.2.2. <i>Staroperzijski vokalski sustav</i>	5
3. FONOLOŠKE PRILAGODBE: KONSONANTI	6
3.1. Alveolari <i>d</i> i <i>t</i>	6
3.2. Labijal <i>p</i>	7
3.3. Labijal <i>b</i>	9
3.4. Labijal <i>f</i>	12
3.5. Palatali <i>č</i> i <i>j</i>	13
3.6. Bezvučni dental <i>θ</i> ili medijsko <i>s</i>	14
3.7. Zubno <i>θr/ç</i>	19
3.8. Zvučni zubnik <i>δ</i>	22
3.9. Lambdacizam	24
3.10. Medijski sibilant <i>z</i>	25
3.11. Perzijsko <i>zd</i>	26
3.12. Perzijsko <i>xš</i>	27
3.13. Sačuvanje/slabljenje guturala <i>k</i> i <i>x</i>	28
3.14. Forticije <i>g, x, h</i> u <i>k</i> (ili <i>x</i> u <i>g</i>)	30
3.15. Gubljenje glotidnog ploziva <i>h</i>	33
3.16. Ponašanje poluvokala <i>y</i>	37

3.17. Ponašanje poluvokala v	39
3.17.1. Jačanje poluvokala v	39
3.17.2. Poluvokal v koji se javlja kao vokal o	39
3.17.3. Gubljenje poluvokala v	40
3.18. Slogotvorno r	45
4. FONOLOŠKA PRILAGODBA: VOKALI I DIFTONZI	47
4.1. Ponašanje vokala a/ā	47
4.1.1. <i>Vokal a/ā koji je oslabio u ε ili η</i>	47
4.1.2. <i>Vokal a koji je oslabio u vokal ι</i>	50
4.1.3. <i>Vokal a koji se odražava kao o ili v</i>	51
4.1.4. <i>Gubljenje vokala a</i>	53
4.1.5. <i>Dugi vokal ā (u (ante)penultimi)</i>	54
4.2. Vokal u (koji se odražava kao o, ω ili η)	57
4.3. Diftong au	60
5. REZIME GLASOVNIH PODUDARNOSTI	62
6. ZAKLJUČAK	64
PRILOG	67
LITERATURA	75

1. UVOD

Grci su se od 6. st. pr. Kr. susretali s Perzijancima, sve većom silom na Istoku. Nepobitna je činjenica da su Grci stvarali ekonomsku i društvenu mrežu u Maloj Aziji gdje su im se interesi preklapali s perzijskim. Ti su dodiri ostavili traga i u njihovim jezicima, što se odražava u posuđenicama. Posebno je zanimljiv fond vlastitih perzijskih imena (antroponimi, toponimi i etnonimi), zabilježenih ponajviše u grčkog povjesničara Herodota, kod kojeg se može zamijetiti poneka nedosljednost i fonološka neočekivanost u grčkom ekvivalentu (npr. nije zabilježena početna aspiracija).

U ovom će se radu u okvirima teorijâ o jezicima u kontaktu (Filipović, Haugen, Weinreich i dr.) razmatrati fonološka prilagodba perzijskih imena izdvojenih iz Herodotove *Povijesti* (Ἱστορίαι, odnosno Ἱστορίας ἀπόδεξις) i Ksenofontove *Anabaze* (Ἀνάβασις). Također će se uzeti u obzir uloga različitih grčkih dijalekata u njihovu prenošenju i prilagodbi te obraditi fonološka povezanost više poznatih imena s perzijskim izvornikom ili rekonstruiranim oblikom. Cilj je ovog rada na temelju korpusa perzijskih imena izdvojenih iz spomenutih dvaju djela opisati glasovne promjene pomoću etimologija koje su razrađene u radu kako bi se ustanovilo na koji su način Grci prilagođavali strana imena iranskog podrijetla.¹ Vodeći se hipotezom da kod staroperzijskih glasova koja se nalaze u grčkome fonološkom inventaru neće biti potrebno prilagoditi glasove, očekujemo da će biti malen ili neznatan broj primjera kod kojih se takvi glasovi mijenjaju.

Ovaj je rad podijeljen u šest većih poglavlja. U prvom poglavlju opisuje se teorijski okvir te metodologija rada i opis korpusa. U drugom poglavlju uspoređuju se grčki i staroperzijski fonološki sustavi. Treće poglavlje posvećeno je razmatranju i objašnjavanju fonoloških prilagodbi perzijskih imena na konsonantskoj razini,² a četvrto promjenama na vokalskoj razini. Peto poglavlje donosi rezime promjena koje su uočene u obrađenom korpusu, a šesto zaključak. Na kraju rada nalazi se *Prilog*, u kojemu su katalogizirana i abecedno poredana sva imena iz analiziranog korpusa.

¹ Dok je etimologija nekih imena već poznata u znanstvenoj literaturi, onima koji nisu (npr. Νάπαρις, Ὑπάκυρις itd.) predložili smo etimologije na temelju već poznate segmente koje se nalaze kod složenica, staroperzijskih općih imenica i sl.

² Pod *perzijska imena* podrazumijevamo imena ljudi (antroponimi), naroda (etnonimi) i mjesta (toponimi) iranskog podrijetla koja se nalaze u gore spomenutim grčkim djelima. To nužno uključuje i ostala imena iranskog podrijetla jer je u nekim slučajevima teško odrediti porijeklo i izvorni oblik.

1.1. Teorijski okvir

Ovaj se rad prvenstveno oslanja na teorije o jezicima u kontaktu. Glavni su predstavnici Weinreich i Haugen, a među hrvatskim znanstvenicima Filipović.³ Weinreich i Haugen smatraju se začetnicima lingvističkih struja koja se bave jezicima u kontaktu, te su obojica naglasili potrebu za diglosijom da bi se jezični kontakti uopće mogli uspostaviti.⁴ Weinreich smatra da je jezična interferencija glavni preduvjet promjena pri usvajanju tuđica u vlastiti jezik.⁵ Haugen, pak, kroz primjer norveške bilingvalne zajednice u SAD-u opisuje način na koji se posuđenice prilagođavaju u jeziku primaocu kroz supstituciju glasova jezika davaoca koji nisu prisutni u jeziku primaocu.⁶ Teorije o jezicima u kontaktu pretpostavljaju određeni stupanj bilingvalnosti da bi se omogućio jezični kontakt. Filipović u svojoj knjizi *Teorija jezika u kontaktu: Uvod u lingvistiku jezičnih dodira* opisuje kako se posuđenice prilagođavaju jeziku primatelja na fonološkoj razini, prvenstveno zbog razlika u fonološkim sustavima dvaju jezika koja su u pitanju, pri čemu je potrebno da glasovi koji nisu prisutni u jeziku primatelja, a javljaju se kod jezika davatelja, budu zamijenjeni drugim, najčešće fonetski sličnim glasovima; taj proces, zvan fonemizacija, može biti slobodan, djelomičan ili potpun.⁷ Stoga ćemo u sljedećoj glavnoj cjelini razmatrati fonološke sustave jezika koji se analiziraju u ovom radu.

U određivanju etimologija koristili smo se različitim etimološkim rječnicima. Ako nismo pronašli ponuđeno etimološko rješenje u znanstvenim radovima drugih autora, ponudili smo vlastito rješenje na temelju dostupnog materijala u vidu imenskih i glagolskih korijena koji se rekonstruiraju za već protumačene onime. Od etimoloških rječnika koje smo koristili, od najveće su koristi bili *Altiranisches Sprachgut der Nebenüberlieferungen* (Walther Hinz), *Iranica in the Achaemenid Period (ca. 550–330 B.C.): Lexicon of Old Iranian Proper Names and Loanwords, Attested in Non-Iranian Texts* (Jan Tavernier), *Medisches und persisches Sprachgut bei Herodot* i *Die skythischen Personennamen bei Herodot* (Rüdiger Schmitt) te *Колаксай и его братья (античная традиция о происхождении царской власти у Скифов)* (Mihail Dmitrijevič Buharin).

1.2. Metodologija i opis korpusa

Radi analize perzijskih imena sastavili smo katalog svih perzijskih imena koja se nalaze kod Herodota, odnosno u Ksenofontovoj *Anabazi* (vidi *Tablicu 7* u *Prilogu*). Prikupljeni se

³ Vidi: Weinreich 1968.; Haugen 1953.; Filipović 1986.

⁴ Vidi: Weinreich 1968.; Haugen 1953.

⁵ Weinreich, 1968: 14–68.

⁶ Haugen, 1953: 423–438.

⁷ Filipović, 1986: 72.

korpus sastoji od ukupno 268⁸ imena perzijskog podrijetla (toponimi, antroponimi, etnonimi), te uključuje i imena medijskog i skitskog podrijetla,⁹ iz razloga što se često takva imena nalaze u korpusu iranskog podrijetla, ali je teško ili nemoguće sa sigurnošću odrediti o kojem se pak iranskom jeziku radi. U stare iranske jezike ubrajaju se još avestički (staroavestički i novoavestički), kimerijski, partski, srednjoperzijski i mnogi drugi neposvjedočeni jezici.

U katalogu se nalazi etimologija posvjedočenih imena ako je poznata, odnosno ako se može rekonstruirati. Na temelju tog kataloga razvrstili smo glasovne promjene koje su se dogodile uslijed prilagodbe perzijskih imena u grčkome u skupine prema promjenama kod konsonanata te vokala i diftonga te objasnili te promjene primjerima iz korpusa.

2. KRATAK PREGLED GRČKE I STAROPERZIJSKE FONOLOGIJE

Da bismo bolje razumijeli promjene koje će se dogoditi uslijed fonološke adaptacije perzijskih imena u grčki jezik, u ovom ćemo poglavlju kratko iznijeti pregled grčke i staroperzijske fonologije. Glasovi su označeni znakovima iz Međunarodne fonetske abecede (eng. International Phonetic Alphabet, odnosno IPA).

2.1. Grčki fonološki sustav

U nastavku slijedi prikaz grčkoga fonološkog sustava prikazan u tablicama, podijeljen na konsonante i na vokale. Pod *grčki* ovdje podrazumijevamo govor Atike iz 5. i 4. st. pr. Kr.

2.1.1. Grčki konsonanti

Grčki jezik ima devet okluziva, koja se dijele u tri reda prema mjestu tvorbe (labijali, dentali i velari) te u tri serije (bezvučni, zvučni i aspirirani koji su ujedno i bezvučni).¹⁰ Vidi *Tablicu 1.*

Tablica 1. Podjela grčkih konsonanata.

Okluzivi	Bezvučni	Zvučni	Aspirirani
Labijali	π [p]	β [b]	φ [p ^h]
Dentali	τ [t]	δ [d]	θ [t ^h]
Velari	κ [k]	γ [g]	χ [k ^h]

⁸ Od tih 268 imena, 32 su pronađena kod Ksenofonta i 236 kod Herodota.

⁹ Medijci su bili prvi iranski narod koji je imao kralja, kojeg su naposljetku svrgnuli Perzijanci, a Skiti amalgamat raznih nomadskih iranskih plemena u današnjoj Ukrajini, Rusiji i Kazahstanu.

¹⁰ Boas et al., 2019: 12.

Grčki je jezik imao samo dva frikativa, σ [s] i ρ [h];¹¹ ovaj se potonji javlja samo na početku riječi, ispred samoglasnika. Grčki se sonanti dijele na nazale i likvide. Postoje tri nazala: labijal μ [m], dental ν [n] i velar γ [ŋ]. Dvije su likvide, λ [l] i ρ [r], a posljednja je mogla biti i aspirirani alofon ρ̣. Neki od gore navedenih konsonanata mogli su se javljati u grčkome kao geminate.¹²

2.1.2. Grčki vokali

Grčki je vokalni sustav izgledao ovako kako slijedi u *Tablici 2*.¹³

Tablica 2. Podjela grčkih vokala.

	Prednji	Srednje-prednji	Centralni			Stražnji
Visoki	ī [i:], ū [y:]					ou [u:]
Srednje-visoki		ι [i], υ [y]				
Srednji		ει [e:]	ε [e:]		ο [o]	
Srednje-niski			η [ɛ:]	α [a]	ω [ɔ:]	
Niski				ᾶ [a:]		

Kratki su diftonzi: αι [ai], ει [ei > e:], οι [oi], υι [yj], αυ [au], ευ [eu], ου [ou > u:]. Dugi su diftonzi: α̣ [a:i], η̣ [ɛ:i], ω̣ [ɔ:i], αυ̣ [a:u], ηυ̣ [ɛ:u], ου̣ [ɔ:u].¹⁴

2.2. Staroperzijski fonološki sustav

U ovom ćemo poglavlju razmatrati staroperzijski fonološki sustav. Posebno ćemo se osvrnuti na konsonantsli, a zatim na vokalski sustav.

2.2.1. Perzijski konsonantski sustav

Staroperzijski ima sljedeće okluzive (vidi *Tablicu 3*).¹⁵

Tablica 3. Podjela perzijskih okluziva.

Okluzivi	Bezvučni	Zvučni
Labijali	p	b
Dentali	t	d
Velari	k	g

¹¹ Boas et al., 2019: 12.

¹² Usp. Boas et al., 2019: 13.

¹³ Boas et al., 2019: 7–9.

¹⁴ Boas et al., 2019: 9–10.

¹⁵ Testen, 1997: 574.

Kao što se vidi iz gore navedene tablice, staroperzijski je izgubio aspirate.¹⁶ Međutim, razvio je, kao što se vidi iz *Tablice 4*, afrikate (č, j), a i nekoliko sibilanata (š, ç) i frikativa (θ, δ, f) kojih nema u grčkom jeziku. Ostali su konsonanti kako slijedi u *Tablici 4*.¹⁷

Tablica 4. Ostali perzijski konsonanti i poluvokali.

	Labijali	Dentoalveolari	Palatali	Velari
Frikativi	f	θ, δ /ð/		x
Afrikate			č /tʃ/, j /dʒ/	
Sibilanti		s, ç /ʃ/	š /ʃ/	
Nazali	m	n		
Likvide		r, l		
Poluvokali			y /j/	v /w/

Imao je još i glotidni ploziv /h/.

2.2.2. Staroperzijski vokalski sustav

Staroperzijski vokalski sustav dijeli se na vokale i diftonge. Za razliku od grčkoga fonološkog sustava, staroperzijski se vokali mogu dijeliti na samoglasnike i na vokalne konsonante, koji su, kao što je slučaj kod hrvatskog /r/, slogotvorni. Perzijski je vokalski sustav jako siromašan, kad se uspoređuje s grčkim vokalskim sustavom jer je u indoiranskim jezicima indoeuropsko /*e/, /*o/ > /a/, dok /*ē/, /*ō/ > /ā/.¹⁸

Tablica 5. Staroperzijski samoglasnici.¹⁹

	Prednji	Centralni	Stražnji
Visoki	i, i:		u, u:
Niski		a a:	

Kao što se vidi iz *Tablice 5.*, staroperzijski je samoglasnički sustav bitno osiromašen u odnosu na grčki, te se sastoji od samo tri samoglasnika koja imaju opreku dugo-kratko. Međutim, bogat je u odnosu na grčki sonantima koji mogu biti u vokalskoj funkciji, odnosno koji mogu služiti kao nositelj sloga. Od njih dvije su likvide (l, r) i dva poluvokala (j, w).²⁰

¹⁶ Matasović, 1997: 55. Indoeuropski prajezik, kao i protoindoiranski prajezik, imao je red zvučnih aspiriranih okluziva, a u perzijskome se taj red stopio s redom zvučnih okluziva (Kaye, 1997: 572).

¹⁷ Testen, 1997: 580.

¹⁸ Testen, 1997: 571.

¹⁹ Testen 1997: 574.

²⁰ Testen 1997: 574–575.

3. FONOLOŠKE PRILAGODBE: KONSONANTI

Imena koja ilustriraju određenu promjenu nalaze se u dolje navedenim potpoglavljima, nakon kratkog objašnjenja same promjene koja se dogodila kod prilagodbe perzijskih imena u grčki jezik. Imena se tretiraju kao leme. Prvo se navodi pohrvaćeni oblik prema uputstvima pravopisa Matice Hrvatske o transliteraciji i transkripciji starogrčkih imena.²¹ Potom se navodi grčki oblik zabilježen u Herodota i/ili Ksenofonta, završetak za genitiv jednine i rod, kao i latinski ako je zabilježen. Nakon toga slijedi staroperzijski izvorni oblik (također dan u ahemenskom klinopisu i njegov prijeslov) ili rekonstrukcija. Budući da su to samāse-složenice,²² piše se od čega je složena i značenje sastavnica. Zatim se navode refleksi iz drugih indoeuropskih jezika, ako je moguće. Naposljetku se iznosi ukratko stvarni komentar.

3.1. Alveolari *d* i *t*

Slijedi nekoliko primjera s alveolarom *d* i *t*.

Mardi/Amardi. Μάρδοι, ὄν, οἱ. Ime plemena javlja se u obliku Ἀμαρδοί kod Stefana Bizantinca. Možda dolazi od perzijskoga 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎠𐎡𐎧𐎫 m^a-r-t-i-a mārtiya ‘smrtnik/čovjek’²³ ili od *br̥ḍa ‘uzvišen/visok’.²⁴ Bili su jedno od deset iranskih plemena nabrojanih u Herodota, transhumantni, skupa s Dahama, Dropicima i Sagartijcima nomadsko iransko pleme.²⁵

Dariti. Δαρῆται, ὄν, οἱ. Etnonim koji valjda dolazi od *dārayatā ‘držitelji’, skraćena od imena *dārayafarna ‘držitelj slave’ ili *dārayapāna ‘držitelj zaštite’, kombinirana sa sufiksom *-tā* za množinu.²⁶ Bili su skupa s Kaspjicima, Pausikajcima i Pantimatijcima u istom poreznom području pod Darijem Velikim, a budući da se Kaspjici uzimaju da su bili iransko pleme, valjda su to bili i Pausikajci²⁷

Pausikajci. Παυσίκαι, ὄν, οἱ. Etnonim koji se može izvesti od *pausikā ‘koji se malo odijevaju’ koje se sastoji od proto-iranskog *paus ‘ogrćem se’²⁸, koje se može usporediti s ṛgvedskim पवस्त̐ pavásta i od deminutivnog sufiksa *-ika*.²⁹ Bili su skupa s Kaspjicima,

²¹ Badurina et al., 2008: 291–295.

²² To su složenice sastavljene od dva korijena koja mogu imati i tematske završetke, a tipična su tvorba indoeuropskih jezika (Ruppel, 2017: 137–144).

²³ Eadie, 1852: 276.

²⁴ Stonecipher, 1918: 17.

²⁵ Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

²⁶ Tavernier, 2007: 4.2.493-494.

²⁷ Schmitt, 1990b: s. v. Caspians.

²⁸ Cheung, 2007: s. v. *paus.

²⁹ Tavernier, 2007: 4.2.1016.

Pantimatijcima i Daritima u istom poreznom području pod Darijem Velikim, a budući da se Kaspijci uzimaju da su bili iransko pleme, valjda su to bili i Pausikajci.³⁰

Badro. Βάδρης, ου, ό. Ime možda dolazi kao pokrata od perz. *hubadra ‘sretan / koji ima sreću’ od *hu ‘dobar’ i *badra ‘sreća’ (usp. ṛgvedski भद्र bhadrá ‘sretno’) ili je umiljenica nekog imena s ovim korijenom kao prvim članom.³¹ Badro je bio perzijski zapovjednik u ekspediciji protiv Kirene, spomenut u Herodotovoj 2. glavi, ili Histanov sin, časnik u Kserksovoj vojsci iz 7. glave.³²

Targitaj. Ταργίταος, ου, ό. Rijetka ime o-deklinacije koje se možda može izvesti od *dargatava ‘čija je snaga duga’, od *darya ‘dug’ i *tava ‘snažan’, a kod Grka se vokal *a* izmijenio u vokal *i* zbog analogije prema pridjevima ἀργυκέραινος ‘svijetlogromni’, ἀργίπους ‘brzonog’ ili prema imenu božice Ἀργίμπασα.³³ Targitaj je bio sin Paraja (Παπαῖος, ου, ό) i Api, kćeri Boristena, prvi čovjek stvoren od bogova u skitskoj mitologiji.³⁴

Tanais. Τάναϊς, ἴδος, ό. Ovo je bilo antičko ime za grad (koloniju) koji su osnovali Grci na ušću istoimene rijeke,³⁵ današnjega Dona. Ime rijeke dolazi od *dānaya ‘koji teče’,³⁶ čiji se korijen nalazi i u ukrajinskim rijekama Donu, Dnjepru, Donecu i Dnjestru te najvećoj europskoj rijeci Dunavu, lat. Dánubius.³⁷

3.2. Labijal *p*

Perzijsko *p* ostaje isto u prvih pet lema, a u drugih pet lema odražava se kao *β*, odnosno ozvučuje se. Iznimno u lemi **Kefenci** prelazi u *φ*.

Api. Ἀπί, indecl., ή. Žena Parajeva, skitska božica zemlje, ali i kći riječnog boga Boristena, otud *api, identično s av. 𐬀𐬎𐬎 api ‘voda’.³⁸

Paraj. Παπαῖος ili Παππαῖος, ου, ό. Vjerojatno je hipokoristik *papāyu ‘koji čuva’³⁹ od protoiranskoga *pā, usp. grč. ποιμήν, ένος, ό, hrv. *pastir*, lat. *pastor*, *óris*, *m.* i *páscor*, *3.*

³⁰ Schmitt, 1990b: s. v. Caspians.

³¹ Hinz, 1975: s. v. *hubadra.

³² Godley, 1925: 318-319.

³³ Pinault, 2008: 110.

³⁴ Ivantchik, 1999: 144.

³⁵ Strab. 11,2,2.

³⁶ Rekonstrukcija je korijena vlastita.

³⁷ Smith, 1854: s. v. Ta'nais.

³⁸ Ustinova, 1999: 67.

³⁹ Rekonstrukcija je korijena vlastita.

Velikoga i satrapa Artafrena, perzijski zapovjednik invazije na otok Naksos, na prijelazu iz 6. u 5. st. pr. Kr. Imao je sina Megabaza.⁵¹

Artembar. Ἀρτεμβάρης, ου, ό. Ime se rekonstruiralo od staroperzijskoga *ṛtampara, a u likijskome je posvjedočen kao Arttuñpara, a znači ‘koji potiče red’ od *ṛtam ‘red (ak.)’ i *para ‘potiče’.⁵² Bio je medijski plemić preko kojeg se saznalo da je Kir II. Veliki zapravo sin Mandane i Astijagov unuk, iako se to dotad krilo.⁵³

Kefenci. Κηφῆνες, ων, οι. Može se povezati s asirskim ojkonomom ^{KUR}qi/ki-pa-a-ni ‘područje Qipāni’. Herodot kaže da su Perzijci sebe isprva zvali Kefenci i Artajci, a tako su ih zvali i drugi.⁵⁴

3.3. Labijal b

Perzijsko *b* se u grčkom četverostruko održava: β, π, μ ili φ. Hiperant, Hipakir i Harpag su primjeri s π, Fedima s φ, a sve ostale leme prikazuju leniciju *b* u μ.

Artabaz. Ἀρτάβαζος/Ἀρταβάζης, ου, ό. Analogija na Μεγάβαζος, izvorno je *ṛtamazda ‘kojem je u Arti bog Ahura Mazda’ od *ṛta ‘sveti poredak’ i *mazda ‘glavno božanstvo’, a ovo se tumačenje preferira zbog aramejskoga ʾrtmz[d].⁵⁵ Drugo tumačenje izvodi se od medijskoga *ṛtabāzu ili perz. *ṛtabādu ‘Artina ruka’, tj. od *arta ‘smisao/red’ i *bāzu ‘ruka’.⁵⁶ Bio je Farnakov sin i Kserkov zapovjednik u invaziju na Grčku 480. g. pr. Kr. te satrap Helespontinske Frigije.⁵⁷

Artobazan/Artabazan/Artibazan. Ἀρτοβαζάνης/Ἀρταβαζάνης/Ἀρτιβαζάνης, ου, ό. Kako imenu nedostaje ρ u βαρζάνης, zbog načela parsimonije⁵⁸ uzima se da dolazi od med. *ṛtabr̥zāna (usp. perz. *ṛtabr̥dāna) ‘koji (po)diže sveti poredak’ od *ṛta ‘Arta’ i izvedenice s patronimnim sufiksom *-āna* *br̥zāna ‘onaj koji podiže’ od *br̥zi ‘(po)diže’, a ne od *ṛtavazdāna, patronimne izvedenice sa sufiksom *-āna* od *ṛtavazda ‘kojemu je izdržljivost u Arti’. Artobazan je bio najstariji sin Darija I. i Gobrijine kćeri.⁵⁹

⁵¹ Schmitt, 2000: s. v. Megabates, <https://www.iranicaonline.org/articles/megabates> (03. 02. 2024.).

⁵² Tavernier, 2007: 4.2.1485.

⁵³ Dandamayev, 1986b.

⁵⁴ Firouzi et al., 2022.

⁵⁵ Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1484.

⁵⁶ Hinz, 1975: s. v. rtabāzu.

⁵⁷ Dandamayev, 1986: s. v. Artabazus.

⁵⁸ Parsimonija se objašnjava kao princip koji razrješava neki problem na što jednostavniji i lakši način. Vidi Arieu, 1976.

⁵⁹ Usp. Brunner, 1986: s. v. Artabazanes; Tavernier, 2007: 4.2.1456.

Bubar. Βουβάρης, ου, ό. Izgleda da dolazi od *būbara ‘zemljoposjednik/vladar’, srodno s ṛgvedskima भूमि bhūmi ‘zemlja’ i भरति bhárati ‘nosi’.⁶⁰ Bio je Megabazov sin, Kserksov rođak iz drugog koljena i inženjer koji je skupa s Artaintom projektirao Kserksov kanal.⁶¹

Hiperant. Υπεράνθης, ους, ό. Rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije, nastalo od *hubāranta ‘koji dobro vozi’ od *hu ‘dobro’ i *bāranta ‘vozi’.⁶² Bio je unuk sin Darija I. Velikoga od žene mu Fratagune i Kserksov brat i Abrokoma, sudjelovao u drugoj, Kserksovoj perzijskoj invaziji na Grčku 480. g. pr. Kr. i poginuo s Abrokomom i djedom Artanom u Bitci u Termopilskom klancu.⁶³

Hipakir. Υπάκυρις, ιος, ό. Postoje još latinske inačice imena rijeke u Pomoponija Mele *Hypacyris* i *Hypacaris*, is, m., a grčki je oblik anaptiksom s *v* možda nastao od *hubagra koje je samo bilo plod sinkope od izvornoga *hubagara.⁶⁴ Ono je povezano s *hu ‘dobro’ i *baga ‘bog’. Hipakir je valjda današnja rijeka Južni Bug, druga najveća u Ukrajini,⁶⁵ ili Moločnaja.⁶⁶

Harpag. Ἄρπαγος, ου, ό. Druge su inačice kod Ksenofonta Ἀρβάκης, ου, ό i Ἀρβάκας, ᾶ, ό. Ime se izvodi od *arbaka ‘posrednik/srednji’, a slično je s ṛgvedskim अर्भक arbhaká ‘malen/mladić’, što su Grci prilagodili svom „podrugljivom” ἄρπαγος, ου, ό ‘udica/kuka’ ili ‘čovjek koji uspije dohvatiti što želi’.⁶⁷ Na natpisima Sargina II. Asirskoga iz 713. g. pr. Kr. doznaje se o Arbakuu (ar-ba-ku), vladaru Arnašije, kao jednom od četrdeset pet poglavara medijskih plemena koji je Sarginu plaćao danak. Drugi pak Harpag bio je medijski magnat i savjetnik posljednjega medijskog kralja Astijaga, a Ktesija ga je zamijenio s Astijagom i proglasio Arbaka prvim (sic!) medijskim kraljem.⁶⁸

Smerdis/Bardija. Σμέρδης, ιος, ό. Ime je atestirano u klinopisu kao 𐎧 𐎥 𐎥𐎷 𐎠 𐎫 b-r-dī-i-y Bṛdiya; radi se o umiljenici s -ya derivacijom *bṛdi (usp. med. *bṛzi) ‘visok’ od imena Bəṛəziaršti/Bəṛəzišnu itd., elamski bir-ti-ia.⁶⁹ Zvan je i kao Ταννοξάρης kod Ksenofonta, Ταννοξάρκης, ου, ό kod Ktesije. To pak ime dolazi od *tanūvazṛka ‘velikog tijela’ od *tanū

⁶⁰ Hinz, 1975: s. v. *būbara.

⁶¹ Weiskopf, 1994: s. v. Dascylium.

⁶² Hinz, 1975: s. v. *hubāranta.

⁶³ Baron, 2021: s. v. Hyperanthes.

⁶⁴ Rekonstrukcija je korijena vlastita.

⁶⁵ Bunbury, 1879: 400.

⁶⁶ von Gutschmid, 1886: 575.

⁶⁷ Tavernier, 2007: 4.2.82.

⁶⁸ Usp. Dandamayev, 1986: s. v. Arbaces.

⁶⁹ Tavernier, 2007: 4.2.362.

‘tijelo’ i *vazrka ‘velik’.⁷⁰ Bio je sin Kira II. Velikoga i mlađi brat Kambiza II. Bardija je ili vladao Ahemenidskim Carstvom nekoliko mjeseci 522. g. pr. Kr. kada je valjda umro ili mu je identitet preoteo Mag Gaumāta.⁷¹

Smerdomen. Σμερδομένης, ου, ό. Tumači se kao perz. *brđimānah ‘visokog uma / osjećaja’ od *brđi ‘visok’ (usp. hrv. *brijeg*) i *manah ‘um/srce’. Otanov sin, jedan od zapovjednika koji je imao vrhovno zapovjedništvo nad snagama perzijskog kralja Kserksa I. u njegovoj invaziji na Grčku.⁷²

Megapan. Μεγάπανος, ου, ό. Ime se izvodi od *bagapāna ‘pod božjom zaštitom’ od *baga ‘bog’ i *pāna ‘zaštita’ (usp. hrv. *pastir*). Bio je zapovjednik Hirkanijaca u Kserksovoj invaziji na Grčku, kasnije valjda upravitelj Babilona.⁷³

Megaferno. Μεγαφέρνης, ους, ό. Rijetka imenica treće (konsonantske) deklinacije. Temelji se na tumačenju *bagafarna ‘božja slava’ od *baga ‘bog’ i *farna ‘slava’.⁷⁴ Bio je satrap Kapadokije za Kira Mlađeg koji je planirao urotu protiv njega.⁷⁵

Harmamitro. Ἀρμαμίθρης, ου, ό. Ime vjerojatno potječe od med. *arbamiθra ‘mlad i ljubak’ od *arba ‘mlad’ i *miθra ‘bog ljupkosti / ljubaznosti Mitra’⁷⁶ ili *arəmamiθra ‘Mitrina ruka’ od *arəma ‘ruka’.⁷⁷ Datijev sin, medijski časnik u Kserksovoj konjici.⁷⁸

Megabaz. Μεγάβαζος, ου, ό. Za ovo rijetko ime o-deklinacije se zbog načela ekonomičnosti⁷⁹ uzima da dolazi od med *bagabāzu (usp. perz. *bagabāδu) ‘božja ruka’ od *bāzu ‘ruka’, a ne od stperz. *bagavazdā ‘kojemu je izdržljivost u bogu’ od *baga ‘bog’ i *vazdah ‘izdržljivost’.⁸⁰ Megabatov sin, vrlo poštovan i cijenjen perzijski zapovjednik pod Kserksovom ekspedicijom u Grčku 480. pr. Kr.⁸¹

Fedima. Φαιδύμη, ης, ή. Interpretira se kao *Hubanduš ‘u koje je dobra obitelj’ od *hu ‘dobro’ i *banduš ‘obitelj’. Grčki oblik nastao je metatezom i labijalizacijom *nd* u *dm* ύφαδμυ

⁷⁰ Stonecipher, 1918: s. v. Ταναοζάρης.

⁷¹ Dandamayev, 1988: s. v. Bardiya.

⁷² Usp. Hinz, 1975: s. v. *brđimānah.

⁷³ Usp. Hinz, 1975: s. v. *bagapāna.

⁷⁴ Tavernier, 2007: 4.2.252.

⁷⁵ Weiskopf, 1990: s. v. Cappadocia.

⁷⁶ Hinz, 1975: s. v. *arbamiça.

⁷⁷ Stonecipher, 1918: Ἀρμαμίθρης.

⁷⁸ Schmitt, 1994c: s. v. Datis.

⁷⁹ Campbell, 2013: 116–117.

⁸⁰ Usp. Tavernier, 2007: 4.2.240; Hinz, 1975: s. v. bagabāzu.

⁸¹ Schmitt, 2000: s. v. Megabates, <https://www.iranicaonline.org/articles/megabates> (03. 02. 2024.).

→ φαίδυμα → φαιδύμη prema φαίδιμος, 3 ‘blještav’.⁸² Kći Otanova, redom je bila udavana za Kambiza II, Gaumātu Maga koji je glumio da je Smerdis i za Darija I. Velikoga.⁸³

3.4. Labijal f

Perzijsko *f* jednostavno se odražava kao grčko φ.

Marafijci. Μαράφιοι, ων, οί. Perzijski oblik imena naroda bio bi *marafiya posvjedočen u elamskom kao ma-rap-pi-ia. S njim je povezan i Μάραφης, ιος, ó spomenut u 778. stihu Eshilovih *Perzijanaca*, ali ne zna se značenje.⁸⁴ Skupa s Pasargadima i Maspjicima, glavno perzijsko pleme na koje se svih sedam ostalih naslanjaju.⁸⁵

Patiramfo. Πατιράμφης, ου, ό. Tumači se da dolazi od *patiramfa ‘protuudarač/podupirač’ od *pati ‘sebe/naprotiv’ (usp. lit. *pats* ‘sam/sebe’ i sogdijski *rnβ* /ranva/ ‘udara/upire’). Patiramfo je bio kočijaš Kserksa I. koji je gonio nisajske konje.⁸⁶

Farnasp. Φαρνάσπης, εω, ό. Ime se izvodi od med. *farnāspa ‘komu su konji slava’ od *farna ‘slava’ i *aspa ‘konj’. Farnasp je bio otac Kasandane i zet Kira II. Velikoga.⁸⁷

Farnak. Φαρνάκης, ου, ό. Hipokoristik *farnaka ‘srećković’, umiljenica stvorena sufiksom -ka. Skraćuje imena kao *farnabāzu, farnaspa, farnaxšaθra itd. Korijen u ovim imenima dolazi od med. *farna ‘slava’.⁸⁸ Bio je Arsamov sin, mlađi Histaspov brat, Darijev ujak,⁸⁹ Artabazov otac⁹⁰ i osnivač Farnakida, dinastije satrapa Helespontinske Frigije.⁹¹

Farandat/Ferendat. Φαρανδάτης/Φερενδάτης, ου, ό. Ime se tumači kao *farnadāta⁹² ‘stvoren slavan / komu je dana slava’ što je srodno s mladoav. 𐎧 𐎠𐎥𐎡𐎹 𐎠 𐎥 x^varənah ‘slava’ koje možda dokazi od *h^var ‘sunce’,⁹³ a posuđeno i u hrv. *hvala* i *hrana*⁹⁴ i od *dāta ‘(pre)dano’.⁹⁵ Farandat je bio Teaspov sin, vođa kolhijskih i marskih vojnika u bitci kod

⁸² Tuplin i Ma, 2020: 152.

⁸³ Henkelman, 2003: 147–148.

⁸⁴ Usp. Schmitt, 1967: 131.

⁸⁵ Herodot, 1.125.

⁸⁶ Usp. Hinz, 1975: s. v. *patiramfa.

⁸⁷ Usp. Hinz, 1975: s. v. *farnāspa.

⁸⁸ Usp. Tavernier, 2007: 4.2.567.

⁸⁹ Briant, 2002: 339.

⁹⁰ Dandamayev, 1986: s. v. Artabazus.

⁹¹ Bang et al., 2020.

⁹² Hinz, s. v. *farnadāta.

⁹³ Gnoli, 1999: s. v. Farr(ah) <https://iranicaonline.org/articles/farrah> (05. 02. 2024.).

⁹⁴ Rejzek, 2008: 23.

⁹⁵ Tavernier, 2007: 177.

Plateje,⁹⁶ a Ferendat I. bio je sin Megabazov i vođa Sarangijaca, nećak Kserksa I. te zapovjednik u bitci kod Eurimedona.⁹⁷

Artafren. Ἄρταφρένης, ου, ό, lat. Artaphrenés, is, m. Interpretira se kao ime Ἄρταφέρνης izmijenjeno u Ἄρταφρένης ili zbog riječi φρήν, φρενός, ή ‘duša’ ili zbog posvjedočenih brojnih pridjeva na -φρην, -φρεν ili na -φρων, -φρον kao όμόφρων, 2 ‘suglasnog uma’, σόφρων, 2 ‘razborita uma’ i λυκόφρων, 2 ‘vučjeg srca / hrabar’. Izvodi se iz med. *rtafarnah ‘kojemu je Arta slava’ od *rta ‘sveti poredak’ i *farnah ‘slava’.⁹⁸ Posvjedočeno također kao elam. Irdaparna ili Irdapirna, akad. Ar-ta-pir-na’ i aram. rtrpn te vjerojatno kao posuđenica u najvećem indijskom epu Mahābhārata pod varijantama Rtaparna ili Rtaparna. Artafren je živio oko 513.–492., bio je Histaspov sin, brat ahemenidskog kralja Darija I., satrap Lidije iz prijestolnice Sardisa i perzijski zapovjednik.⁹⁹

3.5. Palatali č i j

Grčki jezik ne sadržava palatale pa se perzijsko č odražava kao τ, θ ili ζ, a j kao σ.

Arijaz. Ἀρίαζος, ου, ό. Umiljenica koja bi zvučala perz. *aryača¹⁰⁰ ili pak samāsa-složnica *aryāza ‘koji vodi Arijce’ od *arya i od *āza ‘vodi’.¹⁰¹ Bio je Gergijev otac.¹⁰²

Alazonci/Halizonci. Ἀλαζώνες/Ἄλιζώνες, ων, οι. Možda od izvedenice *aryačāna koje temelji na prethodnoj lemi s patronimnim sufiksom -āna. Grčko-skitsko pleme kao i Kalipide na rijeci Bug.¹⁰³

Oariz. Ὀαρίζος, ου, ό. Moguće je da ovo ime dolazi od perz. *varaiča ‘koji čuva ovce’ umiljenica nekog imena koje sadrži *vara ‘janje’, te da je pučkom etimologijom izmijenjena prema ὀαρίζω ‘razgovaram’.¹⁰⁴ ilid od *arya i od *azaiti ‘voditi’¹⁰⁵ Bio je Masagov otac.¹⁰⁶

Aspatin. Ἀσπαθίνης, ου, ό. Ovo je perzijski medizam zbog prve riječi *aspa ‘konj’ u klinopisnom 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩 a-s-p-č-n-a aspačanā ‘koji se raduje u konjima’ od *čana ‘raduje se’ (usp. řgved. चनस् cānas ‘želja’, काम kāma (u kāmasutra) ‘požuda’, lat. cārus, 3 ‘drag’) ili

⁹⁶ Justi, 1895: s. v. Φαρανδάτης.

⁹⁷ Schmitt, 1995.

⁹⁸ Usp. Hinz, s.v. *rtafarnah.

⁹⁹ Lecoq, 1986.

¹⁰⁰ Hinz, 1975: s. v. *aryača.

¹⁰¹ Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρίαζος.

¹⁰² Justi, 1895: s. v. Ἀρίαζος.

¹⁰³ von Gutschmid, 1886: 575.

¹⁰⁴ O antroponimima izvedenima od *vara vidi Hinz, 1975: s. v. *vara.

¹⁰⁵ Encyclopædia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Indo-Iranian-languages> (05. 03. 2024.).

¹⁰⁶ Baron, 2021: s. v. Oarizus.

od *aspačinā ‘koji želi konje’ od *činā ‘želi’ kao u av. 𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎āiri-cinah ‘koji želi žene’. Možda već posvjedočen u hetitskome kao aš-šu-uz-za-na, u elamskome kao aš-ba-za-na, babilonskome as-pa-ši-ni; napokon fars. اسپ چنا aspačanā. Aspatin je bio stariji službenik pod Darijem Velikim i Kserksom.¹⁰⁷

Teisp. Τείσπης/Τειῖσπης, ου, ό. Posvjedočeno u staroperzijskom klinopisu kao 𐎠𐎹𐎲𐎠𐎹𐎲𐎠𐎹𐎲 č-i-š-p-i-š *čišpiš od čit^š-piš ‘kojemu buja um’ od *cit ‘misao/pamet’ i *piš ‘buja/nabrekne’, usp. elam. zi-iš-pi-iš, za-iš-pi-iš-ši-ya, še-iš-be-iš-na¹⁰⁸ te babil. Ši-iš-pi-iš. Vasilij Abajev predložio je da je srodno s ved. sú-śiśvi ‘koji dobro raste’. Nije povezano s imenom hurrijskog boga oluje Tešup niti s kimerijskim vladarem koji se zvao Teušpa (vidi lemu **Teasp**). Bio je Ahemenov sin te otac Kira I. i Arijaramna, a Kambizov djed, a rodio se oko 690. pr. Kr.¹⁰⁹

Kambiz. Καμβύσης, ου, ό, lat. Cambýsés, is, m. U perzijskom klinopisu zapisano je kao 𐎠𐎵𐎠𐎹𐎲𐎠𐎹𐎲𐎠𐎹𐎲 k-b-u-jⁱ-i-y kaⁿbūjiya. H. W. Bailey tumači ime kao ‘kralj koji vlada po volji’, od *kam (usp. av. 𐬀𐬎𐬌kan ‘željeti’, skt. काम kāma ‘želja’) i *baug (usp. skt. भुज् bhuj) ‘koristiti/posjedovati/upravlјati’. Usp. elam. ka-an-bu-u-ci-ya-a; akad. ka-am-bu-zi-ya. Bio je Arukkuov brat, mlađi sin Kira I., i otac Kira II. Velikoga. Rodio se oko 630., a bio kralj Anšāna od c. 580. do 559. Kambiz II. bio je njegov unuk.¹¹⁰

3.6. Bezvučni dental θ ili medijsko s

Protoindoeuropsko *k^j se u perzijskome razvija kao dental θ. Ono se pak u grčkom odražava kao θ, ali i kao τ. U medijskome, s druge strane se taj isti glas odražava kao σ.

Parti. Πάρθοι, ου, οί, lat. Parthí, órum, m. Smatramo da ako *pārsa* ‘Perzija(na)c’ uistinu dolazi od protoindoeuropskoga *pérk^jus ‘rebro/prsa’, onda je srodno i s etnonimom Parti. Naime, protoindoeuropsko *k^j u avestičkome i medijskome odražava se kao s, a u staroperzijskome kao θ.¹¹¹ Ipak, većinom se povezuje s ṛgvedskim पृथ्वी pṛθví ‘široko (područje)/Zemlja’, od protoindoeuropskoga *p^lth₂wíh₂, od *pléth₂-us ‘širok’, srodno s av. 𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬎𐬎pərəθβī ‘površina’.¹¹² Etnonim Parti pojavljuje se u staroperzijskome kao 𐎠𐎹𐎲𐎠𐎹𐎲𐎠𐎹𐎲 p-

¹⁰⁷ Usp. Shahbazi, 1987: s. v. Aspačanā.

¹⁰⁸ Usp. Garrison, 2011: 377.

¹⁰⁹ Schmitt, 1991: s. v. Čišpiš.

¹¹⁰ Usp. Dandamayev, 1989: s. v. Cambyses.

¹¹¹ Kent, 1950: 196.

¹¹² Brandenstein i Mayrhofer, 1964: 138.

r-θ-v parθava; a u njihovu se vlastitu jeziku odražava kao 𐎠𐎡𐎢𐎣 p-r-θ-w /parθaw/; usp. srednjoperz. 𐎱𐎠𐎺𐎠 p-l-s-w-b-y /parsbīg/, manihejski 𐎱𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 phlw'nyg /pahlawīg/ te fars. پهلوی pahlavi.¹¹³

Staroperzijsko rθ pravilno se odražava u fars. kao hl: پهلو pahlu 'bok' i پهلوان pahlavân 'junak/akrobat/hrvač'. Ove riječi dolaze od *parθ koje se izvodi iz već spomenutoga *pérkūs 'rebro/prsa'. Slično je i rt iz protoie. *pertus 'prijelaz', av. 𐬨𐬀𐬎𐬌 pərətu 'most', postalo hl u srednjoperz. 𐎱𐎠𐎺𐎠 p'hly /puhl/ 'id.', i napokon fars. 𐎱𐎠 pol 'id.'. Pahlaw, bivša Partija, grč. Παρθία, ἄς, ἦ, lat. Parthia, ae, f., bila je povijesna pokrajina u sjeveroistočnom Velikom Iranu. U aramejskome je zabilježeno kao prt̄w, u elamskome i babilonskome kao pa-ar-tu-ma-a-a i par-tu.¹¹⁴

Satagidijci. Σαταγύδαι, ὄν, οἱ. Ime satrapije atestirano u perzijskom klinopisu kao 𐎱𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 θ-t-g-u-š θataguš 'gdje ima stotine krava' od perz. *θata (usp. med. *sata) 'sto' i *guš 'govedo'. Nije jasna geminata ττ jer perzijski nema geminate, ali možda su Grci prvo čuli medijski *sataguš, pa perzijski oblik, potom od dva koronala (glas izgovoren vrhom jezika) geminirali drugi kako ne bi ispalo *tataguš. Staroperzijsko θ i inače se odražava u Herodota kao s (a ne kao očekivana theta θ), kao Hutauθa u Ἰνδοθῶνα, Pāθragadā u Πασαργάδαι i Maθišta u Μαθίστης.¹¹⁵ Satagidijci su možda bili Indijci, ali je satrapija bila perzijskog imena te prema jednima obuhvaćala današnji Panjab s glavnim gradom Taxilom,¹¹⁶ a prema drugima zauzimala srednji dio rijeke Ind.¹¹⁷ Skupa s Gandarijcima, Dadikama i Aparitima su tvorili sedmi porezni νομός.¹¹⁸

Nisajske/nisejske poljane. Νησαία πεδία, ὄν, τά, lat. Nésaea vallis, is, f. Kao medijska riječ posvjedočena je u perzijskom klinopisu kao 𐎺𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 n^a-i-s-a-y nisāya, a u staroperzijskome bi bila *niθāya, 'mjesto počivanja / sjedište' od *ni 'dolje/niz' i *sāya/θāya 'leži/sjedi'. Usporedi ved. शये śāye 'leži', hrv. *siromah*,¹¹⁹ babil. ni-is-sa-a-a, elam. nu-iš-šā-ia i proto-indo-europske kentum srodnike grč. κείται 'leži', i lat. *civis, is, m.* 'građanin' i

¹¹³ Tolman, 1908: 109.

¹¹⁴ Usp. Tavernier, 2007: 1.3.30. (29).

¹¹⁵ Tavernier, 2007: 1.3.40.

¹¹⁶ Jacobs, Bruno, 2011: Achaemenid Satrapies: <https://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies> (05. 03. 2024.).

¹¹⁷ Baron, 2021: s. v. Sattagydae.

¹¹⁸ Callieri, 2007. s. v. India III. Relations: Achaemenid Period.

¹¹⁹ Skok, 1971: s. v. sirota.

incúnábula, órum, n. ‘platno u zipki’¹²⁰ te hrv. reg. *cimitar* ‘groblje’ koje opet dolazi od grčkog κοιμητήριον izvedenog iz κείται.¹²¹ Izvorno je bilo Νίσαιον od iranskoga *nisāya, a Schmitt kaže da su Grci promijenili Νίσαιον u Νησαῖον jer tada više nisu razlikovali ι i η, te su se povezli za riječju νησαῖος, 3 ‘otočni’ u smislu ‘izolirana udolina’.¹²² Po nazivu poljane Nisajski konji vuku ime koji su bili najpoznatija pasmina konja u antici.¹²³

Pategija. Πατηγῦας, ἄ, ὄ. Kao i u prethodnoj lemi, ovdje se perzijsko i ostvaruje kao η. Tumači se kao *patigaṽa ‘čuvar goveda’ od *pati ‘čuvar’ i *gāva ‘govedo’.¹²⁴ Bio je prijatelj Kira Mlađeg.¹²⁵

Pasargade/Pasargadi. Πασαργάδαι, ὄν, οἱ. Možda se izvodi od med. *pāθragadā ‘zaštitne toljage’ (*pāθra ‘zaštitnik’ i *gada ‘toljaga’), fars. پاسارگاد pāsārgād,¹²⁶ ili opet od medijskoga *pārsagrđā ‘perzijska kuća’ (*parsa ‘Perzija(na)c’ i *grđa ‘kuća’).¹²⁷ Pasargade su bile prijestolnica i posljednje počivalište ahemenidskog kralja Kira II. Velikog.¹²⁸ Prema toponimu nastalo je ime perzijskog plemena Pasargadi od koje proizlaze Ahemenidi. Uz njih su vladali Marafijci i Maspjci nad ostalih sedam plemena. Prva tri su bila sjedilačka, sedentarna plemena: Karmanijci, Pantijalajci i Derusijejci, a druga četiri selilačka, stočarska Dahe, Mardi, Dropici i Sagartijci.¹²⁹

Kaspjci. Κάσπιοι, ὄν, οἱ. Ako su Pausikajci nosili manje odjeće, možda su slično njima Kaspjci spavali na laganim slamnatim ležaljka pa ime valjda dolazi od med. *kāspiya ‘koji drže/čuvaju slamu’ koje se rastavlja na med. *kās ‘slama’, perz. *kāθ ‘id.’ i *pā ‘čuvati’.¹³⁰ Budući da mnogi Kaspjci nose iranska imena, uzima se da su bili iransko pleme.¹³¹

Satasp. Σατάσπης, ὄν, ὄ. Može se sa sigurnošću izvesti od perz. *θatāspa, a medijski bi bilo *satāspa, ‘koji ima stotine konja’ (*sata/θata ‘sto’ i aspa ‘konj’), usp. asirski ša-ta-aš-pa, elam. šá-ad-da-áš/iš-ba, šá-da-áš-ba, sogd. st’sp /Satāsp/.¹³² Satasp je bio Teaspov sin i Darijev

¹²⁰ de Vaan, 2008: s v. cūnae.

¹²¹ Opačić, 2005.

¹²² Schmitt, 1967: 123.

¹²³ Schmitt, 2002a: s. v. Nisāya, <https://iranicaonline.org/articles/nisaya> (19. 10. 2023.)

¹²⁴ Hinz, 1975: s. v. *pātigāvyā.

¹²⁵ Justi, 1875: s. v. Πατηγῦας.

¹²⁶ Gershevitch, 1969: 168.

¹²⁷ Tavernier, 2007: 4.3.166.

¹²⁸ Stronach i Gopnik, 2009: s. v. Pasargade, <https://iranicaonline.org/articles/pasargadae> (05. 02. 2024.).

¹²⁹ Brunner, 2004. s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

¹³⁰ Hinz, 1975: s. v. *kāspā.

¹³¹ Schmitt, 1990b: s. v. Caspians.

¹³² Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1577.

nećak koji je silovao Zopirovu kćer i morao je kako bi izbjegao smrt oploviti cijelu Afriku. Nije uspio, vratio se u Egipat, a Xšayarša I. dao ga je nabiti na kolac.¹³³

Sindijci. Σίνδοι, ὄν, οἱ. Možda kao part. perf. pas. *simtā od skitskog *sim ‘plesati/kretati se’, usp. vedski शिमी śīmī ‘snaga/trud’¹³⁴ koje je srodno s vedskim शम् śam ‘truditi se’ i grčkim κάμνω ‘umaram’.¹³⁵ U tom se *simtā *m* asimiliralo u *sintā, a Grci su *Σίντοι povelili za Ἰνδοί u Σίνδοι, ‘koji plešu veliko kolo’, istog razvoja kao i u digorskom osetskom *sind*, ironski osetski *simd*, ‘masovni ples u kolu’.¹³⁶ Oni su živjeli na tamanskom poluotoku,¹³⁷ istočno od Krima, koji su Grci zvali Σινδική χερσόνησος. Neki su Sindijci naselili i Mađarsku.¹³⁸

Sauromati/Sarmati. Σαυρομάται/Σαρμάται, ἔων, οἱ. Svodi se na medijsko-skitski pridjev *saruma^{nt}, a perzijski bi bio *θaruma^{nt}, ‘koji su naoružani kopljima/strijelama’. Vrlo je slično vedskomu शरुमन्त् śarumant ‘id.’ (शरु śáru ‘strijela’¹³⁹ ili ‘slobodni ljudi’).¹⁴⁰ Oni su bili narod sličan Skitima koji su prodrli od rijeke Don i Azovskog mora na istok do Kavkaza.¹⁴¹

Sagartijci/Asagartijci. Σαγάρτιοι, ὄν, οἱ, lat. Sagartií, órum, m. Atestirano je kao med. 𐎠𐎥𐎧𐎲𐎠𐎥𐎧𐎲 a-s-g-r-t-i-y asagartiya, perz. pak *aθagartiya, ‘oni koji žive u kamenim špiljama’ (*asa/aθa ‘kamen’ i *gart ‘zemlja’); usp. elam. aš-šá-kar-ti-ia, babil. ^{KUR}sa-ga-ar-ta-a-a.¹⁴² Babilonska i grčka inačica pokazuju ranu aferezu, kao i Mardi – Amardi, Parnijci – Aparnijci. Brandenstein kaže da je medijski oblik bio bez početnoga *a*, a perzijski s njim. Bili su skupa s Dahama, Mardima i Dropicima nomadsko iransko pleme unutar Ahemenidskog Kraljevstva čiji je važno oruđe bio laso.¹⁴³

Sake. Σάκαι, ὄν, αἱ, lat. Sacae, árum, f., ṛgvedski शकाः śakāḥ. Ime plemena u Ksenofonta bilježi se često kao jednina Σάκαῦς, ᾶ, ὄ. Kod Perzijaca, na njihovu klinopisu vidi se medijsko-skitsko 𐎠𐎥𐎧𐎲 s-k-a sakā, a perzijsko *θakā, ‘nomadi/selioci’ od *θak ‘ići’¹⁴⁴ (usp.

¹³³ Schmitt, 2014: s. v. Sataspes, <https://iranicaonline.org/articles/sataspes> (05. 02. 2024.).

¹³⁴ Mayrhofer, 1996: s. v. śīmī.

¹³⁵ Id.: s. v. ŚAM¹.

¹³⁶ Hinz, 1975: *sindika.

¹³⁷ Mayor, 2017.

¹³⁸ Olbrycht, 2000: 107.

¹³⁹ Usp. Tohtasjev, 2005b: 296–300.

¹⁴⁰ Usp. Mayor, 2014: 454.

¹⁴¹ Brunner, 2004. s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

¹⁴² Tavernier, 2007: 1.3.7.

¹⁴³ Usp. Eilers, 1987: s. v. Asagarta.

¹⁴⁴ Pinault, 2008: 107.

lit. šokti ‘skakati/plesati’,¹⁴⁵ skt. शकट śakata ‘kola’, stperz. 𐎧𐎡𐎴𐎠 θ-k-t θakata ‘prošao je/dovršeno je’ i partski *saxt* ‘id.’).¹⁴⁶ Sake su bili iranski nomadski narod sličan Skitima koji su nastavali euroazijske stepe, a područje Seistan u Afganistanu je prozvan po njima jer su prodrli sve do Indije.¹⁴⁷

Masisto. Μασίστις, ου, ό. Posvjedočen je u staroperzijskom klinopisu kao 𐎠𐎡𐎴𐎠𐎵 m^a-θ-i-š-t^a maθišta, med. *masišta, ‘najveći’. Srodno je s grč. μήκιστος od protoie. *makj; usp. babil. ma-si-iš-tu. Masisto je bio perzijski princ, sin Darija I. i njegove žene Atose i brat Kserksa I. Bio je satrap Baktrije gdje je 478. g. pr. Kr. htio započeti bunu protiv brata.¹⁴⁸

Makistije. Μακίστιος, ου, ό. Ovo su ime Grci izmijenili od Masistije, Μασίστιος, ου, ό, lat. Masistius, ii, m., jer imaju riječ istog značenja μήκιστος, 3, odnosno dorski μάκιστος, a Masistije je izvedenica od Masista. Masistije, sin Siromitrov, bio je zapovjednik saspirskih i alarodijjskih četa Kserksove vojske za drugu invaziju Grčke; umro je netom prije Platejske bitke 479. g. pr. Kr.¹⁴⁹

Kasandana. Κασσανδάνη, ης, ή. Ime možda dolazi od medijske izvedenice sa sufiksima -nt- i -na koja se rekonstruira kao *kāsavantana ‘draguljareva kći’, izvedena od perz. *kāθa ‘dragulj’.¹⁵⁰ Potom su riječ Grci skratili izbacivanjem sloga analogijom prema Κασσάνδρη, ης, ή ‘Kassandra’.¹⁵¹ Kasandana je bila žena Kira II. Velikoga, sestra Otanova i kći Farnaspova. Rodila je Kambiza II., Smerdisa i Atosu.¹⁵²

Suza. Σουσα, ων, τᾶ. Posvjedočena u perzijskom klinopisu kao 𐎶𐎡𐎴𐎠𐎵 Ḥ-u-š-a Ḥuša,¹⁵³ usp. srednjoelam. šu-si, h.šu-še-en; akad. šu-ši; novoelam. h.šu-šu-un; ahemenidski elam. h.šu-šá(-an);¹⁵⁴ fars. شوش Šuš; hebr. שׁוּשָׁן Šūšān; sirijski ܫܘܫ Šuš; srednjoperz. 𐭮𐭲𐭮/𐭮𐭲𐭮𐭮 Sūš/Šūs. Suza je bio drevni grad u Elamskom, Perzijskom i Partskom carstvu, smještena oko 240 km istočno od rijeke Tigris u današnjoj provinciji Kuzistan u Iranu. Nakon babilonskog osvajanja, za ime se pogrešno vjerovalo da dolazi od semitske riječi Šušān,

¹⁴⁵ Szemerényi, 1980: 45.

¹⁴⁶ MacKenzie, 1994: s. v. Dates and dating.

¹⁴⁷ Callieri, 2016: <https://www.iranicaonline.org/articles/sakas-in-afghanistan> (5. 02. 2024.).

¹⁴⁸ Usp. Schmitt, 2000: <https://www.iranicaonline.org/articles/masistes> (19. 10. 2023.).

¹⁴⁹ Usp. Schmitt, 2015: 254.

¹⁵⁰ Rekonstrukcija je vlastita.

¹⁵¹ Hinz, 1975: s. v. kāsavanta.

¹⁵² Dandamayev, 1990.

¹⁵³ Kent, 1950: 143.

¹⁵⁴ Hinz i Koch, 1987: 1183.

‘Ijljan’.¹⁵⁵ Zanimljivo je da je perzijsko ime za Elam bilo ^Hu-v-j^a-a ^Hūža¹⁵⁶ od *Hūša <*Sūša, Çūša.¹⁵⁷

Ratin. Ραθίνης, ου, ό. Možda se izvodi od perz. *raθina ‘vozač kola’ od *raθa ‘kola’, koje je srodno s lat. *rota, ae, f.* ‘id.’.¹⁵⁸ Bio je Spitradatov kolega, Farnabazov zapovjednik i satrap Daskilitisa pod Darijem II. i Artakserksom II.¹⁵⁹

Pantimatijci. Παντίμαθοι, ων, οι. Ime plemena možda se može povezati s perzijskom složenicom *pantimaθa (usp. med. *pantimasa) ‘gdje je put velik’ od *panti ‘put’ i *maθa ‘velik’, a ime je motivirano konfiguracijom područja gdje je taj nomadski narod živio.¹⁶⁰ Korijen *maθa nalazi se i u *masišta, Μασίστης/ Μασίστιος.¹⁶¹ Oni su skupa s Kaspijcima, Pausikajcima i Daritima nastavali jedanaesti *νομός* pod carem Darijem Velikim koji je išao od jugozapada kaspijske obale do najnižih dosega rijeka Kur i Araks.¹⁶²

Tamanajci. Θαμαναίοι, ων, οι. Ime plemena možda dolazi od perz. izvedenice *θāmānāyā,¹⁶³ odnosno od med. *sāmānāyā od Sāma, Narimanova sina u epskom ciklusu Seistanskih junaka iz srednjovjekovnog Irana, od izvedenice *sāmāna s patronimnim sufiksom *-āna*. Na tu izvedenicu slaže se nova izvedenica sa sufiksom *-y-*.¹⁶⁴ Tamanajci se povezuju sa staroiranskom sāmanskom dinastijom koje najbolje predstavlja Kərəsāspa/Karšāsp i unuk mu Rostam koji su vladali u Sistānu, Makrānu i Balučestānu. Poneki dodaju i **Arahoziju**¹⁶⁵ **Ἀραχωσία, ας, ή** koja dolazi od stperz. 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻 h-r-u-v-t-i-š /harauvatiš/¹⁶⁶

3.7. Zubno *θr/ç*

Medijsko zubno *θr* očituje se kao *τρ* u grčkom, a ponekad se razvije u perzijsko zubno *ç* koje se pak odražava kao grčko alveolarno *σ*.

Mitrobat. Μιτροβάτης, ου, ό. Ovo je staroperzijski medizam od *miθrapāta ‘koji je od Mitre zaštićen’, od *miθra ‘bog savezništva Mitra’ i *pāta ‘zaštićen’.¹⁶⁷ Mitrobat je bio

¹⁵⁵ Aryavand i Grami, 2015: <https://www.iranicaonline.org/articles/lily> (05. 02. 2024.).

¹⁵⁶ Usp. Oettinger, 2015: 54.

¹⁵⁷ Kümmel, 2008: 7 na https://www.academia.edu/1748443/Introduction_to_Khotan_Saka_in_German (9.9.2023.).

¹⁵⁸ Hinz, 1975: *raθina.

¹⁵⁹ Schmitt, 2000f.

¹⁶⁰ Rekonstrukcija je vlastita.

¹⁶¹ Buharin, 2013a: 67.

¹⁶² Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

¹⁶³ Herzfeld, 1947: 721.

¹⁶⁴ Bivar, 2000: 24.

¹⁶⁵ Jacobs. 2011: <http://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies> (07. 02. 2024.).

¹⁶⁶ Titus <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers028.htm> (25. 02. 2024.).

¹⁶⁷ Usp. Hinz, 1975: s. v. *miθrapāta.

‘blistavog roda’ od perz. *čiça, med. *čiθra ‘blistav/rod’ i *maga ‘dar’.¹⁷⁶ Sisamak je skupa s Amorgom bio Daurisu podređeni zapovjednik u Jonskoj pobuni.¹⁷⁷

Tisaferno. Τισσαφέρνης, ους, ό. lat. Tissaphernés, is, m. Rijetko ime treće deklinacije. Posvjedočeno je u likijskome kao ΚΕΙΙΡΡΡΞΝΡ Κizzaprñna i ΙΕΣΡΡΡΞΝΡ Zisaprñna. Otud se rekonstruira stperz. *čiçafarna ‘čiji rod ima slavu’ od *čiθra ‘svijetao/rod’, a *farnah se uspoređuje s av. *xvarənah* ‘bogatstvo, slava’, ali i ‘svjetlosni’, otud značenje ‘s blistavim sjajem’. Medijski oblik imena *čiθrafarnah- posvjedočen je u grčkome kao Τετραφέρνης, ους, ό, i u latinskome kao Tetrapphernés, is, m. Tisaferno (445. – 395.) je bio sin Hidarna III. i satrap Lidije i Jonije, praktički cijele Male Azije, pod Darijem II.¹⁷⁸

Mitra. Μίθρας/Μίτρᾱς, ᾱ, ό. Herodot kaže u 1.132.1 da „καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀλιλάτ, Πέρσαι δὲ Μίτρᾱν” (Asirci zovu Afroditu Milita, Arapi (je zovu) Alilat, a Perzijanci Mitra). Schmidt smatra da Herodot nije znao mnogo o ovom božanstvu pa je akuzativ jednine Μίθρᾱν pomiješao, misleći da dolazi od božice Μίθρᾱ, ᾱς, ἡ ‘božica Mitra’, ali je zapravo od boga Μίθρας, ᾱ, ό ‘bog Mitra’.¹⁷⁹ U Ksenofonta je Μίθρη, ης, ἡ. Staroperzijski je 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 mⁱ-θ-r te 𐎠𐎹𐎷𐎡𐎴 mⁱ-t-r ‘ugovor/obećanje’,¹⁸⁰ a *miça nije posvjedočen jer je valjda zamijenjen s av. 𐎹𐎡𐎴𐎠 miθrō. Također farsijski je posve izgubio glas [θ] (ali i δ) pa riječ glasi *mehr*.¹⁸¹

Itamitro. Ἰθαμίτρης, εω, ό. Ime je perzijsko-medijski hibrid *iθamiθra, ‘koji želi Mitru’ s prvim članom koji je perz. *iθa ‘želi’, kao u av. *isaṭ.vāstra* ‘koji želi pašnjake’ od *isaṭ* ‘koji želi’ i *vāstra* ‘pašnjaci, i drugim članom koji je med. *miθra/miça ‘Mitra’.¹⁸² Itamitro I. je bio otac Artainta I., vođe Paktijaca. Itamitro II. je bio Otaspov sin i nećak Artainta II.¹⁸³

Siromitro. Σιρομίτρης, ου, ό. Budući da bi staroperzijski oblik imena glasio θīramiça → çīramiça, ovaj je medijski *sīramiθra nastao disimilacijom od *srīramiθra ili od perzijsko-medijskog hibrida *çīramiθra, ‘koji je i lijep i ljubak’ (usp. av. *srīra* ‘lijep’) i *miθra ‘bog prijateljstva/ljupkosti Mitra’.¹⁸⁴ Bio je Eobazov sin, Masistijev otac i vođa Parikanijaca.¹⁸⁵

¹⁷⁶ Hinz, 1975: s. v. *čiçamaga.

¹⁷⁷ Badian, 2004: s. v. Ionian revolt.

¹⁷⁸ Usp. Schmitt, 1991: s. v. Čiθrafarnah.

¹⁷⁹ Schmitt, 1967: 122.

¹⁸⁰ Schmidt, 2004: s. v. Mithra I. Mitra in Old Indian and Mithra in Old Iranian <https://www.iranicaonline.org/articles/mithra-i> (05. 02. 2024.).

¹⁸¹ Tavernier, 2007: 1.1.4.

¹⁸² Usp. Hinz, 1975: s. v. *iθamiθra.

¹⁸³ Justi, 1895: s. v. Ἰθαμίτρης.

¹⁸⁴ Hinz, 1975: s. v. srīramiθra.

¹⁸⁵ Justi, 1895: s. v. Σιρομίτρης.

Perzijski korijeni s *čiça, *čiθra proizvode elamske oblike na *zissa i širok opseg helenskih ekvivalenata Τισσα, Τριτα, Τιθρα, Τιθα, Σισ.¹⁸⁶

Titaj. Τίθαιος/Τιθαῖος, ου, ό. Ovo grčko ime skriva dva palatala koji se nalaze u rekonstruiranoj perzijskoj složenici *čiçāya, tj. j-izvedenici umiljenice, od perz. *čiça^ataxma *čiçamana, *čiçafarna, itd. Korijen je *čiça ‘blstav/rod’.¹⁸⁷ Bio je Datijev sin, medijski zapovjednik Kserksove konjice skupa s bratom Harmamitrom.¹⁸⁸

Megasidro. Μεγασίδρης, ου, ό. Grci su prvi član imena promijenili prema Μεγακλής, Μεγασθένης te homerovskom Μεγαπένθης itd. Riječ dolazi od med. *bagačiθra ‘božanskog roda’ od *baga ‘bog’ i *čiθra ‘blstav/rod’.¹⁸⁹ Bio je otac Dotosa koji je vodio Paflagonce i Matijence pod Kserksom.¹⁹⁰

3.8. Zvučni zubnik δ

Perzijski zubnik δ ne javlja se u drugim iranskim jezicima, nego odgovara medijskom z. U grčkome se javlja kao δ, ali zbog analogije (u lemi **Artifije**) kao τ. Iznimno, u divergentnome skitskom iranskom jeziku (lema **Skit**) odražava se kao θ.

Megadost. Μεγαδόστης, ου, ό. Kao prethodna lema, od Grka promijenjeno perzijsko ime *bagađušta, medijsko *bagazušta, ‘bogom zamilovan’ od *baga ‘bog’ i *đušta ‘voli/sklon je prema komu’.¹⁹¹ Bio je Maskamov otac.¹⁹²

Gandarijci. Γανδάριοι. ων. οι. Posvjedočeno kao <𐎠𐎡𐎣𐎥𐎧 g-d-a-r Gaⁿdāra,¹⁹³ a možda dolazi od perz. *gandāra ‘gdje ima mnogo blaga’, izvedenice tvorene sufiksom -r iz *ganđa ‘blago’.¹⁹⁴ Bili su svrstani u sedmi porezni νομός skupa s Satagidijcima, Dadikama i Aparitima te je njima skupa s Dadikama zapovijedao Artifije za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr.¹⁹⁵ Ovo je vjerojatnije iranska, a ne indijska riječ jer se ne bez razloga i susjedna plemena Satagidijci, Dadike i Apariti etimološki povezuju s bogatstvom, izvanrednošću i obiljem.¹⁹⁶

¹⁸⁶ Schmitt, 1991: s. v. Čiθrafamah.

¹⁸⁷ Usp. Lewis, 1997: 358.

¹⁸⁸ Schmitt, 1994c: s. v. Datis.

¹⁸⁹ Hinz, 1975: s. v. *bagačiθra.

¹⁹⁰ Justi, 1895: s. v. *Bagačiθra (?).

¹⁹¹ Hinz, 1975: s. v. *bagađušta.

¹⁹² Justi, 1895: s. v. *Bagađušta.

¹⁹³ Tavernier, 2007: 3.2.6.

¹⁹⁴ Usp. Tavernier, 2007: 4.3.71.

¹⁹⁵ Baron, 2021: s. v. Dadicae.

¹⁹⁶ Baron, 2021: s. v. India.

Artifije/Artibije/Arzibije/Arzif. Ἀρτύφιος/Ἀρτύβιος/Ἀρζύβιος/Ἀρζίφιος, ου, ό.¹⁹⁷ Herodotov je izvor perz. *r̥difya (med. *r̥zifya) izmijenio prema glagolu ἀρτύω ‘pripremam’ i njegovim izvedenicama. Skoro je identično av. *arəzifya*, usp. řgved. ऋजिप्य řjipyá, aram. ’rzpy, elam. ir-tap/tup-pi-ya, naslijeđeno kao srednjoperz. *āluf*, fars. *āloh*. Sve znači ‘orao/koji uzlazi gore’.¹⁹⁸ Prvi je Artifije bio dužnosnik oko 500. g. pr. Kr. Artibije pak bio zapovjednik kojeg je poslao Darije Veliki da povraťi Gorga, properzijskog kralja Salamine na Cipru kojeg je brat Onesil svrgnuo 498. g. pr. Kr. Artifije II. je bio Artabanov sin koji je zapovijedao Dadikama i Gandarijcima u Kserksovoj invaziji na Grčku 480. g. pr. Kr.¹⁹⁹

Skit. Σκύθης, ου, ό, lat. Scythés, is, m. Od njega dolazi narod **Skiti.** Σκύθαι, ὄν, οί, lat. Scythí, órum, m. Posvjedočeno je u staroperzijskom 𐎧𐎠𐎧𐎡𐎹𐎡𐎹 s-k^u-u-d-r skudra sa značenjem ‘Trakija/današnja Bugarska’, od medijskog-skitskoga *skuđā ‘strijelci’.²⁰⁰ Samo je problem što ovog korijena nema ni u jednom iranskom jeziku. No po konsenzusu uzima se iz arijsko-indijske grane kao sanskrtsko *skundate* ‘žuri/požuruje’ što je povezano s engleskim *shoot* ‘pucati’, *shout* ‘vikati’, *sheet* ‘plahta / ugao jedra / skuti / pregača’ i *shut* ‘zatvoriti’, a također lit. *skudrùs* ‘brz/vješt’ i hrv. *iskidati* sačuvalo je izvorno značenje ‘pobjeći / staviti u bijeg’,²⁰¹ kao i dijalektalno *kidnuti* = uteći. Skit je bio brat Agatirsa i Gelona, i praotac svog plemena Skiti koji su u 9. st. pr. Kr. odselili iz današnjeg Kazahstana u južnu Rusiju i Ukrajinu i utemeljili moćno carstvo na poluotoku Krimu sve do 4. st. pr. Kr. kada ih istiskuju Sarmati.²⁰²

Sogdijci. Σόγδοι, ὄν, οί. Kao i prethodna lema dolazi od *skeud ‘gađati/pucati’ (usp. eng. *shoot*), u nultom prijevoju *skud kao *skuda ‘strijelac’,²⁰³ što se kod pontskih ili kraljevskih Skita lambdaciziralo u *skula. Usp. uzbečki Sug'd/Sug'diyona; fars: سغد soğd; tadžički Суғд ili سغد Suğd; kineski 粟特 sùtè; grčki Σογδιανή; stperz. Su-ga-da i Su-gu-da od > *Sukuda anaptikom koja se nalazi u drugim sogdijskim riječima > *Sukuđa > *Sukđa (sinkopa) > *Suyđa (asimilacija).²⁰⁴ Bili su trgovci na Putu svile i živjeli u Sogdijani, današnjem Uzbekistanu i Tadžikistanu.²⁰⁵

¹⁹⁷ Schmitt, 1967: 129.

¹⁹⁸ Usp. Hinz, 1975: s. v. *r̥zifya.

¹⁹⁹ Usp. Shahbazi, 1986: s. v. Artyphios.

²⁰⁰ Szemerényi, 1980.

²⁰¹ Etymonline <https://www.etymonline.com/word/shoot> (1. 9. 2023.).

²⁰² Encyclopædia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Scythian> (25. 2. 2024.)

²⁰³ Szemerényi, 1980: 39.

²⁰⁴ Usp. Ivantchik, 2018: <https://www.iranicaonline.org/articles/scythians> (1. 9. 2023.).

²⁰⁵ Yoshida, 2016: <http://www.iranicaonline.org/articles/sogdian-language-01>. (11. 02 2024.)

3.9. Lambdacizam

Budući da staroperzijski nije imao likvidu *l*, ime koje ga sadržava može ukazivati na lateralizaciju,²⁰⁶ tj. redukciju fonema *d* u *l*, koja se po grčkom slovu lambda zove lambdacizam.

Pantijalajci/Pantijalejci. Πανθιαλαῖοι, ὄν, οἱ, lat. *Panthialaeí, órum*, m. Iako nisu nomadsko pleme, možda je njihovo ime motivirano razdobljem prije naseljavanja u Perzidi dok su tražili plodno tlo. Stoga se izvodi ili od **panθiadāya* ‘koji jedu na putu / dok putuju’ od **panθi* ‘put’ i od nekog korijena koji je srodan s řgvedskim 𑀧𑀭𑀯𑀭𑀮 ad ‘jesti’, a prošao je lambdacizam u *l*.²⁰⁷ Buharin pak smatra da se može izvesti od **panθiaryāya* ‘Arijci’ jer se babil. *ba-a-bi-lu* ‘Babilon’ odražava kao perz. *B-a-b-i-r^u-š* ‘id.’.²⁰⁸ Spomenuti su bili kao sjedilačko društvo, spomenuti skupa s Karmanijcima i Derusijejcima.²⁰⁹

Lipoksaj. Λιπόξαις, ἴος, ὁ. Rijetko ime treće deklinacije vjerojatno izvedeno od **ripaxšāya* ‘koji vlada zemljom’, koje se sastoji od perz. **rip* što je srodno s ved. *रिप ríp* ‘zemlja/planina’, grč. *ἐρίπνη, ης, ἡ* ‘kosina’ i lat. *rípa, ae, f.* ‘obala’²¹⁰ i te od **xšāya* ‘vlada’.²¹¹ Lipoksaj je bio najstariji od tri Targitajeva sina i vladao bi zemljom, Kolaksaj bi vladao suncem (neбом), a Arpoksaj vodama. Od Lipoksaja potječe skitsko pleme Auhati.²¹²

Paralati. Παραλάται, ὄν, οἱ. Ime plemena samo je skitska preoblika lambdacizmom od av. **parađāta* (epitet kralja Haošiiānha, fars. *Hušang*) ‘prethodni, koji prethodi’. Prvi dio *para* je skraćen od av. *parā* ‘naprijed’, a drugi dio **đāta* je oslabljen od av. *dāta*²¹³ srodno s ved. *puró-hita*,²¹⁴ dok Skjærvø izvodi iz **para-aryas* ‘prvi/prvotni arijci’.²¹⁵ Oni su kraljevski skitski rod proistekao od Kolaksaja i vladali su nad ostalim Skitima te protjerali Agatirse.²¹⁶

Ligdam. Λύδαμιν, ἴος, ὁ. Rijetko ime treće deklinacije koja se skitskim lambdacizmom može povezati s **dugdamaiši-* ‘bogat muzenim ovcama’ od protoiranskoga **dugda* (s intruzivnim hijatskim *m*) ‘muzen/sisan’ (usp. ved. *dugdhá* ‘id.’) i od **aiši* što bi odgovaralo lat. *ovis, is, f.* i grč. *ῶϊς, ῶϊος, ἡ* ‘ovca’. Zbog slave kimerijskog vladara *m*Dug-dam-

²⁰⁶ Lateralizacija je fonološka promjena u kojoj se glas mijenja u *l* ili sličan fonem s lateralnim (bočnim) strujanjem zraka.

²⁰⁷ Ova je rekonstrukcija vlastita.

²⁰⁸ Buharin, 2013a: 62.

²⁰⁹ Potts, 2014: 88.

²¹⁰ Blažek, 2005: 174.

²¹¹ Ivantchik, 1999: 145.

²¹² Usp. Schmitt, 2003a, 6.

²¹³ Schmitt, 1994d: s. v. *Dāta*.

²¹⁴ Bloomfield, 1908: 78. Pinault, 2008: 113.

²¹⁵ Skjærvø, 2006: s. v. *Old Iranian Languages*.

²¹⁶ Olbrycht, 2000: 103.

me-i/Tugdammē iz 7. st. pr. Kr., posvjedočenoga u akademskim izvorima, ili možda zbog međuženidbe kimerijskih i karijskih vladara dok su Kimerijci nastavali zapadnu Anatoliju u 7. st. pr. Kr., ime ovog kralja prihvatili su Karijci, npr. satrap Ligdam I. i njegov praunuk, tiranin Ligdam II. Halikarnaski. Iz Karije se ime proširilo i među Grke pa ga je nosio tiranin Ligdam iz Naksosa iz 6. st. pr. Kr. kao i pobjednik Olimpijskih igara iz Sirakuze.²¹⁷

Skoloti. Σκόλοτοι, ὄν, οἱ. Zbog glasovne promjene lambdacizma iz /δ/ u /l/ u skitskom jeziku, oblik skuḍatā prešao je u *skulatā, ali sa sufiksom za plural. Ovo plemensko ime zabilježeno je kao Skoloti, skitski endonim, za razliku od egzonomima Skit kojim ih zovu Grci.²¹⁸ Također, još kraće, od toga je nastao i **Skil. Σκύλης, ου, ὁ**, *skuḍa samo bez istočnoiranskoga sufiksa za plural.²¹⁹ On je bio Oktamasadov polubrat i Arijapitov sin preko majke Grkinje, skitski kralj koji je primio grčke običaje i zbog toga bio ubijen od Oktamasada.²²⁰

3.10. Medijski sibilant z

Medijski sibilant z ne predstavlja se grčkim ζ kako bi se očekivalo, nego grčkim σ. Samo u jednoj lemi (**Argipajci**) grčko γ odgovaralo bi više medijskome z, nego perzijskome δ jer se uzima da je leksička prevedenica.

Buse. Βούσαι, ὄν, αἱ, lat. Būsae, árum, m. Ime ovog plemena možda se može izvesti od *būzija ‘štovači delirijskog napitka’ što se može pak izvesti od imena avestičkog demona (ili demonice) Būzi,²²¹ a povezuje se s fars. بوزه būza ‘vino od riže, prosa i ječma’.²²² Jedno od šest medijskih plemena koje spominje Herodot.²²³

Oktamasad. Ὀκταμασάδης, ου, ὁ, lat. Octamasadés, is, m. Ovaj antropomim poprilično se sigurno može rekonstruirati kao medijsko-skitsko *uxtamazatā, perz. *uxtamaḍatā, ‘čije riječi imaju veličinu’ od *uxta ‘izrečeno’ i *mazata ‘velik’ (usp. av. *mazānt* ‘id.’). Oktamasad je bio Skilov polubrat, sin kralja Arijapita i skitski kralj, koji je živio oko 446. g. pr. Kr.²²⁴

²¹⁷ Usp. Tohtasjev, 2005a: 68.

²¹⁸ Ivantchik, 1999: 155.

²¹⁹ Usp. Ivantchik, 2018: <https://www.iranicaonline.org/articles/scythians> (1. 9.2023.).

²²⁰ von Gutschmid, 1886: 578.

²²¹ Kanga, 1993: Khordād Yasht (2–3), 140–141.

²²² Herzfeld, 1947: 726.

²²³ Potts, 2014: 74.

²²⁴ Usp. Schmitt, 2003a: 13–14.

Sarangijci. Σαράγγαι, ὦν, αἱ. Ime plemena posvjedočeno je u starozapadnom iranskom kao med. 𐎧𐎡𐎧𐎫 Zraⁿka ‘morsko područje’ od stperz. *δraya ‘more’.²²⁵ Schmitt objašnjava da se u Herodotovo doba grčko slovo zeta još nije izgovaralo kao z, nego kao *zd*: stoga je Herodot upotrijebio *s* u Σαράγγαι, a Arijan *z* u Ζάραγγοι, pri čemu su oba oblika imena s anaptiksom, odnosno umetanjem vokala *a* kako bi se izbjegla nemoguća kombinacija σρ/ζρ u grčkome. Za razliku od njih Strabon je upotrijebio *δ* u Δράγγαι, pa otuda Drangiana, grč. Δραγγιανή, ili Zarangiana – usp. elam. sir-ra-an-qa, babil. za-ra-an-ga i egipatski srng/srnk, kao i Ζαράγγαι, Ζαραγγαῖοι i Ζαραγγιανή, a ponegdje i izvorno perzijsko, nemedijsko Δράγγαι, Δραγγή, Δραγγηνή i Δραγγιανή.²²⁶

Argipajci/Argipejci. Ἀργιπᾶοι, ὠν, οἱ, lat. Argippaeí, órum, m. Ime ovog naroda zapravo je grčka prevedenica u značenju ‘u kog su konji brzi’ (ἀργός, 3 ‘brz’ i ἵππος, ου, ὁ ‘konj’) medijske složenice *r̥zrāspāyā (usp. perz. *r̥drāspāyā) prema av. *arəzrāspa* ‘id.’ od *arəzr* (r̥zr) ‘srebro/živa’, i prema vedskom ॠज्राशवा r̥jráśva, srodno s grč. ἄργυρον, ου, τό ‘srebro’. Bili su nomadi na stepama iza Dona, daleko od Herodotove Skitije, i konji su im bili svetinja.²²⁷

3.11. Perzijsko *zd*

Perzijski slijed *zd* odgovara grčkome ζ samo u dva primjera, dok drugdje grčko ζ predstavlja perzijsko *z* kao Φαρνάβαζος, a jednom čak *č* u Ἀρίαζος.

Mazar. Μαζάρης, ου, ὁ. Čini se da je ovo umiljenica izvedena sa sufiksom *-r* *mazdara od *mazdačiθra, *mazdayašna itd. u značenju ‘Mazda mi je drag’ od *mazda ‘glavno božanstvo Ahura Mazda’.²²⁸ Bio je Medijac koji je bio zapovjednik Kirove vojske i ubio Paktiju, pobunjenog lidijskog blagajnika.²²⁹

Azan. Ἀζάνης, ου, ὁ. Antroponim se valjda temelji na perzijsko-medijskom *azdāna koje se može izvesti od participa 𐎠𐎡𐎧𐎫 a-z-d-a azdā ‘poznato/istinito’,²³⁰ i patronimnim sufiksom *-āna*. Srodno je s i av. 𐬨𐬀𐬎𐬭 azdā ‘id.’ 𐬀𐬎𐬭𐬀 addhā, ‘sigurno/zbilja’ koje dolazi od ved. ॠह āha ‘reći’ i staroav. 𐬀𐬎𐬭 ādā ‘id.’ sa sufiksom *-téh₂, srednji rod svršenoga

²²⁵ Tavernier, 2007: 1.3.47. (32).

²²⁶ Usp. Schmitt, 1967: 124–125.

²²⁷ Pinault, 2008: 119-120.

²²⁸ Hinz, 1975: s. v. *mazdara.

²²⁹ Baron, 2021: s. v. Mazares.

²³⁰ Hinz, 1975: s. v. *azdāna.

trpnog pridjeva. Možda je umiljenica od *azdākara ‘obavjestitelj’.²³¹ Bio je Artahajev brat i Artajev sin koji je vodio Sogdijce u Kserksovoj invaziji na Grčku.²³²

3.12. Perzijsko xš

Perzijsko xš odražava se kao grčko ξ, a ponekad se ξ pojednostavi u ζ.

Taksak. Τάξακις, ιος. Umiljenica nekog imena s prvim članom *taxša ‘koji teži za čime’.²³³ Bio je skitski kralj koji je ratovao s Darijem.²³⁴

Farnazatro. Φαρναζάθρης, ου, ό. Smatramo da bi se grčki oblik imena trebao ispraviti u Φαρναξάθρης jer bi izvornije odgovaralo medijskome *farnaxšaθra ‘kraljevstvo slave’ od *farna ‘slava’ i *xšaθra ‘kraljevstvo/vladavina’.²³⁵ Bio je zapovjednik u Kserksovoj invaziji 480. g. pr. Kr.²³⁶

Megabiz. Μεγάβυζος, ου, ό. Ovo je ime pučkom etimologijom izmijenjeno kao i Megabat (q.v.), a izvodi se od stperz. *bagabuxša, što znači ‘Bogom spašen’ od *baga ‘bog’ i *buxša ‘spašen’.²³⁷ Megabiz je bio Dāduhyin sin, jedan od sedam urotnika koji su postavili Darija I. na prijestolje. Valjda je bio satrap Arabije. Imao je sina Zopira, a unuka Megabiza II. koji je postao general i satrap Babilonije.²³⁸

Aras/Araks. Ἀράξης, ου, ό. Možda se ime odnosi na Volgu s obzirom na to da se srednji tok Volge zvao ‘crnim’. S jedne strane, ime može dolaziti od *āh-raxša ‘tamna usta’, kao av. *āh* ‘usta’ i khotansko *āha* ‘id.’ ili od *ha-raxša ‘posve taman’ kao av. *ha* ‘zajedno’ i khotansko *ha* ‘sve’. Treće je tumačenje od *a-raxsa- ‘neopasan’, slično s novoavestičkim ak. jd. (ā-osnova?) *raxsqm* ‘šteta’. Drugi član bio bi *raxša ‘tamne boje’ > khotanski *rrāša* ‘id.’, sogdijski *ryš* ‘smeđo-siv’, fars. *raxš* ‘crven’, wakhijski *rakš* ‘smeđo-siv’ i kurdski *ṛaš* ‘crn/taman’ koji se posudio u starogrugijski *ṛaxsi*.²³⁹

S druge strane, samo ime današnje rijeke Aras možda dolazi od protoiranskoga *raxsā ‘brzo-tekući’ (usp. skt. *रङ्घते* raṅghate ‘žuri’ i starmen. *Երասխ* Erasx). Ime ima uobičajenu armensku protezu *a* pred početnim *r*, kao npr. armen. *aroyr* ‘mjed’ < srednjoperz. *rwy*

²³¹ Usp. Lipp, 2009: 197.

²³² Herodot, 7, 66.

²³³ Hinz, 1975: s. v. *taxšahumā.

²³⁴ Kullanda i Rajevski, 2004: 94.

²³⁵ O *farnaxšaθra vidi Hinz, 1975: s. v. *farnaxšaθra.

²³⁶ Baron, 2021: s. v. Artabates.

²³⁷ Tavernier, 2007: 1.2.9.

²³⁸ Justi, 1895: s. v. Bagabuxša.

²³⁹ Usp. Blažek, 2019: 55.

‘bakar/mjed’; armen. *erang* ‘boja vs. srednjoperz. *rng* i skt. *raṅga* ‘boja/farba’ te kao armen. *erak* ‘vena’ vs. srednjoperz. *rk* ‘id’.²⁴⁰ Diže se u blizini Erzuruma u istočnoj Turskoj kao i Eufkrat, ali ne ide na jug kao Eufkrat nego skreće na istok i utječe u Kaspijsko jezero.²⁴¹

Patizit. Πατιζειθης, ου, ό. Analogijom prema *patixšāyaθya ‘gospodar, vladar’, od *pati ‘gospodin’ i *xšāyaθya ‘kralj’. Ipak postoji tumačenje da ime dolazi izvorno od *bitīyaxšaya ‘drugovladajući/regent/zamjenik kralja’ od *bitīya ‘drugi’ i *xšaya ‘onaj koji vlada’.²⁴² Ovaj je oblik naslijeđen kao srednjoperz. 𐭎𐭎𐭕𐭕 bythš /bēdaxš/, part. 𐭒𐭓𐭕𐭕 bthšy /badaxš/ i fars. بیدخش bidaxš i بدخشان badaxšân. Posuđeno je bilo kao aram. bṭḥš’, sirijsko 𐤁𐤌𐤕𐤕 pəṭahšā, 𐤁𐤌𐤕𐤕 ptkš’, 𐤁𐤌𐤕𐤕 ’aṗṭahšā i starmen. 𐌱𐌶𐌹𐌶𐌹𐌸 tubdeašx, gruzijsko ჰოთიანბიო pitīaxši, lat. vitaxa, ae, f., arap. فَتَّش fattaša ‘istraživati/nadgledati’ i kao grčki nazivi Πατιάξης/Πιτυάξης/Ιτάξης/Πιτιάχης.²⁴³ Sve je značilo ‘satrap’. Patizit je bio Mag koji je 521. g. pr. Kr. uvjerio svog brata Smerdisa (Gaumātu) da se pobuni protiv Kambiza II. i kojeg je ubio Darije I.²⁴⁴

3.13. Sačuvanje/slabljenje guturala *k* i *x*

Perzijsko *k* se odražava kao κ ili slabi u γ ili χ. Gutural *x* vjerno se prenosi kao χ.

Karmanija. Καρμανία, ας, ή. U staroperzijskom ime zemlje glasi 𐎧 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 k-r-m-a-n karṃāna, a u srednjoperzijskome Kirmān koje se povezuje s *kerm* ‘zmaj’.²⁴⁵ Herodotovo ime **Germanijci**, Γερμάνιοι, ου, οι vjerojatno je nastao analogijom pri prepisivanju rukopisa prema poznatijem Tacitovu *Germáni*.²⁴⁶ Herodotovo Γερμάνιοι bi se trebalo emendirati u Καρμάνιοι. Karmanijci su bili sjedilačko društvo, spomenuti skupa s Pantijalejcima i Derusijecima. Postali su satrapija u doba Kira Velikog.²⁴⁷

Akes. Ἄκης, ου, ό. Ime rijeke možda dolazi od *aka ‘loš/opak’ u značenju ‘nepristupačna rijeka’.²⁴⁸ Valjda je to današnja rijeka Tejen ili rijeka Harīrūd.²⁴⁹

²⁴⁰ Idem: 54.

²⁴¹ Idem: 53.

²⁴² Wiesehöfer, 2006.

²⁴³ Usp. Sundermann, 1989: s. v. Bidaxš.

²⁴⁴ Dandamayev, 1988: s. v. Bardiya.

²⁴⁵ Planhol i Hourcade, 2017: s. v. Kerman II. Historical Geography.

²⁴⁶ Schmitt, 1990a: s. v. Carmania.

²⁴⁷ Planhol i Hourcade, 2017: s. v. Kerman II. Historical Geography.

²⁴⁸ Buharin, 2013b: 153.

²⁴⁹ Dandamayev, 1984: s. v. Akes.

Basak. Βασάκης/Βασάκης, ου, ό. Korupcija od Βαγασ(σ)άκης. Ime se izvodi ili od *bagamsaka ‘koji se spominje boga’ od *baga ‘bog’ u akuzativu *bagam i *saka ‘prisjeća se koga’,²⁵⁰ ili od med. *bagāmsaka (usp. perz. *bagāmθaka) ‘snaga bogova’, srodno s ṛgvedskim शक śāka ‘snaga’.²⁵¹ Još posvjedočeno babil. ba-ka-(n)-ša-ak-(k)a i elam. ba-qa-šá-ak-qa. Bio je sin Artabanov, zapovjednik trakijskih Bitinaca.²⁵²

Tagimasad. Θαγίμασάδης, α, ό. Možda dolazi od perzijsko-medijskog hibrida *θakimazata ‘snažan i velik’, prvi član kao perzijski korijen srodan s ved. śakrá ‘snažan’, fars. saxra, posvjedočen kao elam. šá-kur(?) -ra(?)²⁵³ ili od av. tak ‘teče’, a drugi član od med. *mazata, perz. *mađata ‘velik’.²⁵⁴ Bio je skitski bog, pandan Posejdona.

Gergije/Gergis. Γέργις, ιος, ή. Antroponim koji je možda nastao prema zemlji koja se u perzijskom spominje kao *karkiš²⁵⁵ ‘mjesto gdje ima supova’ što je srodno s av. kahrkāsa ‘sup’.²⁵⁶ Gergije je bio Arijazov sin i Kserksov zapovjednik.²⁵⁷

Farnuh. Φαρνούχης, ου, ό. U Ksenofonta je zabilježen Φαρνούχος, a može se izvesti od stperz. *farnauka ‘srećković’, umiljenica od *farnabāzu, farnaspa, farnaxšaθra, itd.²⁵⁸ Bio je treći zapovjednik Kserksove konjice, skupa s Harmamitrom i Titajem, ali je pao s konja kad mu se prepriječio pas. Potom je osakatio konju noge.²⁵⁹

Artuho. Ἀρτούχης, α, ό. Čini se da je ovo skraćeno ime *artuka, hipokoristik od arta- imena.²⁶⁰ Ima dorski/eolski genitiv na ā.²⁶¹ Bio je perzijski zapovjednik koji je skupa s Orontom poslao konjicu da spriječi Ksenofontovih deset tisuća plaćenika prijeći granicu s Armenijom.²⁶²

Artahaj. Ἀρταχάιης, εω, ό. Skraćeno ime *ṛtaxaya koje je umiljenica od *ṛtaxšaça ‘kojim vlada sveti poredak’ ili *ṛtaxratu ‘kojemu je Arta mudrost’. Bio je graditelj Kserksova

²⁵⁰ Hinz, 1975: s. v. *bagasaka. Tavernier, 2007: 4.2.82.

²⁵¹ Stonecipher, 1918: s. v. Βαγασάκης.

²⁵² Garrison i Henkelman, 2020: 245.

²⁵³ Hinz i Koch, 1987: 1125.

²⁵⁴ Pinault, 2008: 111-112.

²⁵⁵ Henkelman, 2017: 49.

²⁵⁶ Tavernier, 2007: 4.2.54.

²⁵⁷ Justi, 1895: s. v. Γέργις.

²⁵⁸ Hinz, 1975: s. v. *farnauka.

²⁵⁹ Rollinger. 2003.

²⁶⁰ Stronk, 2017: 137.

²⁶¹ Buck, 1928: 105,2.

²⁶² Traina, 2023: 580.

kanala.²⁶³ Bio je Azanov brat i Artajev sin, perzijski inženjer koji je projektirao poznati Kserkssov kanal kod Svete gore.²⁶⁴

Anaharzo. Ανάχαρσις, ιος, ό. Ime se može izvesti od *ana-hvarti ‘netaknut’ ili kao *nom parlant* *anāxaṣi ‘pjesnik protiv obitelji’ sastavljeno od skitskoga *nāx^(w)a* koje bi odgovaralo av. *nāfa* ‘pupak/rodbine’ i od av. *arāši* ‘prorok’.²⁶⁵ Bio je pripadnik kraljevske skitske kuće, sin Gnura (Γνοῦρος), sina Lika (Λύκος), sina Spargarita (Σπαργαρείθης), a ubio ga je brat Savaj (Σαυαῖος).²⁶⁶

Savaj/Savej. Σαυαῖος, ου, ό. Može se izvesti od *šyāwaya izvedenica sa sufiksom -yod skitskog *šyāwa ‘mračan/crn’, usp. av. *šiiāuuua* ‘id.’ i ved. *šyāvā* ‘id.’. Rukopisna varijanta **Saulije. Σαύλιος.** dolazi od krivog čitanja α kao λ u ΣΑΥΑΙΟΣ kao ΣΑΥΛΙΟΣ. Savaj je bio skitski kralj koji je ubio vlastitog brata Anaharza jer se priklonio Grcima.²⁶⁷

3.14. Forticije g, x, h u k (ili x u g)

Ponegdje perzijsko g i x forticijom prelaze u k. Zanimljivo je da početno perzijsko h grčki posve neočekivano, možda preko nekog posrednika (frigijskog ?), forticijom prelazi u k ili g. Slična je pojava poznata i u romanskom nazivu slova h kao *ahha u *acca*,²⁶⁸ primanju grčkih izraza ὄχρος ‘žut’ kao oker, στόμαχος kao stomakk, ὀρχήστρα kao orkestar, ἀρχαγγελος kao arkandeo te ponegdje *psikički* od ψυκός iz Raosova djela *Prosjadi i sinovi*.²⁶⁹ ili fortira se u γ u lemi **Agatirs**.

Katijari. Κατίριοι, ων, οι. Ime naroda valjda dolazi od *gaučahryā ‘čiji su pašnjaci za goveda’ od *gauḥ ‘govedo’ i *čahrya ‘pašnjaci’.²⁷⁰ Oni su nasljednici skitskog kralja Arpoksaja skupa s Traspjicima.²⁷¹

Kimerijci. Κιμῆριοι, ων, οι. Invazivni narod koji su se skitski nazivali *gāmīra ‘mobilna četa’ ili od skitskoga *gaya-mira ‘unija klanova’.²⁷² Oni su cvali u 8. i 7. st. pr. Kr., bivajući istjereani od nadolazećih Skita i seleći se iz današnje Ukrajine i južne Rusije u Asiriju,

²⁶³ Usp. Hinz, 1975: s. v. *rtaxaya.

²⁶⁴ Shahbazi, 1986d: s. v. Artachaiēs.

²⁶⁵ Schmitt, 2003a: 3.

²⁶⁶ Kullanda i Rajevski, 2004: 93.

²⁶⁷ Pinault, 2008: 114.

²⁶⁸ Weinstock, 355.

²⁶⁹ Mišetić, 2022: 244.

²⁷⁰ Ivantčik, 1999: 151–152.

²⁷¹ Id.: 143.

²⁷² Tohtasjev, 1991: s. v. Cimmerians.

Mediju i Perzidu te cjelokupnu Malu Aziju, ali propavši u 6. st. pr. Kr. Povezuju se s kulturom Novočerkassk.²⁷³

Baktrijci. Βάκτριοι, ων, οί. Posvjedočeno ime plemena u istočnoiranskome 𐎠𐎡𐎢𐎣 𐎤𐎥𐎦𐎧 𐎨𐎩𐎪𐎫 𐎬𐎭𐎮𐎯 b-a-x-t-r-i-š bāxtriš, stperz. *bāxçi, av. 𐬀𐬁𐬂𐬃 𐬄𐬅𐬆𐬇 bāxdi ‘koja dijeli/razdvaja’ od *bag ‘dijeli/razdvaja’. Usp. vedski भज bhaja ‘dijeliti za jesti’, grč. φαγεῖν ‘pojesti’ kao homerovsko dvoznačno δαίνυμαι ‘dijeliti za jesti/jesti’, elam. ba-ik-tur-ri-iš/ba-ak-tar-ri-iš, babil. ba-a-ḥa-ta-ar ba-aḥ-tar/ba-aḥ-ti-ir. Baktrijci su obitavali današnje područje Tadžikistana.²⁷⁴

Artaikto. Ἀρταύκτης, ου, ό, lat. Artaŷctés, is, m. Medijski *řtauxta ‘Artom proglašen’ od *řta ‘poredak’ i *uxta ‘proglašen’ (usp. εἶπον ‘rekoh’ od protoie. *wek^w ‘govoriti’). Artaikto je bio potomak Artembarov i sin Herazmov, perzijski upravitelj Sesta na europskoj strani Helesponta, zapovijedao je Makronima i Mosinecima u Kserksovoj kopnenoj vojsci 480. g. pr. Kr.²⁷⁵

Kavkaz. Καύκασις, ιος, ό. U Herodota je prvo zabilježen kao pridjev Καυκάσιος, 3 ‘kavkaski’, a poslije u 1.203.8. kao imenica Καύκασις, ιος, ό. Ipak kasnije se u književnosti koristila izvedena o-deklinacija Καύκασος, ου, ό. Plinije Stariji o Kavkazu donosi: „Scythae ipsi [dicunt] Persas Chorsaros et Caucasum montem *Croucasim*, hoc est nive candidum.”²⁷⁶ Horsari bi možda bili *xvarsār ‘koji su poput sunca’ od *xvar* ‘sunce’.²⁷⁷ Na temelju toga Kretschmer postavlja *xrohu-kasi ‘koji sjaji kao led’ prvi član srodan s latvijskim *kruvesis* ‘led’, lat. *crúidus* ‘čvrst’, grč. κρύος ‘mraz/led’ i staroeng. *hrūse* ‘tlo’, a drugi s indijskim *kāśate* ‘bljeska/sjaji’.²⁷⁸ Partsko 𐎧𐎡𐎢𐎣𐎤 kpy TWRR’ /Kap kōf/ nastaje zbog planine Qāf u popularnoj etimologiji Bliskog istoka,²⁷⁹ a *kōf* od 𐎧𐎡𐎢𐎣 k-u-f /kaufa/ ‘planina’ koje je srodno s av. 𐬀𐬁𐬂𐬃 𐬄𐬅𐬆𐬇 kaofa ‘id.’²⁸⁰ Valjda je i grčki Καύκασις nastao povodjenjem za Qāfom.

Kijaksar. Κυαξάρης, ου, ό, lat. Cyaxarés, is, m. Medijski oblik posvjedočen je u klinopisu kao 𐎧𐎡𐎢𐎣𐎤 𐎥𐎦𐎧𐎨 𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯 hu-v-x-š-t-r Huvaxštra ‘u kog je dobar rast’, od *hu ‘dobro’ i

²⁷³ Olbrycht, 2000: 102.

²⁷⁴ Usp. Tavernier, 2007: 2.3.9.

²⁷⁵ Usp. Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρταύκτης.

²⁷⁶ Plinije Stariji VI.50.3–4. U prijevodu: Skiti sami [kažu] da su Perzijanci Horsari i planina Kavkaz *Krovkaz*, tj. *objeljen snijegom*.

²⁷⁷ Bailey, 1931: 771.

²⁷⁸ Usp. Kretschmer, 100–101.

²⁷⁹ Prior, 2009: 428.

²⁸⁰ Kent, 1950: 178.

*vaxštra ‘gojenje/rast’ ili ‘koji ima dobar vid’ od *axštra ‘vid/nadzor’ (budući da se *tr* nije promijenilo u *ç*, ovo nije tipična staroperzijska riječ). Posvjedočeni su ostali spomeni: akad. ^mÚ-ak-sa-tar, ^mUk-sa-tar, ^mÚ-ma-ku-iš-tar, elam. Ma-ki-iš-tur-ri, Ma-ak-iš-tar-ra i. Iz perz. ^Huvaxštra slijed *xš* ide u *ξ* u *Κυαξάρης*, ali *t* se gubi. Valjda se početno *h* ojačalo u *k* preko starofrigijskog *Ksuwaksaros*.²⁸¹ Kijaksar je bio treći kralj Medijaca (625. – 585.), surađivao je s Babiloncima da uništi Asirsko Carstvo te je ujedinio većinu iranskih plemena preobrazivši tako Mediju u regionalnu silu. Helenski pisac Diodor Sikul naziva ga imenom Astibarom (**Ἀστιβάρως**, **ᾶ**, **ὀ**), što je helenizirani oblik medijskog imena *řtibara, a znači ‘kopljonosac’. Ovo je ime slično medijskom imenu njegova sina Astijaga, *řštivaigah, što znači ‘kopljobacač’.²⁸²

Varijanta imena **Oks(ij)arto**. **Ὄξ(υ)άρτης**, **ου**, **ὀ**, lat. Ox(y)artés, is, m. dolazi od istoga staroperzijskog, zapravo medijskog imena, fars. *وخشارد* *vaxš-ard*. U ovoj riječi se pak izgubilo početno *h*, kao što je vjerojatnije, a ne se ojačalo u *k* kao u *Κυαξάρης*. Oks(ij)arto je pak bio sogdijski ili baktrijski plemić, otac Roksane, žene Aleksandra III. Velikoga.²⁸³ Često se miješalo i kod grčkih i kod rimskih autora s imenom **Oks(ij)atro**. **Ὄξ(υ)άθρης**, **ου**, **ὀ**, lat. Ox(y)athrés, is, m. koje se može izvesti od med. *^Huxšaθra, a na staroperzijskome bismo očekivali oblik *^Huxšaça, ‘koji je u dobrom kraljevstvu’ od *hu ‘dobro’ i *xšaθra/xšaça ‘kraljevstvo’, usp. fars. *هُخْشَتْرَه* *huḫšatrh*. Oks(ij)atro je pak bio brat Darija III. koji je kasnije postao Aleksandrov prijatelj i perzijski tjelohranitelj, ali ga je ipak Aleksandar predao kralju Besu na smaknuće.²⁸⁴

Kolaksaj. **Κολάξαις**, **ἰος**, **ὀ**. Izvodi se od *hvaryaxšāya ‘koji vlada suncem’ od *hvarya ‘sunce’ i *xšāya ‘vlada’ ili od ved. *kulam* ‘rod / obiteljska loza’, stoga ‘koji vlada obitelji’. Kolaksaj je bio najmlađi od tri sina i praotac kraljevskog roda Paralata.²⁸⁵

Kalipidi. **Καλλιπίδαι**, **ων**, **οἱ**. Možda od *hvaryapāda ‘koji idu po sunčevu putu’. Grčko-skitsko pleme kao i Alizonci na rijeci Bug.²⁸⁶

Agatirs. **Ἀγάθουρσος**, **ου**, **ὀ**. Ime je helenizirani oblik skitskoga *haxāθrauša, što bi značilo ‘koji napreduje prijatelja/ortaka’ od *haxā ‘prijatelj/ortak’ i srodno s av. *𐬀𐬎𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬀* *θraoš* ‘napredovati koga’ promijenjenim u -θουρσος, što bi se odnosilo na Bakhov složeni biljni

²⁸¹ Obrador Cursach, 2018: 40.

²⁸² Usp. Diakonoff, 1993: s. v. Cyaxares.

²⁸³ Usp. Schmitt, 2002d: s. v. Oxyartes <https://iranicaonline.org/articles/oxyartes> (09. 02. 2024.).

²⁸⁴ Usp. Schmitt, 2002b: s. v. Oxyathres <https://iranicaonline.org/articles/oxyathres> (20. 10. 2023.).

²⁸⁵ Usp. Buharin, 2013a: 33.

²⁸⁶ von Gutschmid, 1886: 575

štap, jer su stari Grci povezivali Skite s bakhovskim obredima. Bio je brat Skita i Gelona, sin Herakla i zmijonoge žene Ehidne po tradiciji pontskih Grka. On je eponim etnonima **Agatirsi**, **Ἀγάθουρσοι, ὠν, οἱ**.²⁸⁷ Oni su živjeli čak u današnjoj Moldaviji²⁸⁸ i Rumunjskoj²⁸⁹. Povezuju se i s Siginima koji su živjeli u istočnoj Mađarskoj.²⁹⁰ Herodot u 4, 109 kaže da su oni skitska grupa, a u 4,104 i 119 kažu da oni nisu Skiti. To znači da njemu pojam ‘Skit’ označava širi opseg.²⁹¹ Radije se uzima da su bili predskitska živalj, ali srodnog porijekla.²⁹²

Gelon. Γελωνός, οὐ, ὁ. Ako se Ἀγάθουρσος izvodi od *haxāthrauša, onda se možda može i njegov brat Γελωνός izvesti od *hvarya ‘sunce’, s patronimnim sufiksom *-āna* u obliku *hvaryāna.²⁹³ Bio je brat Agatirsa i Skita, i ime mu je, kao i njihovo,²⁹⁴ bilo eponim narodu koji se zove **Gelonci. Γελωνοί, ὄν, οἱ**. Oni su živjeli valjda na Volgi.²⁹⁵

3.15. Gubljenje glotidnog ploziva *h*

Budući da je u grčkome oštri hak koji je nastao uslijed gubitka /s/, /w/ ili /j/ u određenim pozicijama (sV-, wV-, jV-, VsV, VwV, VjV) zadržan samo na početku riječi ispred samoglasnika, očekivali bismo da će se samo u toj poziciji zadržati staroperzijski glotidni ploziv /h/. Iz prikupljenog korpusa vidimo da nije bio takav slučaj; međutim, Schmitt tvrdi da je Herodot potekao od psilotske Jonije, te zato nije zapisao nigdje oštri hak gdje bi ga se očekivalo.²⁹⁶

Ahemen. Ἀχαιμένης, ους, ὁ, lat. Achaemenés, is, m. Ime je posvjedočeno u staroperzijskom klinopisu kao 𐎧𐎡𐎴𐎠𐎶𐎡𐎴 h-x-a-m^a-n-i-š haxāmaniš, bahúvrīhi složenica koja je izvedena od haxā- ‘odanik’ i mani/manah ‘misao’, u značenju ‘koji ima odani um’.²⁹⁷ U grčkom obliku imena vokal *i* u frazi *mani* prešao je u prethodni slog (usporedi μάνις i μάινομεν od *μάνιομεν). Potom se isti vokal premjestio u prvi slog. Također, dogodilo se razjednačavanje vokala, otud *e* u drugom slogu: Ἀχαιμένης, usp. Ἴθαι-μένης, Πυλαι-μένης,

²⁸⁷ Usp. Schwartz, 2019: 3.

²⁸⁸ Olbrycht, 2000: 104.

²⁸⁹ Batty 2007, p. 202-203.

²⁹⁰ Olbrycht, 2000: 105.

²⁹¹ Sulimirski, 1991: 554.

²⁹² Olbrycht, 2000: 104.

²⁹³ Rekonstrukcija je vlastita. O Geloncima vidi Ivantchik, 1999: 145.

²⁹⁴ Baron, 2021: s. v. Gelonus.

²⁹⁵ Sulimirski, 1991: 554.

²⁹⁶ Schmitt, 1967: 123.

²⁹⁷ Tavernier, 2007: 1.2.20. (17).

Ταλαι-μένης. Ahemen je bio predak Kira II. Velikoga po kojem je Ahemenidsko Carstvo dobilo ime, a rodio se oko 720. pr. Kr.²⁹⁸

Indija. Ἰνδία, ἄς, ἦ. Staroperzijsko ime 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎡𐎹 h-i-d^u-u-š hi^adūš (usp. ved. सिन्धु sīndhu) ‘velika rijeka / Ind’.²⁹⁹ Hinduš je bila provincija Ahemenidskog Carstva u donjoj dolini Inda osvojena oko 500. G. pr. Kr. Otud i grčko Ἰνδός od kojeg dolazi i hrv. oblik riječi Indija.³⁰⁰

Darije I. Veliki. Δαρείος, ου, ό, lat. Darius, íi, m. U Fotija piše Δαρείαος, ου, ό, ‘Darijeje’.³⁰¹ Ime je atestirano u staroperzijskom obliku 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎡𐎹 d-a-r-y-v-u-š dārayavahuš ‘koji drži što je dobro’ (slično kao u av. *Dāraiaṭ.raṭha* ‘koji drži kola’) od *dar ‘drži’ i *vahuš ‘dobro’.³⁰² Darije I. Veliki (522. – 486.) bio je treći Kralj Kraljeva Ahemenidskog Carstva.

Otan. Ὀτάνης, ου, ό, lat. Otanés, is, m. U staroperzijskom klinopisu ime je posvjedočeno kao 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎡𐎹 ^hu-t-a-n *^Hutāna ‘s dobrim porodom’, od *hu ‘dobar’ i *tāna ‘porod’, usp. elam. hu-ud-da-na, babil. ú-mi-it-ta-na-’.³⁰³ Otan je bio Farnaspov sin, otac Fedime i Anafa. Herodot iznosi da se ovaj Otan urotio protiv Pseudo-Smerdisa i pomogao Dariju I. Velikom.³⁰⁴

Amorgo. Ἀμόργης, ου, ό, lat. Amorgés, is, m. Ovaj antroponim povezuje se sa sterz. *humarga ‘koji ima dobre livade’ od *hu ‘dobro’ i srodno s av. *marəga* ‘livada’, sogdijski *marḡ* ‘id.’. Također je posvjedočeno u likijskom obliku *Humrhha*, inačica *Umrḡga*, oko 400. g. pr. Kr. na stupu u Ksantu. Ovo je grčko ime nekoliko perzijskih ahemenidskih dostojnika.³⁰⁵

Amirgijci. Ἀμύργιοι, ων, οί, lat. Amyrgií, órum, m. Ime plemena posvjedočeno je u staroperzijskome kao 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎡𐎹 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎡𐎹 s-k-a h-u-m^a-v-r-g, Sakā Haumavargā. U grčkom obliku gube se *h*, prvi vokal *u* i završno *a* od prvog dijela složenice te prvo *a* od drugog dijela složenice. Ime bi značilo ‘Sake koji postavljaju haomu (oko vatre)’ od *hauma ‘haoma / sveta perzijska biljka (možda hmelj)’ i *varga ‘postavlja okolo’, srodno s av. *varj*, ved. *varj/vrṇákti* ‘preokreće, polaže’, točnije s ved. *vrnktá-barhiṣ* ‘koji polaže žrtveničke biljke oko

²⁹⁸ Schmitt, 1967: 120.

²⁹⁹ Usp. Tavernier, 2007: 1.3.14.

³⁰⁰ Parpola, 2015: 3.

³⁰¹ Photius, 1977: Codeks 72 Bekker, stranica 40a, redak 1.

³⁰² Tavernier, 2007: 1.2.14.

³⁰³ Usp. Tavernier, 2007: 1.2.29.

³⁰⁴ Schmitt, 2000: s. v. Otanes <https://iranicaonline.org/articles/otanes> (03. 02. 2024.).

³⁰⁵ Usp. Stonecipher, 1918: s. v. Ἀμόργης.

(vatre)'. Postoji i starije čitanje u Laurencijanskom rukopisu Αὐμύργιοι koje bi više odgovaralo perzijskom originalu.³⁰⁶

Arija. Ἀρ(ε)ῖᾱ, ᾱς, ἦ, lat. Aria, ae, f. Ime je potvrđeno u staroperzijskome kao 𐎠𐎡𐎴𐎠𐎥 h-r-i-v haraiva,³⁰⁷ i u Avesti kao 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 harōiiiūm (ne Harāeuua, niti Harōiva),³⁰⁸ usp. vedske *sarāyu* 'zrak/vjetar' i *sārati* 'teče'. Često se stperz. *ai* odražava kao grč. εἰ, npr. 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 pairi.daēza 'vrt oko palače' → παράδεισος 'raj', 𐎠𐎡𐎴𐎠𐎥 d-r-y /draya/ a-xšaina 'nesvijetlo, tj. crno more' → Πόντος Ἄξεινος, poslije Εὐξεινος. Arija je bila ahemenidska regija usredotočena oko grada Herata u današnjemu zapadnom Afganistanu. Obuhvaćala je dolinu rijeke Hari, helenski Ἀρ(ε)ῖος, koja je dala i ime ovoj zemlji. Pokrajina se smatrala iznimno plodnom i bogatom vinom.³⁰⁹ U antičkim se izvorima često miješala s većom regijom Arijanom, kojoj je Arija bila samo dio. Pak **Arijana.** Ἀρ(ε)ῖανή, ἦς, ἦ i **Arijanci** Ἀρ(ε)ῖανοί, ὄν, οἱ dolaze od av. *airiiana/airiianem vaejah* 'zemlja Arijaca', slično kao Āryāvarta, staro ime zemlje Iran.³¹⁰

Otaspa. Ὀτάσπης, ου, ὄ. Ime se može izvesti od *hūtāspa 'koji ima upregnute konje' od *hūta 'upregnut' (usp. av. *hav* 'voziti') i *aspa 'konj',³¹¹ ili od *vātāspa, elam. Ma-da-aš-ba, od av. *vāta* 'vjetar' 'u koga su konji (brzi) ko vjetar'.³¹² Bio je brat Artainta II., Artahajev sin, otac Itamitra II., zapovjednik Asiraca u Kserksovoj vojsci.³¹³

Asidat/Azijadat. Ἀσι(α)δάτης, ου, ὄ. Ime se možda može povezati s *haθyadāta 'istinski darovani' od *haθya 'istinski' i *dāta 'darovani', ili pak s perz. *ačidāta, med. *aθridāta '(pre)dan od vatre', što je srodno s av. *ātərə* 'vatra' zadržan u stperz. *āčiyādiya* 'vatrin'.³¹⁴ Bio je Perzijac koji je živio u dolini rijeke Kaik, a opljačkao ga je Ksenofont i kolege plaćenici.³¹⁵

Amitida. Ἄμυτις, ἰδος, ἦ, lat. Amytis, idis, f. Ime ove kraljice naslanja se na med. *Humati 'koja ima dobru misao' od *hu 'dobro' i *mati 'misao', vrlo slično kao av. 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 Huma'ti 'Amitida'. Amitida (630. – 565.) je bila kraljica starog Babilona, kći medijskog kralja Kijaksara i žena Nebuhadnezzara II.³¹⁶

³⁰⁶ Usp. Schmitt, 1967: 123.

³⁰⁷ Usp. Tavernier, 2007: 2.3.17.

³⁰⁸ Blažek, 2016: 14-15.

³⁰⁹ Schmitt, 1986c: s. v. Aria.

³¹⁰ Smith, 1854: s. v. Ariana.

³¹¹ Usp. Hinz, 1975: s. v. *hutāspa.

³¹² Rawlinson, 1862: 452.

³¹³ Kuhrt, 2013.

³¹⁴ Stonecipher, 1918: s. v. Ἀσιδάτης.

³¹⁵ Anabaza, 7.8.9-22.

³¹⁶ Usp. Schmitt, 1989: s. v. Amytis.

Helmand. Ἐρύμανδρος, ου, ό, lat. Erymandrus, í, m. Hidronim je srodan s av. *haētumant* ‘koji ima branu’ što se odnosi na Helmand i naplavljeno područje oko nje. Naslijeđeno je kao paštunski/perzijski: هيرمند/هلمند hermand/helmand. Ovo je najduža rijeka u Afganistanu i glavna rijeka u zatvorenom Sistanskom bazenu.³¹⁷

Dejok. Δηϊόκης/Δηϊόκης, ου, ό. Naslanja se na perz. *dahyu-ka-, hipokoristik od *dahyaupaiti ‘vladar zemlje’ od *dahyu ‘zemlja’ i *pati ‘vladar’.³¹⁸ Posvjedočeno još i kao asir. da-a-a-uk-ku i elam. da-a-(hi-)(ú-)uk-ka, da-a-ya-u(k)-ka, a Dejok je bio Fraortov otac.³¹⁹

Dauris. Δαυρίσης, ου, ό. Ime se može rekonstruirati kao med. *dahyuvraisa ili stperz. *dahyuvraiθa ‘koji luta po zemlji’ od *dahyu ‘zemlja’ i *vraiθa/vraisa ‘luta’, usp. av. *daiñhā-uruuaēsa*.³²⁰ Bio je perzijski zapovjednik tijekom Jonske bune, Darijev zet.³²¹

Ebar. Οιβάρης, ου, ό, lat. Oebarés, is, m. Ime se može rekonstruirati od stperz. *vahubara ‘koji donosi što je dobro’ od *vahu ‘dobro’ i bara ‘(do)nosi’.³²² Ebar I. je bio Kirov zapovjednik koji nije poslušao Kirovu naredbu te je pokušao ubiti Astijaga.³²³ Ebar II. je bio sin Megabazov i Darijev konjušar koji je smislio kako da Darijev konj zarza prvi. Time ga je učinio kraljem jer je bio dogovor među natjecateljima da će biti kralj čiji konj u zoru zarza prvi. Potom je postao satrap Helespontinske Frigije.³²⁴

Idantirs. Ἰδάνθυρσος, ου, ό. Uvjerljiva konjektura izvodi ga od *hiθāmθr(a)uša ‘koji napreduje saveznika’, srodno s av. 𐬎𐬀𐬎𐬀 hiθam ‘saveznik’ i av. 𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 θraoš ‘napredovati koga’. Drugi dio složenice promijenjen je u -θυρσος, što bi se odnosilo na Bakhov složeni biljni štapić, jer su stari Grci povezivali Skite s bakhovskim obredima. Idantirs je bio sin Savajev i nećak Anaharzov.³²⁵

Dahe. Δάοι/Δάαι/Δάσαι, ων, οι, lat. Dahae, árum, m. Oni su posvjedočeni na perzijskom klinopisu kao 𐎠𐎡𐎧𐎡 d-h-a dahā. Možda su spomenuti u Yaštima kao pet naroda koji slijede Zaratuštru u nazivu 𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 Dāha ili 𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 Dāñha, skupa s Arijcima 𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 a’riia, Turijcima 𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 tū’riia, Sarimcima 𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 sa’rima i Sajincima 𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 sāinu.

³¹⁷ Usp. Finegan, 1997: 73–75.

³¹⁸ Stonecipher, 1918: s. v. Δηϊόκης.

³¹⁹ Schmitt, 1994b: s. v. Deioes.

³²⁰ Tavernier, 2007: 4.2.475. 164.

³²¹ Schmitt, 1994a: s.v. Daurises.

³²² Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1827.

³²³ Elder, 1873: s. v. Oebares.

³²⁴ Shahbazi, 1994.

³²⁵ Usp. Schwartz, 2019: 3.

Zabilježeni kao kineski 大益 Dàyì i naslijeđeni kao fars. داهان Dāhān. Bili su istočnoiransko nomadsko pleme.³²⁶

Itamen. Ἰταμένης, ου, ό. Ime je potvrđeno samo kod Ksenofonta, a dolazi od *hitamana ‘vezanog/sputanog uma’ od *hita ‘vezan’ i *manah ‘um’.³²⁷ Bio je podložnik Pisutnu, satrapu Sardisa i Perzijcima koji je zauzeo Kolofon u jeku Peloponeskog rata i protivljenja atenskog hegemoniji.³²⁸

Maspjici. Μάσπιοι, ων, οι. Ime je možda stegnuto od *māspaya (med. *mahaspaya) ‘koji imaju konje kojima je Mjesec naklonjen’ od *mah ‘mjesec’ i *aspa ‘konj’. Bastian smatra da bi moglo biti srodno sa skt. *mah* ‘velik’ pa otud ‘čiji su konji veliki’.³²⁹ Skupa s Pasargadima i Marafijcima, glavno perzijsko pleme na koje se svih sedam ostalih naslanjaju.³³⁰

3.16. Ponašanje poluvokala y

Perzijsko y ne gubi se nakon r, ali se gubi među vokalima i nakon š.

Arije/Arijaj. Ἀριαῖος, ου, ό, lat. Ariaeus, í, m. Ime se temelji na perzijskoj izvedenoj umiljenici sa sufiksom -j- *aryaya od *arya ‘Arijac’ (kao i Μιτραῖος, Τιθραῖος, Βαγαῖος) od Ariyāramna, Ariobarzan, Ariomard itd. Bio je perzijski zapovjednik pod Darijem koji se po uzlasku Artakserksa II. na tron i buni Kira Mlađeg priklonio potonjem i njegovim grčkim plaćenicima, ali nije mogao postati kraljem nakon njegove smrti jer nije bio toga roda. Kasnije je izdao Grke jer je Artakserkso proglasio amnestiju za Kirove čete. Naposljetku se ponovo usprotivio kralju i bio pogubljen.³³¹

Arijabigno. Ἀριαβίγνης, ου, ό. Ime se izvodi od *aryābigna ‘iranska/arijevska napadačka moć’ od *arya ‘arijevac’ i *abigna ‘napadačka moć’.³³² Bio je Darijev sin i jedan od četiriju zapovjednika Kserksove flote koji je vodio jonske i karijske lađe i umro kod Salamine 480. pr. Kr.³³³

Bagaj/Bagej. Βαγαῖος, ου, ό, lat. Bagaesus, í, m. Kao i Arijaj, ime se temelji na perzijskoj izvedenoj umiljenici sa sufiksom -j- *bagaya ‘božji (štićenik)’ od *baga ‘bog’ (kao

³²⁶ Usp. de Blois i Vogelsang, 1993: s. v. Dahae.

³²⁷ Heller, 2010: 397.

³²⁸ Brosius, 2020: 157.

³²⁹ Usp. Bastian, 1869: 51.

³³⁰ Herodot, 1.125.

³³¹ Shahbazi, 1986a: s. v. Ariaeus.

³³² Tavernier, 2007: 4.2.1075.

³³³ Schmitt, 1986d: s. v. Ariabignes

Μιτράϊος i Τιθραϊος).³³⁴ Bio je Artontov sin i Mardontov otac kojemu je Darije naredio da ubije Oreta, pobunjenog satrapa Lidije.³³⁵

Kserkso. Ξέρξης, ου, ό, lat. Xerxés, is, m. Ime ovog poznatog kralja posvjedočeno je u ahemenskom klinopisu kao 𐎧𐎺𐎠 𐎧𐎥𐎡𐎹 𐎧𐎥𐎡𐎹 x-š-y-a-r-š-a xšayāršā. U grčkom obliku imena y je ispalo u Xšāršā *Ξήρξης pa se η skratilo u ε, jer se nije bila razlikovala duljina. Složenica bi značila ‘koji vlada nad ljudima/junacima’ od 𐎧𐎺𐎠 𐎧𐎥𐎡𐎹 xšayā ‘koji vlada’ i 𐎥𐎺𐎠 𐎧𐎥𐎡𐎹 řšān ‘junak’ ako je staroperzijski ili *aršān ‘muški’ ako je medijski.³³⁶ Od protoindoeuropskoga *tek/*tkéy-e-ti (nulti prijetoj vokala e) ‘uzeti/steći’ koje je srodno sa skt. क्षयति kṣáyati ‘ustanovljuje’ i grč. κτάομαι ‘stječem’ te protoindoeuropskoga *wérsēn ‘muški’ odraženim u perzijskom kao گشن gošn ‘muški’.

Taj „muški korijen” povezan je s av. 𐬀𐬎𐬎𐬎 arəšan ‘muški’, indijskim वृष vr̥ṣa ‘mužjak/bik’, 𑖔𑖑𑖔𑖑 řṣabhá ‘id.’ i helenskim ἄρσην, 2 ‘mužjak/muževan/opor’, zadržan kao muško ime u hrv., a povezan s arsenom, otrovnom kemijskom elementu (As) u podzemnim vodama.³³⁷ Izvorno ime Hšajarša postalo je babilonsko aḫ-ši-ia-ar-šu→Aḫšiyâršu i još ak-ši-i-wa₆-ar-šu→Aksîwâršu i bio je posuđen u hebrejski kao אַחַשְׁוֶרֶשׁ Ḥašwêrôš i potom u latinski kao Ahasuerus, Ahasver, oblik tradicionalno rabljen u Starom zavjetu.³³⁸ Kserkso je bio sin Darija i Atose,³³⁹ četvrti Kralj Kraljeva Ahemenidskog Carstva (486. – 465.) koji je vodio invaziju na Grčku, uništio Atenu, ali izgubio kod Salamine.³⁴⁰ Ubili su ga Artaban i Mitradat.³⁴¹

Parisatida, Παρύσατις, ιδος, ή, lat. Parysatis, idis, f. Očekivali bismo Παρυσιατις, s obzirom na to da je riječ o stperz. *parušyātiš ‘u koje je mnogo radosti’ od *paru ‘mного’ (usp. ved. पुरु purú; grč. πολύς, πολλή, πολύ ‘brojan’; lat. *plūs, plūris* ‘više’; eng. *full* ‘pun’) i *šiyatiš ‘radost’, od protoie. *k^wyeh₁ ‘počivati’, fars. شاد šād ‘radostan’.³⁴² Parisatida je bila moćna perzijska kraljica iz 5. st. pr. Kr., žena Darija II. i imala je velik utjecaj za vladavine Artakserksa II.

³³⁴ Shahbazi, 1986a: s. v. Ariaeus.

³³⁵ Brunner, 2002: <https://iranicaonline.org/articles/oroites> (05. 02. 2023.).

³³⁶ Schmitt, Rüdiger, 2011b: <http://www.iranicaonline.org/articles/xerxes-1-name>. Pristupljeno 9. siječnja 2023.

³³⁷ Usp. Tavernier, 2007: 1.2.39.

³³⁸ Usp. Stoneman, 2015: 9.

³³⁹ Justi, 1895: Xšayāršā.

³⁴⁰ Tuplin, 2006: <https://www.iranicaonline.org/articles/salamis>. Pristupljeno 12. veljače 2024.

³⁴¹ Justi, 1895: Xšayāršā.

³⁴² Tavernier, 2007: 4.2.1240.

Masageti. Μασσαγέται, ὄν, οἱ. Iranolog Rüdiger Schmitt bilježi da je najvjerojatniji etimon etnonima *masya ‘ribar, koji se bavi ribom’ spojen pojačavajućim sufiksom *-ka s istočnoiranskim sufiksom *-tā za plural koji se odražava u helenskom -ται. Dakle, koriste se dva sufiksa. Korijen *masya izvodi se iz novoav. 𐎎𐎢𐎺𐎠𐎢𐎡𐎹 masiia, usp. ved. *mátsya*. Ovo odgovara Herodotovu podatku da oni ‘žive na svom blagu i ribi’ (1.216.3).

S druge strane, iranolog János Harmatta tvrdi da ime dolazi od baktrijskoga *Maššakatā*, preko ranijega *mašyakatā koje je povezano s novoav. 𐎎𐎢𐎺𐎠𐎢𐎡𐎹 mašiiāka ‘ljudi’ s istočnoiranskim sufiksom *-tā ili iz kolektivnog formanta iz kojeg se sufiks razvio. Treće tumačenje donosi Skjærvø, prema kojem je perz. *maθakatā i medijsko-skitsko *masakatā ‘veliki (ljudi)’. Njihova kraljica je bila Tomirija. Oni su navodno jeli mrtve roditelje kao i Isedonci.³⁴³ Ovomu je identična i etimologija imena **Masag. Μασάγης, ου, ὁ**, koja bi došla od perz. *maθaka, med. *masaka ‘veliki’.³⁴⁴ Masag je bio zapovjednik za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr. koji je upravljao Libijcima.³⁴⁵

3.17. Ponašanje poluvokala *v*

3.17.1. Jačanje poluvokala *v*

Po jedanput se perzijski poluvokal *v* jačanjem mijenja u *b* ili *m*.

Tabal. Τάβαλος, ου, ὁ. Možda se izvodi od perz. *tavaula od *tava ‘snaga’ i ula ‘želja’ ili od *tapara ‘sjekira → snažan kao sjekira’ ili od *tabara ‘obiteljski (čovjek)’ od *tabār ‘obitelj’, izmijenjen prema već postojećim lidijskim imenima τὰ Τάβαλα, Τιβαρηνοί i Τάβαι.³⁴⁶ Bio je prvi perzijski satrap Lidije iz Sardisa kojeg je postavio Kir II. Veliki.³⁴⁷

Parmija. Πάρμις, υος, ἦ. Možda se preko elamskog posrednika koji je *v* promijenio u *m* rekonstruirala od *^Huparvīyā ‘koja prednjači u dobrom’ od *hu ‘dobro’ i *parva ‘ispred’.³⁴⁸ Bila je jedina Bardijina kći koju je oženio Darije,³⁴⁹ a rodila mu je Ariomarda I.

3.17.2. Poluvokal *v* koji se javlja kao vokal *o*

U samo dva primjera perzijski se poluvokal *v* [w] aproksimirao s najsličnijim grčkim fonemom, budući da ga grčki nije imao. U ovom slučaju to je bio vokal *o*.

³⁴³ Baron, 2021: s. v. Massagetæe.

³⁴⁴ Usp. Skjærvø, 2006: 377.

³⁴⁵ Baron, 2021: s. v. Massages.

³⁴⁶ Rung, 2015: 9–10.

³⁴⁷ Schmitt, 2002: s. v. Greece I. Greco-Persian Political Relations.

³⁴⁸ Tavernier 2007: 4.2.820.

³⁴⁹ Dandamayev, 1988. s. v. Bardiya.

Oret. Ὀροΐτης, ου, ὁ, lat. Oroetés, is, m. Ime se oslanja na staroperzijsko umiljenicu izvedenu sufiksom *-t* *arvita, srodnu s av. *auruuua* ‘brz/žestok/odvažan’. Oret (o. 530. – 520.) je bio perzijski satrap Lidije za vladavine Kira Velikog, Kambiza i Darija Velikog, nakon Harpaga, a prije Bageja.³⁵⁰ On je ubio Mitrobata, ahemenidskog satrap Daskileja u Helespontinskoj Frigiji i njegova sina Kranaspa te nemilosrdno prevario i ubio Polikrata sa Samosa.³⁵¹

Oar. Ὅαρως, ου, ὁ. Ime rijeke povezuje se s korijenom *var. Možda je srodno s av. *vouru* ‘širok’ (npr. u staroav. *vouru-čāšāni* ‘koji nadaleko gleda’ i ved. *uru-cákṣas* ‘id.’; usp. osetski *urux* ‘širok’, grč. *Βορυ-σθένης*, hunski *Var*) ili s ved. *vár-* i skt. *vāri* ‘voda/kiša’ koje odgovara av. *vār* ‘kiša’, pahlavijskom *var* ‘jezero’, ali i vedskom *varī-* (pl. *varyàs*) ‘rijeka’ kao i av. *vairi* ‘more/morski zaljev’. Možemo dodati toharsko A *wār* ‘voda’ i ligursku rijeku *Vārus* zabilježenu kod Cezara.³⁵²

3.17.3. Gubljenje poluvokala *v*

Često se perzijski poluvokal *v* [w] gubio u međuvokalskom položaju prilagodbom u grčkom jeziku. Slijed *ava* u *Ῥtavanta* sveo se na jedan jedini grčki vokal *o* u *Ἀρτόντεω*. Isto se tako dogodilo prilagodbom imena *Βῆδavanta* u *Μαρδόντης*.

Artainto. Ἀρταΐντης, ου, ὁ / **Artonto.** Ἀρτόντης, εω, ὁ. Oba imena temelje se na perz. *ṛtavanta ‘pravedan’ ‘koji se Arte tiče / koji od nje proizlazi’ izvedenice sa sufiksom *-nt-* od *ṛta ‘sveti poredak’,³⁵³ ili od *ṛtavanta ‘Artina hvala’ od *vanta ‘hvali’.³⁵⁴ Artainto I. je bio sin Itamitra I., vođa Paktijaca.³⁵⁵ Artainto II. je bio Otaspov brat, Artahajev sin, stric Itamitra II., zapovjednik u Kserksovoj vojsci koji je dezertirao nakon bitki kod Plateje i Mikale,³⁵⁶ ali postao admiral nakon Bitke kod Salamine.³⁵⁷ **Artainta.** Ἀρταΐντη, ης, ἡ. Artainta je bila Kserkova nećakinja za kojom je požudio, a već je bila udana za njegova sina Darija. Čim je saznala, Kserksova žena je dala ubiti Artaintina oca i Kserksova brata Masista³⁵⁸ i ostalu njegovu obitelj, izuzev kraljica Artainte.³⁵⁹

³⁵⁰ Usp. Hinz, 1975: s. v. *arvita.

³⁵¹ Brunner, 2002: <https://iranicaonline.org/articles/oroites> (05. 02. 2023.).

³⁵² Usp. Blažek, 2019: 65.

³⁵³ Tavernier, 2007: 4.2.1520.

³⁵⁴ Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρταΐντη.

³⁵⁵ Justi, 1895: s. v. Ἀρταΐντης.

³⁵⁶ Schmitz, 1870: s. v. Artāyntes.

³⁵⁷ Shahbazi, 1986d: s. v. Artachaiēs.

³⁵⁸ Schmitt, 2000: <https://www.iranicaonline.org/articles/masistes> (19. 10. 2023.).

³⁵⁹ Baron, 2021: s. v. Artāynte.

Mardont. Μαρδόντης, ης, ό. Povezuje se s perzijskom izvedenicom sa sufiksom -nt- *bṛḏavanta ‘uzvišen’ od bṛḏa ‘visok’ (usp. av. *bərəza(va)nt* ‘id.’, ved. *barhayati* ‘nadvisuje’, hrv. *brijeg*) ili s *vṛḏavanta (usp. av. *vərəzvant*) ‘energičan/aktivan’.³⁶⁰ Bio je Bagajev sin i skupa s Artaintom i Itamitrom zapovijedao preostalom perzijskom flotom nakon fijaska kod Salamine. Poginuo je u Bitci kod Mikale.³⁶¹

Dropici. Δροπικοί, ων, οί. Ime plemena možda se oslanja na složenicu *drvābigna ‘u kojih je snažna napadačka moć’ od av. *druua* ‘snažno’ i *abigna ‘napadačka moć’.³⁶² Bili s skupa s Dahama, Mardima i Sagartijcima iransko nomadsko pleme.³⁶³ Možda su bili povezani s Derbicima.³⁶⁴

Hirkanija. Ὑρκανία, ᾶς, ἡ. Ime pokrajine potvrđeno je u klinopisu kao 𐎧𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 v-r-k-a-n varkāna, ‘vuko-zemlja’ (usp. av. 𐬵𐬀𐬯𐬀𐬎 𐬵𐬀𐬯𐬀𐬎 vāhrkāna, part. 𐎧𐎠𐎡𐎢𐎣 wrkn /wurgān/, srednjoperz. 𐭪𐭣𐭥𐭥𐭥 Gurgān, akad. ur-qa-na-nu), složenica od 𐎧𐎠𐎡𐎢 v-r-k vṛka ‘vuk’ (usp. av. *vāhrkō*, gilački i mazandaranski *verk*, fars. گورگ gorg i skt. वृक vṛka) + nominalni sufiks -āna.³⁶⁵ Hirkanija je bila povijesna regija koja se sastojala od područja jugoistočno od Kaspijskog jezera u suvremenom Iranu i Turkmenistanu, omeđena s juga planinskim lancem Alborz s istoka. Ime je posvjedočeno na napisu Darija Velikoga u Behistunu 522. g. pr. Kr., kao i na drugim staroperzijskim klinastopismenim napisima.³⁶⁶

Naparis. Νάπαρις, ιος, ό. Budući da rumunjski hidronimi izbacuju početno *d* pred sljedećim *n* kao od Dnjestra *Nistrului* (Danastris) i od Dnjepra *Niprului* (Danapris),³⁶⁷ možda Naparis dolazi od potonje etimologije od složenice *dānuapara ‘daleka rijeka’ od *dānu ‘rijeka’ i *apara ‘dalek’.³⁶⁸ Odnosi se valjda na rijeku koja se zove Ialomița.³⁶⁹

Hidarno. Ὑδάρνης, ου, ό. U Ktesije se zove **Iderno.** Ἰδέρνης, ου, ό, a u Ksenofonta samo **Derno.** Δέρνης, ου, ό. Ime je posvjedočeno u staroperzijskom klinastom pismu kao 𐎧𐎠𐎡𐎢𐎣 v-i-d-r-n vidṛna ‘koji poznaje/probada krivnju/zločin / koji pronalazi krivog’ od av. *vaēd* ‘zna’ i vedsko *ṛṇa* ‘krivnja’. Usp. aram. wd[rn], elam. mi-tar-na, lik. widrṇna, babil.

³⁶⁰ Jacobs i Rollinger, 2021: 887.

³⁶¹ Schmitt, 2003b: s. v. Herodotus IX. Tigranes And The Battle Of Mycale.

³⁶² Tavernier, 2007: 4.2.1075.

³⁶³ Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

³⁶⁴ Radner, 2023: 962.

³⁶⁵ Tavernier, 2007: 2.3.50.

³⁶⁶ Bivar, 2002: s. v. Gorgān V. Pre-Islamic history.

³⁶⁷ Mallor i Mair, 2000: 106.

³⁶⁸ Usp. Felecan i Felecan, 2015: 254–255.

³⁶⁹ Moldovanu, 1986-1987: 301.

ú-mi-da-ar-na'.³⁷⁰ Hidarno Stariji je bio perzijski plemić, koji je bio jedan od sedam urotnika koji su 522. g. pr. Kr. svrgnuli magijskog uzurpatora Pseudo-Smerdisa odnosno Gaumātu i pomogli Dariju Velikom da dođe na prijestolje Perzijskog Carstva. Hidarno Mlađi je bio perzijski zapovjednik u Kserksovoj invaziji na Grčku. Pobijedio u Bitci u Termopilskom klancu. Iderno/Derno je bio možda unuk Hidarna Mlađeg i valjda perzijski satrap Armenije. Možda je isti taj bio satrap Fenicije i Arabije spomenut kod Ksenofonta.³⁷¹

Traspijci. Τράσπιες, ων, οί. Rijetko ime treće deklinacije, plurale tantum, koje možda dolazi od *drvāspiya- 'čiji su snažni konji' od *dru/druva 'hrast/izdržljivost' (usp. grč. δρῦς, δρῦός, ἡ 'hrast') i *aspa 'konj'.³⁷² Ovo je pleme nasljednik skitskog kralja Arpoksaja skupa s Katijarima.³⁷³

Hiread. Ὑροιάδης, ου, ό, lat. Hyroeadés, is, m. Ime se temelji na interpretaciji *vīrayauda 'koji se bori protiv ratnika' od *vīra 'muškarac' (usp. lat. *vir*, *virí*, *m.*) i *yauda 'boriti se', usp. av. 𐬨𐬀𐬎𐬎 yūd; lat. *iubeó*, 2. *iussí*, *iussum* 'zapovijedati (vojskom)'; lit. *judėti* 'kretati se'; grč. ὕσμίνη, ης, ἡ 'bojni poklič' i ved. युद्ध yuddhá 'borba'.³⁷⁴ Bio je Mardijac, prvi perzijsko vojnik koji je izmjerio zidove Sardisa za invazije Kira Velikog na Lidiju 546. pr. Kr.³⁷⁵

Lik. Λύκος, ου, ό. Možda ime dolazi od skitskoga *luka. Ta riječ pak proizlazi iz protoiranskoga *wrūka, av. *vəhrka* 'vuk'.³⁷⁶ Bio je Spargapitov sin, skitski kralj i Gnurov otac.³⁷⁷

Auhati. Αὔχατες, ων, οί. Ime plemena možda dolazi od *vahunā od *vahu 'stvar/dobro/logistika' i sufiksa za plural *-ta* koji preteže u sogdijskom, osetskom, yaghnobijskom i horazmijskom jeziku. Proistekli su od praoca Lipoksaja³⁷⁸ i možda su bili nekakav svećenički kolegij.³⁷⁹

Eksamraj. Ἐξάμπατος, ου, ό. Hollzer horonim izvodi od *xéksānpajā od protoie. *wegʷso 'na čemu se vozi / put' (usp. grč. ὄχος, ου, ό 'kočija/kola', lat. *vehó*, 3. *vexí*, *vectum*

³⁷⁰ Usp. Tavernier, 2007: 1.2.34 (22).

³⁷¹ Schmitt, 2004: s. v. Hydarnes.

³⁷² Ivantchik, 1999: 153.

³⁷³ Id: 143.

³⁷⁴ Usp. Tavernier, 4.2.1907.

³⁷⁵ Baron, 2021: s. v. Hyroeades.

³⁷⁶ Usp. Buharin, 2013a: 57.

³⁷⁷ Ivantchik, 2018. <https://iranicaonline.org/articles/scythians> (01. 09. 2024.)

³⁷⁸ Ivantchik, 1999: 143.

³⁷⁹ Ivantchik, 1999: 151-152.

‘voziti’ i hrv. *voziti*) i *ṛ+bhājā ‘neizrecivo’ što je etimološki identično s grč. ἄφατος ‘id.’ i lat. *ineffabilis* ‘id.’ jer Herodot izričito kaže da ta oblast ili područje znači ‘sveti putevi’ – ἱερὰ ὁδοί.³⁸⁰ To područje se nalazi između skitskih ratara i Alizonaca. Nalazi se i vrlo slan izvor koji teče u rijeku Hipan.³⁸¹

Oronto. Ὀρόντων, ὄ, ὁ. Na temelju staroperzijskog pridjeva *arvanta u grčkom obliku imena ispalo je *v*, a prva dva vokala *a* pretvorila su se u *o*. Povezuje se s av. *auruuant-* ‘strelovit/energičan/hrabar’ što bi moglo biti skraćena inačica imena *Auruuaṣpa* ‘koji ima strelovite konje’, usp. fars. ارپاند *arvand*. Oronto je bio baktrijski plemić koji je služio kao vojni časnik Ahemenidskog Carstva u prvoj polovici 4. st. pr. Kr., a umro 344. g. pr. Kr.³⁸²

Anaf. Ἀνάφης, οὐ, ὁ. Umiljenica od *vanafarna ‘koji postiže slavu’ od *vana ‘osvaja/postiže’ i *farna ‘slava’.³⁸³ Bio je Otanov sin, otac Kserksove žene Amestrije i zapovjednik Kisijaca u Kserksovoj invaziji na Grčku.³⁸⁴

Artaoz. Ἀρτάοζος, οὐ, ὁ. Ime se tumači ili kao *ṛtavazdah ‘kojemu je izdržljivost u Arti’ (slično s av. *ašavazdah* ‘id.’) od perz. *ṛta ‘sveti poredak’ i *vazdah ‘izdržljivost’³⁸⁵ ili od *ṛtamazdah ‘kojemu je sveti poredak bog Ahura Mazda’ od *mazdah ‘bog Ahura Mazda’.³⁸⁶ Bio je zapovjednik pješadije pod Kirom Mlađim.³⁸⁷

Bagoj. Βαγῶας, αὐ, ὁ, lat. *Bagóas*, ae, m. Ime se tumači kao stperz. *bagāvahyah ‘bogom bolji’ od *baga ‘bog’ i *vahyah ‘bolji’. Bagoj je umro 336. g. pr. Kr., a bio je istaknuti perzijski zapovjednik u Ahemenidskom Carstvu do svoje smrti. Kao Ἀριάντων, rijetki izuzetak perzijskih imena greciziranih na dorsku/eolsku mušku a-deklinaciju.³⁸⁸

Orontobat. Ὀροντοβάτης, οὐ, ὁ, lat. *Orontobatés*, is, m. Slično kao Oronto gore, povezuje se sa stperz. *arvantapāta ‘smioni zaštitnik’ što je srodno s av. *auruuant* ‘brz/strelovit/žestok’ i od *pāta ‘zaštitnik’.³⁸⁹ Orontobat je bio Perzijanac iz 4. st. pr. Kr. koji je bio poslan od perzijskog kralja da smjeni svoga tasta Piksodora koji je kao satrap uzurpirao Kariju.³⁹⁰

³⁸⁰ Buharin, 2013a: 69.

³⁸¹ Baron, 2021: s. v. *Exampaeus*.

³⁸² Usp. Schmitt, 2002c <https://iranicaonline.org/articles/orontes> (19. 10. 2023.)

³⁸³ Baron, 2021: s. v. *Anaphes*.

³⁸⁴ Schmitt, 1985: s. v. *Anaphas*.

³⁸⁵ Hinz, 1975: s. v. *rtavazdah*.

³⁸⁶ Tavernier, 2007: 4.2.1484.

³⁸⁷ Justi, 1895: s. v. Ἀρτάοζος.

³⁸⁸ Usp. Hinz, 1975: s. v. *bagāvahyah.

³⁸⁹ Tavernier, 2007: 4.2.115.

³⁹⁰ Justi, 1895: s. v. Ὀροντοπάτης.

Tijarant. **Τιάραντος, ου, ό.** Možda dolazi od *tiaryavanta ‘koji čuva Arije’ koje se sastoji od stperz. *ti ‘gledati’ i od *arya ‘Arijac’.⁴⁰¹ Tijarant je današnja rijeka Siret u krajnje istočnoj Rumunjskoj⁴⁰² ili Olt u središnjoj i južnoj Rumunjskoj.⁴⁰³

Intafren. **Ἰνταφρένης, ους, ό,** lat. Intaphrenés, is, m. Rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije. Javlja se u staroperzijskome kao 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿 vⁱ-i-d-f-r-n-a Viⁿdafarnā ‘koji pronalazi slavu’ od *vinda ‘koji pronalazi’ i *farna ‘slava’, usp. aram. wndprn, elam. mi-in-da-bar-na, babil. ú-mi-in-ta-pa-ar-na-’.⁴⁰⁴ Intafren je bio jedan od sedmorice koji su 522. g. pr. Kr. pomogli Dariju I. da preuzme prijestolje od Bardije, koji je bio uzurpirao prijestolje od Kambiza II. Intafren je tužio kralja da izvršio obećanje o slobodnom pristupu kralju koje je obećao suurotnicima na što ga je Darije dao ubiti.⁴⁰⁵

Eobaz. **Οιόβαζος, ου, ό,** lat. Oeobazus, í, m. Ime dolazi ili od med. *vahyabāzu, perz. *vahyabādu ‘koji ima bolju ruku’ od *vahya ‘bolji’ i *bāzu ‘ruka’⁴⁰⁶ ili od *vayubāzu ‘koji rukom prolazi kroz vjetar’ od *vāyu ‘vjetar/zrak’.⁴⁰⁷ Bio je perzijski plemić koji je molio Darija da da bar jednog od njegova tri sina oslobodi vojne službe na što je Darije svu trojicu dao ubiti.⁴⁰⁸

3.18. Slogotvorno ř

Slogotvorno ř shvaća se kao alofon sonanta *r*, a u grčkome se odražava kao *αρ* ili samo kao *α* u lemi **Astijag**. Iznimno, slogotvorno ř ide u *ρη* u lemi **Preksasp**.

Artaj/Artej. **Ἄρταϊος, ου, ό.** Ime upućuje na skraćeno ime *řtāya, tj. umiljenicu sa sufiksom *-y*, od *řtamazda, *řtaxšaça, *řtažauštrī itd.⁴⁰⁹ On je bio Artahajev i Azanov otac i eponim plemenu **Artajci/Artejci.** **Ἄρταϊοι, ου, οί.** Oni se povezuju s stperz. pridjevom *artāvan* ‘istinit/ispravan’, ali u značenju ‘heroji’ koji bi se odnosio na Fravašije⁴¹⁰ koji su štiteće duše umrlih heroja.⁴¹¹

⁴⁰¹ Tavernier, 2007: 4.4.7.106.

⁴⁰² Usp. Churchin, 2011: 316.

⁴⁰³ Baron, 2021: s. v. Tiarantus.

⁴⁰⁴ Usp. Tavernier, 2007: 1.2.35.

⁴⁰⁵ Rollinger, 2003b: s. v. Herodotus VI. Darius According To Herodotus.

⁴⁰⁶ Fattori, 2023: 708.

⁴⁰⁷ Hinz, 1975: s. v. vayubāzu.

⁴⁰⁸ Justi, 1895: s. v. Οιόβαζος.

⁴⁰⁹ Hinz, 1975: s. v. *řtāna.

⁴¹⁰ Gnoli, 1987: s. v. Ašavan (possessing Truth).

⁴¹¹ Boyce, 2000: s. v. Fravaši, od fra+var-tiyā ‘koji su pred-izabrani’.

Artan. Ἀρτάνης, εὠ, ὀ. Ime upućuje na skraćeno ime *ṛtāna, tj. umiljenicu s patronimnim sufiksom *-ān*, od *ṛtamazda, *ṛtaxšaça, *ṛtazauštrī itd.⁴¹² Bio je Histaspov sin i brat Darija Velikog, Artafrena i Artabana koji je poginuo u Bitki u Termopilu.⁴¹³

Artakam. Ἀρτακάμας, ᾱ, ὀ. Ime se tumači kao *ṛtakāma ‘koji želi Artu’ od *ṛta ‘bog poretka’ i *kāma ‘želi’.⁴¹⁴ Bio je zapovjednik Veće Frigije pod Artakserksom II. koji se borio protiv deset tisuća grčkih plaćenika pod Ksenofontom.⁴¹⁵

Artimo. Ἀρτίμας, ᾱ, ὀ. Ime se povezuje s umiljenicom izvedenom sa sufiksom *-m-* *ṛtima od *ṛtabāzu, *ṛtapāta, *ṛtabānu itd.⁴¹⁶ Bio je zapovjednik Lidije pod Artakserksom II. koji se borio protiv deset tisuća grčkih plaćenika pod Ksenofontom.⁴¹⁷

Astijag. Ἀστυάγης, ου, ὀ. Ovo se nameće kao prvo perzijsko, točnije, medijsko ime koje spominje Herodot, a odnosi se na djeda Kira, prvoga značajnog kralja ahemenidske dinastije. Njegovo ime može se rekonstruirati u medijskome kao *ṛštivaigah ‘koji maše kopljem/kopljobacač’ od *ṛšti ‘koplje’ i *vaigah ‘maše’, a promijenjeno je pučkom etimologijom prema ἄστν, εὠς, τό ‘grad’ i ἄγνῶμν ‘razbijam’ te pojednostavljenjem diftonga u složenim riječima Θεάγης ‘Teag’, φαττάγης ‘ljuskavac’ i možda Μασσάγης ‘Masag’.⁴¹⁸ Ἀστυῖγᾱς, ᾱ, ὀ je varia lectio koja izvornije upućuje na perzijski original. Staroarmenski oblik imena Astijag kao Ածηահակ Aždahak nastalo je pučkim etimološkim povezivanjem navodno zlog perzijskog savjetnika sa zoroastričkim đavlom Aži Dahāka, od čega i naše *aždaja/aždaha*, a u akadskome je spomenut kao *mīš-tu-me-gu*, izgovoreno kao Istuwegu. Astijag je bio posljednji kralj Medijskog Carstva, sin Kijaksarov i kraljeva od 585. do 550. g. pr. Kr. kada je bio svrgnut s vlasti od svog unuka Kira Velikoga.⁴¹⁹

Preksasp. Πρηξάσπης, ου, ὀ. Ime se rekonstruira kao med. *pṛxšāspa ‘koji ima snažne konje’ od *pṛxša (usp. ved. *pṛkṣā*) ‘snažan’ i *aspa ‘konj’.⁴²⁰ Bio je odani savjetnik kralja Kambiza II. kojeg je iz Egipta poslao u Suzu da usmrti Pseudo-Smerdisa nakon čega je Pseudo-Smerdis došao na vlast. Kasnije je poricao da ga je ubio.⁴²¹

⁴¹² Hinz, 1975: s. v. *ṛtāna.

⁴¹³ Baron, 2021: s. v. Artanes (Ἀρτάνης, ὀ) son of Hystaspes.

⁴¹⁴ Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρτακάμας.

⁴¹⁵ Rander, 2023: 624.

⁴¹⁶ Tavernier, 2007: 4.2.1543.

⁴¹⁷ Vernet Pons, 2016: 281.

⁴¹⁸ Schmitt, 1987a: s. v. Astyages.

⁴¹⁹ Usp. Meyer, 1918: s. v. Astyages.

⁴²⁰ Hinz, 1975: s. v. *pṛkšāspa.

⁴²¹ Dandamayev, 1988. s. v. Bardiya.

4. FONOLOŠKA PRILAGODBA: VOKALI I DIFTONZI

4.1. Ponašanje vokala *a/ā*

4.1.1. Vokal *a/ā* koji je oslabio u *ε* ili *η*

Perzijski vokal *a* bi ponekad slabio u srednje-visoke grčke vokale *ε* i *η* moguće kao disimilacija zbog uzastopnih slogova s perzijskim vokalom *a*.

Perzijci. Πέρσαι, ὠν, οἱ, lat. Persae, árum, m. Najpoznatije iransko pleme. Asirci se referiraju na područje ^{KUR}Par-su-maš/^{KUR}Par-su-u-a, Parsuwaš/Parsua⁴²² oko Urmijskog jezera u sjeverozapadnom Iranu već oko 1000. g. pr. Kr. Pretpostavlja se da su došli oko 7. st. pr. Kr. u jugozapadni Iran koji se danas zove پارس pārs ili arabizirano فارس fārs, a samo ime Perzija (grč. Περσίᾱ, ᾱς, ἦ, lat. Persia, ae, f.) odnosi se na njihovu državu.⁴²³ Uzima se da riječ Perzijac, Πέρσης, ου, ὁ, lat. Persa, ae, m., dolazi iz medijskoga (jer bi staroperzijsko očekivano bilo *pārθa) 𐎱 𐎠 𐎶 𐎶 p-a-r-s pārsa. Ono bi se moglo povezati s ved. पश्/पार्श्व pārsu/pārśva ‘rebro/srp’ i av. 𐬨 𐬀 𐬎 𐬎 parəsuš ‘rebro/strana’. To bi značilo da su ih druga iranska plemena nazvali „međašima” jer su bili na rubnom području, kod Armenije i Sirije. Također se značenje ‘strana’ sačuvalo u suvremenom osetskom *фарс* fars.⁴²⁴ U aramejskome je zabilježen prsy, elamskome bar-širš(-ra) i babilonskome par-su.⁴²⁵

Medijci. Medija. Μηδίᾱ, ᾱς, ἦ. Μηδοι, ὠν, οἱ. Javlja se kao perz. 𐎠 𐎠 𐎠 m^a-a-d Māda što je sačuvano u eolskome Māδοι, ὠν, οἱ. Naslijeđeno je u srednjoperzijskome mdy’n /maḍyān/ koje je možda srodno s av. 𐬨 𐬎 𐬎 𐬎 maiḍiia ‘srednji’,⁴²⁶ skt. मध्य madhya ‘id.’, osetskim midæg midæg ‘id.’, lat. *medius* ‘id.’ i hrv. *među/međa*, nadalje posuđeno u arap. مَيْدَان maydān ‘sredina’ ili pak od drugoga nevezanog korijena *māda ‘čija je medovina’ od *madu ‘medovina’. Atestirano kao akad. ^{KUR}ma-da-aya.⁴²⁷ Medijsko Carstvo bilo je prvo iransko carstvo koje je od kraja 8. do sredine 6. stoljeća pr. Kr. obuhvaćalo prostore Velikog Irana, sjeverne Mezopotamije i istočne Male Azije.⁴²⁸

Artokserkso/Artakserkso. Ἄρτοξέρξης, ου, ὁ. Ksenofontovo Ἄρτοξέρξης, lat. Artoxerxēs/Artaxerxēs, is, m. Ime je posvjedočeno u stperz. 𐎠 𐎶 𐎠 𐎠 𐎠 𐎠 𐎠 a-r-t-x-š-ç-a

⁴²² Oracc: The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/cbd/gpn-x-places/P.html> (1. 9. 2023.).

⁴²³ Usp. Weippert, 2010: 438.

⁴²⁴ Usp. Eilers, 1987, 49.

⁴²⁵ Tavernier, 2007: 1.3.29.

⁴²⁶ Tavernier, 2007: 1.3.22.

⁴²⁷ Parpola, 1970: 231.

⁴²⁸ Buharin, 2013a: 63.

artaxšačā /ʔtaxšačā/⁴²⁹ ‘koji pomoću *Arte* vlada’ od 𐎠 𐎢𐎺 𐎠𐎢𐎽 a-r-t arta /ʔta/ ‘istina/pravi poredak’ i 𐎠𐎢𐎽 𐎠𐎢𐎽 x-š-č-m xšačam ‘kraljevstvo’. Naslijedeno u partskome 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 rthštr /Ardaxšahr/. Grčki i latinski oblik imena prilagođen je imenu njegova oca Ξέρξης, ου, ό, a očekivalo bi se Ἀρταξάθρης kao Ὁξάθρης ili Ἀρταξέσιος kao τισσα ‘čića’ u Τισσαφέρνης; usp. elam. Ir-tak-ik-ša-iš-ša, Ir-da-ik-ša-iš-ša; akad. ar-ta-’-ḫa-šá-is-su; fars. Ardašir.⁴³⁰ Artakserkso I. je bio peti Kralj Kraljeva Ahemenidskog Carstva (465. – 424.). Drugi nosilac ovoga imena bio je Artaxšaθra II. (Artakserkso), sin Darija II., bio je poznati perzijski car kojeg je htio svrgnuti Kir Mlađi, opisan u Ksenofontovoj *Anabazi*, ali urota nije uspjela.⁴³¹

Arar. Ἄραρος, ου, ό. Možda je od Grka bio asimiliran od skitskog *Ἄλαρος koje se kao lema **Mazar** može smatrati umiljenicom sa sufiksom *-r* *aryara izvedenom od *arya ‘arijski’.⁴³² Valjda je to rijeka Siret u krajnje istočnoj Rumunjskoj.⁴³³

Enarejci. Ἐνάρεες, ων, οί. negirana izvedenica sa sufiksom *-y* *anarya ‘nemuževan’ od *a ‘ne’ i *nar ‘muž/čovjek’. Bili su kategorija skitskih svećenika-gatara koji nisu komunicirali sa ženama. Herodot iznosi da ih je božica plodnosti kaznila s neplodnošću.⁴³⁴

Paretakeni. Παρητακηνοί, ὄν, οί. Ime ovog naroda može se povezati s izvedenicom od sufiksa *-k* *paraitakā ‘stanovnici plovne rijeke ili oaze’ od *paraitā ‘prohodna’ od *parā ‘prema/preko’ i *i ‘ići’.⁴³⁵ Iako su medijsko pleme kod Herodota, kod Diodora Sicilskog i Strabona područje Paretakena spadaju pod Pārs i Elimaidu.⁴³⁶ Također su bili zvani planinskim pljačkašima.⁴³⁷

Arsamen. Ἀρσαμένης, ου, ό. Ime se temelji na *ršamana ‘junačkog uma’ od *ršan/aršan ‘muško/junak’ i *mana ‘um’. Arsamen je bio sin Darija I. Velikoga.⁴³⁸

Ordes. Ὀρδησσός, οὔ, ό. Možda dolazi od *uardāsa ‘gdje konji rastu’ od *uarda ‘rast/sjemenke’⁴³⁹ i stperz. *asa ‘konj’.⁴⁴⁰ Valjda je to bila rijeka Argeš u južnoj Rumunjskoj.⁴⁴¹

⁴²⁹ Početni žar za ovu materiju potakao je kolega Gian Luca Braus kojem se srdačno zahvaljujem kad je ukazao na grčku analogiju *ʔtaxšārša prema *xšārša.

⁴³⁰ Tavernier, 2007: 1.2.5.

⁴³¹ Schmitt, 1986b:s. v. Artaxerxes I.

⁴³² Tavernier, 2007: 4.2.128.

⁴³³ Baron, 2021: s. v. Ararus.

⁴³⁴ Pinault, 2008: 112.

⁴³⁵ Johnson, 1917: §513, 195.

⁴³⁶ Hansman, 2006: s. v. Isfahan IV. Pre-Islamic Period.

⁴³⁷ Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

⁴³⁸ Hinz, 1975: s. v. *ršamana.

⁴³⁹ Hinz, 1975: s. v. *varda.

⁴⁴⁰ Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1797.

⁴⁴¹ Baron, 2021: s. v. Ordessus.

Derusijajci/Derusijejci. Δηρουσιαῖοι, ων, οἱ, lat. Dérusiaeí, órum, m. Ime plemena možda dolazi od med. *dārusiya (usp. perz. *dāruθiya) ‘koji drže/nadziru izvor (od presudne važnosti za pleme)’ od *dar ‘drže’ i *usa ‘izvor’.⁴⁴² Identično je s av. usa ‘id.’ Završetak -αῖοι je analogijom prema Πανθιαλαῖοι. Jedino još gdje je η u prvom slogu je Δηϊόκης od *dahyuka. Spomenuti su skupa s Pantijalejcima i Karmanijcima kao perzijsko poljoprivredno pleme.⁴⁴³

Geros. Γέρος, ου, ó. Možda dolazi od atičke asimilacije varijante Γέρσος od perz. *garša ‘radostan’.⁴⁴⁴ Skitska rijeka koja je današnja Konskaja.⁴⁴⁵

Artagers. Ἀρταγέρσης, ου, ó. Ime se oslanja na *r̥tagarša ‘koji se raduje u Arti’ od *r̥ta ‘bog poretka’ i *garša ‘raduje se’.⁴⁴⁶ Bio je zapovjednik Kadusijaca na strani perzijskog kralja Artakserksa II. kojeg je ubio Artakserksov pobunjeni brat Kir Mlađeg što je opisano u Ksenofontovoj Anabazi.⁴⁴⁷

Arijapit. Ἀριαπειθης, εος, ó, lat. Ariapíthés, is, m. Rijetko ime treće deklinacije. Skitsko *ariyapaiθah prema grčkim imenima Εὔπειθης, ους, ó, Διοπειθης, ους, ó itd. i pridjevima ἀπειθής, 2 i εὐπειθής, 2 itd. promijenilo se u *e*-vokalizam. Značilo bi ‘koji ima posebni/arijski ukras’, *ariya- ‘Arijac/Iranac’ i *paiθah-, temeljeno na av. *paēsah* ‘ukras’, ved. *pésah* ‘id’. Arijapit je bio skitski kralj, otac Skila i Oktamasada, ali ne od iste majke.⁴⁴⁸

Teaspis. Τέασπις, ιος, ó. Ime se tumači kao *tavāspiya, izvedenica sa sufiksom -y od imena **Teasp.** Τεάσπης, ου, ó, perz. *tavāspa ‘u koga su snažni konji’ od *tava ‘snaga’ i *aspa ‘konj’, usp. akad. ^mTe-uš-pa-a. Teasp je zabilježen kao otac velikog pomorca Sataspa ili kao otac nekog od Kserksovih časnika. Također, ovo ime je nosio slavni kimerijski kralj iz 7. st. pr. Kr.⁴⁴⁹

Spargapit/Spargapis. Σπαργαπειθης/Σπαργαπίσης, ου, ó. Od Grka izmijenjeno ime kao i Arijapit, od perz. *spargapaiθa ili med. *spargapaisa ‘kojemu je mladica ukras’ od *sparga (usp. av. *sparəga*) ‘mladica/pup’ i *paiθah, odnosno *paisah (usp. av. *paēsah*, ved. पेशः *pésah*)

⁴⁴² O riječi *usa* vidi Hinz, 1975: s. v. *uθika.

⁴⁴³ Potts, 2014: 88.

⁴⁴⁴ Tavernier, 2007: 554.

⁴⁴⁵ von Gutschmid, 1886: 575.

⁴⁴⁶ Nichols, 2008: 191.

⁴⁴⁷ Schmit, 1990c: s. v. Cadusii, Justi, 1895: s. v. Ἀρταγέρσης.

⁴⁴⁸ Usp. Schmitt, 2018: s. v. Scythian language. <http://www.iranicaonline.org/articles/scythian-language> (2. 9. 2023.).

⁴⁴⁹ Usp. Ivanenko, 2021.

‘ukras’.⁴⁵⁰ Spargapit I. je bio Likov otac i skitski kralj. Spargapit II. je bio agatirski kralj koji je ubio skitskog kralja Arijapita.⁴⁵¹

Amestris/Amestrija. Ἀμῆστρις/Ἀμᾶστρις, ἰος, ἦ. Dolazi od *amāstrī ‘snažna žena’ od *ama ‘snaga’ i *strī ‘žena’, ili od istočnoiranskoga *hammaistrī (usp. av. *hamōistrī*) od hammaid-trī ‘koja baca na pod = pobjednica’ od *ham ‘baca’ i *maid ‘pod’.⁴⁵² Amestris je bila kraljica, kći Otana koji je bio jedan od deset urotnika protiv Gaumāte. Udala se za Kserksa I. i bila majka Artakserksa I. i Amitide.⁴⁵³

4.1.2. Vokal *a* koji je oslabio u vokal *i*

Perzijski vokal *a* bi se ponekad jednostavno reducirao u slabi vokal *i* kada taj slog ne bi bio naglašen ni u kojem od dva jezika.

Arimaspi. Ἀριμασποί, ὠν, οἰ, latinski Arimaspi, ὄrum, m. Oblik imena plemena od Grka izmijenjen je prema Arija(na), Ariomard itd. od *aramaspa ‘urešenih konja’ od *aram (usp. mladoav. *arəm*) ‘prikladan/urešen’ i *aspa ‘konj’⁴⁵⁴ ili se može doslovno shvatiti da je *arimāspa srodno osetskom *ærmæst* ‘jedan’ i vedskom *spas̥* ‘gledatelj/špijun’.⁴⁵⁵ Spomenuti su kao dalek kanibalski narod pet dana hoda istočno od Isedonaca.⁴⁵⁶

Argimpasa. Ἀργίμπασα, ἦς, ἦ. Ime se izvodi od stperz. *argantpasu ‘srebrno stado’ od *argant ‘srebro’ i *pasu ‘stado’.⁴⁵⁷ Ustinova smatra da se može izvesti od imena sogdijske božice plodnosti i vjenčanja Arti te stperz. *pašiya (usp. av. *paθiya*) ‘moć/vlast’.⁴⁵⁸ Bila je skitska božica plodnosti, uspoređena s Afroditom.⁴⁵⁹

Dadike. Δαδίκαι, ὦν, οἰ. Možda dolazi od *dadāikā koje se sastoji od redupliciranog perzijskog korijena *dadā ‘mnogo davati’ od jednostavnog *dā ‘davati’, složenog sa sufiksom *-ika* ‘koji daju/obdaruju’.⁴⁶⁰ Bili su svrstani u sedmi porezni νομός skupa s Satagidijcima, Gandarijcima i Aparitima te je njima skupa s Gandarijcima zapovijedao Artifije za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr.⁴⁶¹

⁴⁵⁰ Kullanda i Rajevski 2004: 92.

⁴⁵¹ Baron, 2021: s. v. Spargapeithes.

⁴⁵² Hinz, 1975: s. v. hammaistrī.

⁴⁵³ Schmitt, 1989: s. v. Amestris.

⁴⁵⁴ Pinault, 2008: 133.

⁴⁵⁵ Pinault, 2008: 128.

⁴⁵⁶ Baron, 2021: s. v. Arimaspians.

⁴⁵⁷ Phillips, 1960: 125.

⁴⁵⁸ Ustinova, 1999: 75–76.

⁴⁵⁹ Pinault, 2008: 119.

⁴⁶⁰ Usp. Tavernier, 2007: 4.2.466. i 4.3.47.

⁴⁶¹ Baron, 2021: s. v. Dadicae.

Abrokom. Ἀβροκόμης/Ἀβροκόμᾱς, ᾱ, ὁ, lat. Abrocomés, is, m./Abrocomas, ae, m. Ime se oslanja na perz. *abrakāma ‘želja iz oblaka’ od *abra ‘oblak’ i od *kāma ‘želja’. Pogrešno je pojonjivanje u Habrokom Ἀβροκόμης ‘fine kose’ od ἄβρός, 3 ‘fin’ i κόμη, ης, ἡ ‘kosa’.⁴⁷¹ Abrokom je bio Artanov unuk i sin Darija I. Velikoga od žene mu Fratagune te Kserksov brat. i Hiperanta, sudjelovao u drugoj, Kserksovoj perzijskoj invaziji na Grčku 480. g. pr. Kr. i poginuo s Hiperantom i djedom Artanom u Bitci u Termopilskom klanu.⁴⁷²

Zopir. Ζώπυρος, ου, ὁ. Nekad se tumači kao iznimno preinačeno ime od pahlavijskoga *šahpūhrē ‘kraljev sin’, usp. fars. Šāpūr, armen. Šapuh i arap. Sābūr.⁴⁷³ Ali prema Minonu, Herodot ili njegov izvor izmijenio je poprilično perzijsko ime (s glasom *o*, a ne *a*) u poznato helensko ime (koje podsjeća na Mitridata) kako bi proslavio njegovu snagu u opkoljavanju i osvajanju Babilona. Zopir je bio Megabizov sin.⁴⁷⁴

Artohmo. Ἀρτόχμης, ου, ὁ. Haplologijom disimilirano ime *Ἀρτοτόχμης od med. *rtātaxma ‘Rtom ohrabren’ od *arta ‘sveti poredak’ i *taxma ‘hrabar’.⁴⁷⁵ Bio je zapovjednik za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr. koji je upravljao Armencima i Frigijcima.⁴⁷⁶

Ariomard. Ἀριόμαρδος, ου, ὁ. Ime se izvodi od *ariyamarda ‘arijski / poštovani smrtnik / čovjek’ od *ariya ‘arijski/posebni’ i *marda ‘smrtnik/čovjek’ ili od *bṛḏa ‘uzvišen/visok’. Ariomard I. je bio sin Darija i Parmije koji je vodio Moshe i Tibarene pod Kserksom.⁴⁷⁷ Ariomard II. je bio sin Artabanov⁴⁷⁸ koji je vodio Kaspijce.⁴⁷⁹

Mikijci. Μύκοι, ων, οἱ. Ime plemena javlja se u perzijskom klinopisu kao 𐎠𐎢𐎠 m-k maka, možda od Grka izmijenjen vokal prema žrtvenim gljivama μύκης, -ητος/εω, ak. -ην, ὁ koje su oni navodno koristili, od stperz. *maga ‘dar’.⁴⁸⁰ Povezuju se s akademskim toponimom Makkan koje je označavalo Oman, ali i sa suvremenim područjem Makrān, koje je nasuprot Omanu, u Iranu i Pakistanu. Valjda je Darije proširio svoju vlast i na jugoist. Arabiju.⁴⁸¹ Spomenuti su kao jedanaesti porezni voμός u Herodota.⁴⁸²

⁴⁷¹ Usp. Hinz, 1975: s. v. *abrakāma.

⁴⁷² Baron, 2021: Abrocomes.

⁴⁷³ Minon, 2020: 229.

⁴⁷⁴ Usp. Minon, 2020: 230.

⁴⁷⁵ Hinz, 1975: s. v. *rtātaxma.

⁴⁷⁶ Baron, 2021: s. v. Artochmes.

⁴⁷⁷ Justi, 1895: s. v. Ἀριόμαρδος.

⁴⁷⁸ Usp. Stonecipher, 1918: 17.

⁴⁷⁹ Justi, 1895: s. v. Ἀριόμαρδος.

⁴⁸⁰ Hinz, 1975: s. v. *maga.

⁴⁸¹ Potts, 2009: 38-39.

⁴⁸² Radner, 2023: 856-857.

Ijurke. Ἰούρκαί, ὦν, οἱ. Možda dolazi metatezom *yurgā od, sa sufiksom *-r* tvorene umiljenice *yugarā⁴⁸³ ‘koji spajaju/pričvršćuju’⁴⁸⁴ izvedenom od *yug, usp. av. *yaog* ‘ujarmljivati’.⁴⁸⁵ Budući da se Tisageti uzimaju kao sarmatsko pleme i povezuju se s kulturom Ananino, ruska znanost također ih naslanja na nju.⁴⁸⁶

4.1.4. Gubljenje vokala *a*

Ako se perzijski vokal *a* nije očitovao u početnom slogu (kao u lemi **Arijaramno**), ponekad se u grčkom uhu nije dobro čuo pa se u drugom slogu gubio u sinkopi.

Gobrija/Gobrije. Γωβρούας, ἄ, ὁ. Γωβρούης, ου, ὁ. Pronađena je staroperzijska riječ <𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿𐏀> g-u-b-r^u-u-v Gaub^aruva ‘koji žvače teletinu’ od <𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿𐏀> gau ‘govedo/tele’ i <𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿𐏀> b^aruva ‘žvače’ (usp. mladoav. *-baoruua* = ved. *-bharva*). Atestirani su sljedeći oblici imena: akad. gu-ba-ru(-’), ku-bar-ra, gu-ba(r)-ri; aram. gwbrw te elam. kam-bar-ma.⁴⁸⁷ Ime je spomenuto već u babilonskim izvorima kao ug-ba-ru koji je bio upravitelj (paḥātu) gutijske zemlje i vođa medio-perzijske vojske Kira II. Velikoga. U njegovo ime osvojio je Babilon bez bitke 12. listopada 539. g. pr. Kr. i time postao prvi perzijski upravitelj nad Babilonom.⁴⁸⁸ Herodotov Gobrija bio je Mardonijev sin i jedan od sedam Perzija(na)ca koji su 522. g. pr. Kr. s Darijem I. Velikim urotili protiv vladavine Gaumāte Maga i svrgnuli ga. Gobrija je oženio sestru Darija I. Velikoga koja mu je rodila sina Mardonija.⁴⁸⁹

Madije. Μαδύης, ου, ὁ, lat. Madyés, is, m. Za ovo ime Tohtasjev iznosi *mādava, srodno s *māda ‘Medijac’ ili ‘onaj koji je u sredini’.⁴⁹⁰ Buharin pak objašnjava da je možda Madije (skitski kralj koji je vladao u Anatoliji za vrijeme skitske ekspanzije u 7. st. pr. Kr.) bio Poluasirac jer mu je majka bila kēi asirskog cara Asarhaddona, pa je morao djelomično biti distanciran od tradicije oca Prototija i zadržati barem perzijsku komponentu, koja ne mijenja *d* u *l*, *maduva ‘opijen medovinom / koji ima medovinu’, isto kao Medijci.⁴⁹¹

Tiribaz. Τυρίβαζος, ου, ὁ. Rijetko ime o-deklinacije. Dolazi od med. rekcijske spojenice *tīrībāzu ‘ruka (boga) Tīrye’ od *tīrya ‘bog Tīrya’ i med. *bāzu ‘ruka’, perz. *bādu

⁴⁸³ Hinz, 1975: s. v. yugara.

⁴⁸⁴ Tavernier, 2007: 4.2.2027.

⁴⁸⁵ Tavernier, 2007: 570.

⁴⁸⁶ von Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen: Iyrae: http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1213250 (11. 02. 2024.).

⁴⁸⁷ Schmitt, 2000: s. v. Gaub(a)ruva.

⁴⁸⁸ Usp. Schmitt, 2001: s. v. Gobryas.

⁴⁸⁹ Usp. Dandamayev, 1992: 104.

⁴⁹⁰ Tohtasjev, 2005a: 71.

⁴⁹¹ Buharin, 2013a: 63.

‘ruka/rame’, usp. av. 𐬨𐬀𐬎𐬌 *bāzvō*, skt. बाहु *bāhú*, grč. πῆχυς, υος, ἡ ‘lakat’, starmen. բազուկ bazuk i eng. *bough* ‘(glavna) krošnja’, fars. بازو *bāzu*.⁴⁹² Bio je satrap zapadne Armenije, a kasnije satrap Lidije. Ubio ga je Artakserkso II.⁴⁹³

Datije/Datis. Δάτις/Δάτις, ιος, ὁ Rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije, a potječe od perzijsko izvedenice sa sufiksom -j- *dātiya ‘(bogom)dan’ od *dāta ‘(pre)dan/darovan’. Tako valjda i **Dotos.** Δῶτος, ου, ὁ od Grka izmijenjen dolazi od *dāta.⁴⁹⁴ Bio je otac Harmamitra i Titaja, medijski zapovjednik Darijeve ekspedicije na Grčku 490. pr. Kr. i vođa u Bitci na Maratonu. Sinonim barbarizma je dobio ime „datizam“ po njemu jer je navodno pričao grčki iako isprekidano.⁴⁹⁵ Dotos je bio Megasidrov sin koji je vodio Paflagonce i Matijence pod Kserksom.⁴⁹⁶

Orik. Ὀρικός, ου, ὁ. Ime se temelji na skitskoj umiljenici izvedenoj sa sufiksom -k- *varya, koja je srodna s av. *va'rya*, ved. *vārya* ‘odabran/izvrstan’⁴⁹⁷ ili *varika, od *vari je ‘oklop’.⁴⁹⁸ Napokon se može povezati s protoosetskim *warika ‘janje’, oset. *wærikk*.⁴⁹⁹ Bio je jedan od sinova skitskog kralja Arijapita.⁵⁰⁰

Gnur. Γνωῦρος, ου, ὁ. Valjda je ovo ime izvedenica *ganura ‘koji goni’ od *gan ‘goni’.⁵⁰¹ Bio je Likov sin te otac Anaharza i Savaja.⁵⁰²

Arizanti. Ἀριζαντοί, ὦν, οἱ. Uspoređuje se s med. *arya-zantu ‘koji ima arijsku rod’ od *arya ‘Arijac’ i *zantu ‘rod/loza’.⁵⁰³ Oni su jedan od šest glavnih medijskih plemena koje je iznio Herodot nasuprot deset perzijskih.⁵⁰⁴

I iz *patixšāyaθya drugo *a* ispada prema Πατιζειθης (vidi lemu u poglavlju 3.13).

4.1.5. Dugi vokal *ā* (u (ante)penultimi)

Perzijski dugi vokal *ā* vjerojatno je bio naglašen i vjerno je sačuvan u svim primjerima.

⁴⁹² Stonecipher, 1918: s. v. Τριβαζος.

⁴⁹³ Justi, 1895: s. v. Τριβαζος.

⁴⁹⁴ Tavernier, 2007: 4.2.522.

⁴⁹⁵ Schmitt, 1994c: s. v. Datis.

⁴⁹⁶ Justi, 1895: s. v. Δῶτος.

⁴⁹⁷ Kullanda i Rajevski, 2004: 94.

⁴⁹⁸ Schmitt, 2018: <http://www.iranicaonline.org/articles/scythian-language> (02. 09. 2023.).

⁴⁹⁹ Buharin, 2013a: 34.

⁵⁰⁰ Kullanda i Rajevski, 2004: 94.

⁵⁰¹ Kullanda i Rajevski, 2004: 95.

⁵⁰² Baron, 2021: s. v. Gnurus.

⁵⁰³ Smith, 1854: s. v. Arizanti.

⁵⁰⁴ Brunner, 1986b: s. v. Arizantoi.

Agbatana/Ekbatana. Ἀγβάτανα, ων, τᾶ. Ojkonim se povezuje s posvjedočenim stperz. 𐎠𐎣𐎡𐎠𐎡𐎡𐎠𐎡𐎠𐎡𐎠𐎡𐎠𐎡 h-g-m^a-t-a-n haḡmatāna ‘mjesto sakupljanja’ od *ha(m) ‘zajedno/skupa’ (usp. grč. ἄμα), *gam ‘ići/skupljati se’ i patronimnog sufiksa *-āna* prema natpisu Darija I. u Bisotunu, usp. srednjoperz. 𐭠𐭡𐭢𐭣𐭤𐭥 hāmtnā, part. 𐭠𐭡𐭢𐭣 ahmadān, fars. هگمتانه hgmtānh, akad. ^{KUR}A-gam-ta-nu, elam. ag-ma-da-na, aram. ܐܗܡܬܐ aḡmeta.⁵⁰⁵ Ktesijina Ἐκβάτανα, ων, τᾶ se uzima da je nastala analogijom prema ἐκβαίνειν.⁵⁰⁶ Bio je drevni grad, prva prijestolnica Medije u zapadnom Iranu i kasnije vrlo važan grad u Perzijskom, Seleukidskom i Partskom Carstvu.⁵⁰⁷

Maskam. Μασκάμης, ου, ὀ. Ime se uspoređuje s perz. *maškāma ‘koji snažno želi / snažne volje’ od *maš ‘više’, av. *maš* ‘id.’ i kāma ‘želi’.⁵⁰⁸ Bio je Megadostov sin i upravitelj Doriska koji je ostao perzijsko utočište dugo nakon Druge perzijske invazije na Grčku, sve do 465. pr. Kr.⁵⁰⁹

Arijci. Ἄριοι, ων, οἱ. Posvjedočeno je na Darijevu napisu iz Naqsh-i-Rustama kao 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 a-r-i-y ‘Arijac’ *ariya,⁵¹⁰ a množina je *ariyā.⁵¹¹ Oni su bili naziv za sve koji govore iranske (i indijske) jezike. Značenje koje se populariziralo među genocidnim totalitarizmima se temeljilo na prepostavci da je sanskrit najstariji indoeuropski jezik (hetitski je) i da se Irci izvode iz istog etnonima.⁵¹² Herodot kaže da su se Medijci prije zvali Arijci.⁵¹³

Tigran. Τυγράνης, ου, ὀ. Analizira se kao antroponim *tigrāna izveden sa patronimnim sufiksom *-āna* od *tigra ‘oštar/oštrouman’. Izvorno ime Tigrisa akad. *Diqlat* u iranskome se izmijenilo pučkoetimološkom vezom s av. *tiyri* ‘strijela’ i odatle postalo poznato Grcima.⁵¹⁴ Tigran je bio Artabanov sin koji je zapovijedao Medijcima u Kserksovoj invaziji na Grčku.⁵¹⁵

⁵⁰⁵ Stausberg, 2015: 394.

⁵⁰⁶ Schmitt, 1967: 123.

⁵⁰⁷ Nardo, 2007: s. v. *Ecbatana*.

⁵⁰⁸ Tavernier, 2007: 4.2.1065.

⁵⁰⁹ Izdimirski, 2013: 19.

⁵¹⁰ Kent, 1950: 137.

⁵¹¹ Titus Old Persian Corpus, No. 32, DNa. <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers032.htm> (27. 02. 2024.)

⁵¹² Schmitt, 1987d: s. v. Aryans.

⁵¹³ Bailey, 1987: s. v. Arya.

⁵¹⁴ Hinz, 1975: s. v. *tigrāna.

⁵¹⁵ Usp. Schmitt, 2005: <https://iranicaonline.org/articles/personal-names-iranian-iv-parthian> 20. 10. 2023.).

Kranasp. Κρανάσπης, ου, ό. Ime dolazi od med. *krānāspa ‘žutosmeđi konj’ od *krāna ‘žutosmeđ’ i *aspa ‘konj’.⁵¹⁶ Bio je sin Mitrobata, satrapa Helespontinske Frigije iz Daskileja kojeg je ubio Oret.⁵¹⁷

Arijaramno. Ἀριαράμνης, ου, ό, lat. Ariaramnés, is, m. Javlja se u staroperzijskom tekstu 𐎠𐎢𐎡𐎹𐎠𐎢𐎡𐎹𐎠𐎢𐎡𐎹 a-r^a-i-y^a-a-r^a-m^a-n^a ariyāramna ‘u kojem je mir za Arijece’ od 𐎠𐎢𐎡𐎹𐎠 a-r-i-y ‘Arijac’ + 𐎠𐎢𐎡𐎹 r-m-n ‘mir’ od protoie. *h₁rem ‘mirovati’, kao u fars. رامش rameš ‘radost/užitak’ i آرام ārām ‘mir/počivanje’ od istog korijena.⁵¹⁸ Arijaramno je bio Ahemenov unuk, brat Kira I., Teispov sin, Arsamov otac, Histaspov djed i ahemenidski kralj, a rodio se oko 640. pr. Kr. Njegovo se ime često miješa sa sličnim imenom, Arijamno, grčki Ἀριάμνης, latinski Ariamnés, is, m.⁵¹⁹

Farnabaz. Φαρνάβαζος, ου, ό. Rijetko ime o-deklinacije, razlaže se kao med. *farnabāzu, perz. *farnabādu ‘koji ima slavu u ruci’ od *farna ‘slava’ i *bāzu/bādu ‘ruka’.⁵²⁰ Bio je Farnakov sin i satrap Helespontinske Frigije iz Daskileja od 413. do 388/7. pr. Kr.⁵²¹

Arijant. Ἀριάντης, ᾶ, ό. Mogao bi, kao i **Artainto**, biti pridjev *ariyavanta ‘koji pripada Arijcima / kao Arijci / arijolik’. Rijetko ime koje završava dorskim svršetkom na āč.⁵²² Bio je skitski kralj koji je saznao broj svojih podanika tako da je svaki Skit morao donijeti po vrh strijele i on ih je sve stalio i napravio velik kotao koji je postavio na Heksampaj između rijeka Boristena i Hipanisa.⁵²³

Maris. Μάρις, ιος, ό. možda dolazi od *mārya ‘jezero’ koje se odrazilo u osetskom мал ‘duboka stajaćica’, srodno s hrv. *more*,⁵²⁴ budući da istječe iz područja koje nastavaju Agatirsi. Danas je to rijeka Mureš u Rumunjskoj.⁵²⁵

Artaban. Ἀρτάβανος, ου, ό, lat. Artabanus, í, m. Ime se tumači kao stperz. *řtabānu ‘slava reda (Arte)’ od *řta ‘red/smisao’ i *bānu ‘slava/sjaj’ (usp. part. i srednjoperz. 𐎠𐎢𐎡𐎹 ardawān, fars. اردوان ardavān), rijetka perzijska složenica čiji drugi dio završava na -u.⁵²⁶ Artaban je bio Histaspov sin i mlađi brat perzijskog kralja Darija (522. – 486.) i Kserksov stric.

⁵¹⁶ Hinz, 1975: s. v. *krānāspa.

⁵¹⁷ Brunner, 2002: <https://iranicaonline.org/articles/oroites> (05. 02. 2023.).

⁵¹⁸ Usp. Tavernier, 2007: 1.2.6. (14).

⁵¹⁹ Shahbazi, 1986: s. v. Ariyāramna.

⁵²⁰ Tavernier, 2007: 4.2.564 (177).

⁵²¹ Weiskopf, 1994: s. v. Dascylium.

⁵²² Schmitt, 2003a: 4.

⁵²³ Hinge, 2003: 55.

⁵²⁴ Ivanenko, 2018: 534.

⁵²⁵ Dan, 2011: 53.

⁵²⁶ Schmitt, 1967: 129.

Irdabanuš (elamski oblik Artabanova imena) bio je satrap važne satrapije Baktrije, u Herodota je prikazan kao mudar savjetnik, a u Ktesije Knidskoga zove se Artapan. Imao je pet sinova koji su se zvali Artibije, Ariomard, Basak, Tigran i Tritantehmo. Svi su oni zapovijedali perzijskim kontingentima tijekom Kserksove invazije na Grčku (480. g. pr. Kr.). Bio je jedan od rijetkih koji se protivio Kserksovoj invaziji na Skitiju i Grčku.⁵²⁷

Parikanijci. Παρικάνιοι, ων, οί. Pleme čije se ime analizira kao imenički pridjev *parikāniya ‘koji su iza zida / unutar tvrđave’ od *parikāna ‘zid’.⁵²⁸ Herodot navodi dvoje različite Parikanijce, u 3.92. asociraju se s Medicima i Sakama šiljastog šešira u 10. poreznom području, a u 3.94. označava neirance u Gedroziji.⁵²⁹

Arsam. Ἀρσάμης, ου, ό. Ovo je helenizirani oblik stperz. *ršāma ‘koji ima junačku snagu’. To je složenica od *ršan/aršan ‘muško/junak’ i *ama ‘snaga/moć’, usp. aram. ršm. Arsam je bio rođen oko 610. pr. Kr. Ime je bilo rašireno u Ahemenida kao i kod nižih plemića Carstva (550. – 330. pr. Kr.). Ženski je oblik imena *aršāmā, grčki Ἀρσάμη, ης, ή, a tako se zvala kći Darija Velikoga (522. – 486.).⁵³⁰

4.2. Vokal *u* (koji se odražava kao *o*, *ω* ili *η*)

Perzijski vokal *u* često se odražava vjerno kao grčko *υ*, kao već u prvoj lemi **Kir**. No ponekad se njegova vrijednost iznosi oslabljeno kao povišeni vokal *o*. Po jedanput se javlja kao *ω* (lema **Artistona**) i kao *η* (lema **Isedonci**).

Kir. Κῦρος, ου, ό, lat. Cýrus, í, m. Ime je posvjedočeno kao stperz. 𐎧𐎢𐎠𐎫𐎡𐎹 k^u-u-r^u-u-š kūruš koje možda dolazi od elam. m³ku-ra-aš₂ /kuraš/ ‘pastir/zaštitnik’ jer prvotni klinopisni zapisi prije utemeljenja Ahemenidskog Carstva jasno završavaju na /-aš/, a ne na /-uš/. Naslijeđeni je oblik fars. كوروش Kuroš. Bio je kralj Anšāna od c. 600. do 580. g. pr. Kr., a Anšān je isprva bila elamska prijestolnica koju je osvojio još ne car, ali ipak kralj Ahemenida, otac samog Kira I. Teisp u 7. st. pr. Kr. i tada je postala privremeno ahemenidska prijestolnica. Harmatta kaže da ime Kir možda dolazi od *kur ‘roditi se’ kao u kurdskom etnonimu, pa bi Kūruš značilo ‘mlad’, Skalmovski izvodi od ‘činiti / koji čini’, a Hoffmann, pak objašnjava kao -ru derivaciju od *(s)kau ‘poniziti’ i kūruš bio bio ‘koji ponižava neprijatelja u verbalnom sukobu’.⁵³¹

⁵²⁷ Usp. Schmitt, 1986: s. v. Artabanus (Old Persian proper name).

⁵²⁸ Henkelman, 2017, 106.

⁵²⁹ Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

⁵³⁰ Usp. Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρσάμας.

⁵³¹ Schmitt, 1993: s. v. Cyrus I. The Name.

Kir I. od Anšāna bio je otac Kambiza i Arukkua te djed Kira II. Velikog, živio je od c. 660. do 550. pr. Kr. i utemeljio Ahemenidsko Carstvo, prvo perzijsko carstvo, kad se pobunio protiv Medije i osvojio je 559. godine. Kir II. Veliki je pak živio od 600 do 530. pr. Kr.⁵³² Napokon Kir Mlađi podrobno je opisan u *Anabazi* koju je napisao čuveni pisac Ksenofont Atenski. Ipak, uspinjanje „anabaza” na perzijske planine doslovno, i perzijski tron preneseno, nije uspjelo, jer nije uspio svrgnuti brata Artahšatru nego je poginuo u bitki kod Kunakse. Može se primijetiti da imena Τεῖσπης Čišpiš, Κῦρος Kuruš (Kuraš) i Καμβύσης Kambujiya, pradjed, djed i otac Kira II. Velikoga, nemaju očevitih iranskih tumačenja i mogli bi biti elamska imena prihvaćena kao vladari Anšāna, izvorno elamskog područja.⁵³³

Sirgis. Σύργις, ιος, ό. Od sarmatsko-medijskog *sūraka ‘snažan/junačan’ koji bi bio stperz. *θūraka.⁵³⁴ Postoji varijanta **Hirgis. Ἵργις, ιος, ό.**⁵³⁵, koja se može izvesti od nekog sarmatskog idioma koje je i naknadno početno istoko-iransko s debukaliziralo u *h* ili od *hurkiya koje se može razložiti na *hu ‘dobro’ i *rk ‘religijska pjesma’, srodno s vedskim ॠच् ॠc ‘religijska pjesma’. Za značenje usp. Rt dobre nade. Sirgis je bila značajna rijeka europske Sarmatije koja je tekla od Tisageta kroz područje Meotijaca i izlivala se u Azovsko more. Valjda je bila Donec, dok je drugi povezuju s Irgicom ili s Donom.⁵³⁶

Struhati. Στρούχαιτες, ων, οι. Ime plemena povezuje s doislamskim područjem u suvremenom Tadžikistanu koje se zove Usrušana⁵³⁷, posvjedočeno u fars. اسروشنه osrušana, od perz. *sorušana.⁵³⁸

Apariti. Απαρύται, ων, οι. U Grka izmijenjeno ime (jer je predzadnji slog bio kratak) možda od *uparatā ‘oni koji su superiorni/visoko’ od *upara ‘gore’, slično s av. *uparatāt* ‘superiornost’. I u fars. *abrāz* i u grč. Απαρύται slijed *up* se pretvorio u *ap/ab*.⁵³⁹ Bili su svrstani u sedmi porezni νομός skupa s Satagidijcima, Gandarijcima i Dadikama.⁵⁴⁰

⁵³² Shahbazi, 1993. s. v. Cyrus II. Cyrus I.

⁵³³ Usp. Skjærvø, 2006b: 346 (kao i navedene reference za navedene sekundarne izvore).

⁵³⁴ Usp. Hinz, 1975: s. v. *θūraka.

⁵³⁵ Smith, 1854: s. v. Ta’nais.

⁵³⁶ Smith, 1854: s. v. Syrgis.

⁵³⁷ Herzfeld, 1947: 725.

⁵³⁸ Bosworth, 2005: <https://iranicaonline.org/articles/osrusana> (7. 10. 2023.).

⁵³⁹ Usp. Brunner, 1983: s. v. Abrāz.

⁵⁴⁰ Callieri, 2007. s. v. India III. Relations: Achaemenid Period.

Timno. Τύμνης, εω, ό. Ime se uspoređuje s *tumna koje bi bilo srodno s av. *tuma* ‘snažan/masan’ i ved. तुम्रá túmra ‘id.’. Timno je bio poslanik skitskog cara Arijapita (480. – 450.).⁵⁴¹

Tires. Τύρης, ου, ό. Ravna se s perz. *tura koje je bi bilo srodno s ved. तुर turá ‘brz/snažan’. Tires je antičko ime današnje rijeke Dnjestar u Ukrajini.⁵⁴²

Gind. Γύνδης, ου, ό, lat. Gyndés, is, m. Oslanja se na perz. *gunda ‘debeo’. Gind je bila asirska rijeka i pritok Tigrisa, danas Diyala.⁵⁴³

Porata. Πόρατα, ον, τά. Rijeka čije se ime veže s protoiran. *pur̥to ‘koji prodire’, slično kao p-i-e. *per-tus ‘prijelaz’, od protoie. *per ‘kroz’. Usp. oset. *fūrd* ‘velika rijeka/more’.⁵⁴⁴

Hoasp. Χοάσπης, ου, ό. Tumači se kao *^Huvaspa⁵⁴⁵ ‘koji ima dobre konje’, od *hu ‘dobro’ i *aspa ‘konj’, usp. elam. u-(m)aš-ba.⁵⁴⁶ To je rijeka Karkheh ili rijeka Shaur.⁵⁴⁷

Prototije. Bartatua ili Partatua, Προτοθύης ου, ό, lat. Protothyés, is, m. Razlaže se kao *p̥r̥t̥utavā, pri čemu u drugom članu prvo *a* ispada, a *v* se pretvara u helensko slogovno *v* kao iz mādava u Μαδύης. Znači ili ‘koji ima dalekosežnu snagu’ od *p̥r̥tu ‘širok’ i *tavā ‘snaga’ (usp. av. *tauuāh* ‘id.’) ili *b̥rtatuwa ‘koji nosi moć’ od *b̥r̥ta ‘nosi’ i *tuwa ‘moć’⁵⁴⁸ (usp. av. *tuuant* ‘moćan/sposoban’). Posvjedočeno još u akad. ^mbar-ta-tu-a i hijeroglifskom luvijskom kao par-ti-ta₅-wa₅. Prototije je bio skitski kralj koji je vladao u zapadnoj Aziji za vrijeme skitske ekspanzije u 7. st. pr. Kr.⁵⁴⁹

Mardonije. Μαρδόνιος, ου, ό. Rijetko ime o-deklinacije. Temelji se na postojećem staroperzijskom klinopisnom 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎧𐎡𐎧𐎫𐎧𐎡𐎧𐎫 m^a-r-d^u-nⁱ-i-y marduniya ‘blagi’ od *m̥r̥du ‘mekan’ s derivacijskim sufiksom *-na* i svršetkom *-iya*.⁵⁵⁰ Posvjedočen je također kao aram. mrd[wn]y, elam. mar-du-nu-ia i babil. mar-du-ni-ia.⁵⁵¹ Mardonije je bio otac Gobrije. Ali

⁵⁴¹ Usp. Schmitt, 2003a: 27.

⁵⁴² Usp. Abajev, 2012: 47.

⁵⁴³ Usp. Rossi, 2015: 177.

⁵⁴⁴ Usp. Ilijadi, 2021: 504.

⁵⁴⁵ Hinz, 1975: s. v. *hvaspa.

⁵⁴⁶ Schmitt, 1991: s. v. Choaspes.

⁵⁴⁷ Baron, 2021: s. v. Choaspes River.

⁵⁴⁸ Usp. Melikov, 2016: 78–80.

⁵⁴⁹ Usp. Schmitt, 2012: <https://iranicaonline.org/articles/protothyés> (9. 10. 2023.)

⁵⁵⁰ Schmitt, 2001: s. v. Gobryas.

⁵⁵¹ Tavernier, 2007: 1.2.23 (19).

poznatiji je bio Gobrijin sin, Mardonije II. koji je dobio ime po svom djedu i oženio kćer Darija I. Velikoga Artazostru.⁵⁵²

Artistona. Ἀρτυστόνη, ης, ἡ, lat. Artystóné, és, f. Analizira se kao stperz. *ṛtastūnā ‘kojoj je Arta stup’ od *arta ‘sveti poredak’ i *stūnā ‘stup’; posvjedočeno kao elam. Ir-taš-du-na/Ir-da-iš-du-na.⁵⁵³ Artistona je bila perzijska princeza, kći kralja Kira Velikoga i (polu)sestra Kambiza II, Atose i Smerdisa (Bardije).⁵⁵⁴

Ropar. Ῥωπάρᾱς, ᾱ, ὁ. Valjda je greška od *Γωπάρᾱς, *gaubara kao od *gaub^aruva/Γωβρύᾱς. Bio je satrap Babilona.⁵⁵⁵

Isedonci. Ἰσσηδόνες, ὠν, οἰ. Možda ime ovog plemena dolazi od *iθudānā ‘ljudi ledene rijeke’, od perz. *iθu (usp. s av. 𐬨𐬀isu) ‘led’ i *dāna ‘rijeka’.⁵⁵⁶ Bili su susjedi Masageta, istočno od Argipajaca. i bili su žene imaju jednaka prava kao i muškarci. Oni su navodno jeli mrtve roditelje, kao i Masageti.⁵⁵⁷

4.3. Diftong *au*

Diftong *au* se monoftongizira u o, ω, ου ili υ.

Boristen. Βορυσθένης, ους, ὁ. Ovaj hidronim je rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije koje dolazi od *baurustāna ‘dabro stanište / gdje žive žutokosi ljudi’ od *baura preizmještajem od *bharu ‘smeđocrven’, i od *stāna ‘stanište’, analogijom prema imenima na -σθένης kao Δημοσθένης, Σωσθένης, Ἐρατοσθένης itd.⁵⁵⁸ Drugo tumačenje bi bilo da je srodno s av. 𐬨𐬀 𐬭𐬀 𐬎𐬀baβra i 𐬨𐬀 𐬭𐬀 𐬎𐬀βri ‘dabar’ te ved. बभ्रु babhrú i बभ्रुक bábhruka ‘mungos’.⁵⁵⁹ Boristen je današnji Dnjeper koji je glavna ukrajinska rijeka te nije čudo da je predstavljao glavno božanstvo, skitskog boga vode, oca božice Api.⁵⁶⁰

Atosa. Ἄτοσσα, ης, ἡ. Uzima se da ime dolazi od perz. *^Hutauθa ‘koja cureći mnogo daje’ zbog geminata s. Drugo tumačenje glasi da se izvodi od av. 𐬨𐬀 𐬭𐬀 𐬎𐬀hutaosā ‘id.’ U oba slučaja sastoji se od *hu ‘dobro’ i srodno je s ved. तोश् tośá ‘curiti/kapati’.⁵⁶¹ Treće

⁵⁵² Schmitt, 2000e: <https://www.iranicaonline.org/articles/mardonius> (11. 02 2024.).

⁵⁵³ Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1503.

⁵⁵⁴ Schmitt, 1986d: s. v. Artystone.

⁵⁵⁵ Justi, 1895: s. v. Ῥωπάρᾱς.

⁵⁵⁶ O značenju riječi *iθu vidi De Vaan, 2003: 250 i Mayor, 2014: 455.

⁵⁵⁷ Baron, 2021: s. v. Issedones.

⁵⁵⁸ Buharin, 2013a: 54.

⁵⁵⁹ Kullanda, 2013: 40.

⁵⁶⁰ Buharin, 2023.

⁵⁶¹ Schmitt, s. v. Atossa.

tumačenje je da znači ‘s lijepim bedrima’ od srednjoperz. *hutōs* ‘bedro’, srodno s germ. *dioh* ‘id.’. U farski jeziku posuđeno je kao اتوسا atosa. Atosa je živjela od 550. do 475. g. pr. Kr., ahemenidska carica, kći Kira Velikoga te žena i sestra Kambiza II. i Darija Velikoga.⁵⁶²

Tomirija. Τόμυρις, ιος, ή, lat. T(h)omyris, idis, f. Sakansko ime *taumuriya ‘obiteljska’ slično je s av. 𐬵𐬀𐬎𐬌 𐬵𐬀𐬎𐬌 taoxman ‘obitelj’, što je srodno sa stperz. 𐎲𐎠𐎧𐎡𐎴𐎠𐎢𐎽𐎢𐎡𐎴 t-u-m-a taumā, ‘sjeme/rod/srodstvo’. Tomirija je vladala Masagetima i Sakama središnje Azije i uspješno odbila napad Kira II. Velikoga, te ga pobijedila i ubila 530. g. pr. Kr.⁵⁶³

Skopas. Σκόπασις, ιος, ό. Rijetko ime treće i-deklinacije. Izvodi se od *skaupašiya ‘koji opaža/vidi gdje je moć/vlast’ od o-stupnja protoie. korijena *skewh₁ koji glasi *skou ‘koji opaža/vidi’ i stperz. *pašiya (usp. av. *pa’θya* ‘moć/vlast’). Sličan je glasovni slijed kao u *skuđata gdje je *sk* sačuvano.⁵⁶⁴ Ujedinio se s Taksakom i Idantirsom u brobi protiv Darija. Bio je, kao i oni, kralj manjeg skitskog plemena.⁵⁶⁵

Artozostra/Artazostra. Ἀρτοζώστρη/Ἀρταζώστρη, ης, ή. Ime se interpretira kao med. *artazauštrī ‘koja se raduje Arti / prijateljica Arte’ od *ṛta ‘sveti poredak’ i *zauštra ‘raduje se čemu / prijateljica je čega’. Artozostra je bila kći kralja Darija I. Velikoga, Mardonijeva žena i Gobrijeva nevjesta.⁵⁶⁶

Utijci/Jautijci. Οὔτιοι, ων, οἱ. Ime plemena glasi na perz. klinopisu kao 𐎠𐎡𐎴𐎠𐎢𐎽𐎢𐎡𐎴 y-u-t-i-y-a yautiyā, a povezuje se s *yauta ‘vezan’, umiljenicom imena *yautāspa ‘vezanih konja’.⁵⁶⁷ Možda je analogija prema grčkome οὔτις ‘nitko(v)’ od hipotetskoga *ōtioi. Usp. aram. *ywty*, elam. ia-ú-ti-ia-iš i babil. ia-ú-ti-ia.⁵⁶⁸ Darije ih je postavio u četrnaesti porezni voμός. Valjda su nastavali južni Iran. Arsamen im je zapovijedao za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. kr, skupa s Mikijcima.⁵⁶⁹

Budijci. Βούδιοι, ων, οἱ. Povezuje se s *baudiya što dolazi od *bud ‘buditi/bititi’, ili s rgvedskim भूमि bhūmi ‘zemlja’ u značenju ‘poljodjelci’.⁵⁷⁰ Možda su napokon povezani sa srednjovjekovnom dinastijom Būyid.⁵⁷¹ Jedno od šest medijskih plemena koje iznosi

⁵⁶² Usp. Hinz, 1975: s. v. hutauθānā.

⁵⁶³ Usp. Buharin, 2013a: 53.

⁵⁶⁴ Usp. Kullanda i Rajevski 2004: 95.

⁵⁶⁵ Ivantchik, 2018: s. v. Scythians <https://iranicaonline.org/articles/scythians> (07. 02. 2024.).

⁵⁶⁶ Usp. Schmitt, 2001: s. v. Gobryas.

⁵⁶⁷ Tavernier, 2007: 4.2.2028.

⁵⁶⁸ Usp. Tavernier, 2007: 1.3.46. (32).

⁵⁶⁹ Baron, 2021: s. v. Utians.

⁵⁷⁰ Potts, 2014: 74.

⁵⁷¹ Zaghamee, 2013: 690.

Herodot.⁵⁷² Valjda se od isto korijena mogu izvesti i **Budini**. **Βουδῖνοι, ὧν, οἱ**. kao *baudīna. Narod srodan s Geloncima. Iako Herodot kaže da Agatirski i Budini nisu Skiti, drugdje kažu da jesu.⁵⁷³

Frataguna. **Φραταγούνη, ης, ἡ**, lat. Phrataguné, és, f. Ime se izvodi od perz. *fratagaunā ‘superiorne boje (tijela/kose)’ od *frata ‘prva/ispred’ i⁵⁷⁴ *gaunā ‘boja’. Frataguna je bila princeza, jedina Artanova kći iz 5. st. pr. Kr.⁵⁷⁵

Tisageti. **Θυσσαγέται, ὧν, οἱ**, lat. Thyssagetae, árum, f. Ime sarmatskog plemena možemo tumačiti kao *tauθakatā ‘kojima curi (mnogo, obilje)’ od *tauθα kao u Atosa, ‘curiti/kapati’.⁵⁷⁶ Abajev pak smatra da se može izvesti od *tursakatā ‘brzi Sake’ od *tūra ‘brz’ i *sakā ‘Sake’ prema v. l. u Argonautici Valerija Flaka.⁵⁷⁷ Lociraju se negdje na južnom Uralu i povezuju s kulturom Ananino.⁵⁷⁸

5. REZIME GLASOVNIH PODUDARNOSTI

U ovom ćemo poglavlju ukratko sažeti glasovne promjene koje su uočene kod prikupljenog korpusa pri adaptaciji staroperzijskih imena u grčki jezik. Budući da se fonološki inventar grčkoga i staroperzijskoga djelomično poklapaju, očekivali smo ondje gdje nije bilo razloga da Grci adaptiraju neki glas jer je već bio prisutan u grčkome fonološkom inventaru, da neće doći do promjene glasa u adaptaciji stranog imena. Međutim, premda ima identičnih podudarnosti, više smo nailazili na odstupanja. Primjerice, staroperzijsko *a* ima trostruki odraz, odnosno, mogao se odraziti bilo kao α, ᾶ ε, ι, ili čak kao η. Isto vrijedi i za konsonante; naime, staroperzijski jezik razvio je afrikate (č, j), a i nekoliko sibilanata (š, č) i frikativa (θ, δ, f) kojih nema u grčkom jeziku, te smo očekivali da će se glavnina prilagodbi koje ćemo uočiti odnositi na te glasove. Međutim, pokazalo se da su i glasovi koji su zastupljeni u grčkome fonološkom inventaru bili podložni tomu da se zamijene drugim, neidentičnim, ali sličnim, glasom. Primjerice, staroperzijsko *b* u grčkome ima četverostruki odraz, odnosno kao β, π, φ ili μ. Isto vrijedi (tj. da imaju četverostruki odraz) i za staroperzijske glasove θ i č, premda su to, za razliku od *b*, glasovi koji nisu zastupljeni u grčkome fonološkom inventaru.

⁵⁷² Potts, 2014: 74.

⁵⁷³ Sulimirski, 1991: 554.

⁵⁷⁴ Usp. Hinz, 1975: s. v. *fratagaunā.

⁵⁷⁵ Justi, 1875: s. v. Fratagauna.

⁵⁷⁶ Rekonstrukcija je vlastita.

⁵⁷⁷ Abajev, 2012: 41.

⁵⁷⁸ von Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen), Thyssagetae: http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1213250 (20. 10. 2023.).

Glasovne podudarnosti rezimirane su u *Tablici 6* popraćene ilustrativnim primjerima.

Tablica 6. Rezime glasovnih podudaranja.

Ἀριαράμνης Σατταγῶνται	α = a	Ariyāramna Ūataguš
Ἀρταξέρξης Ἀχαιμένης Ἄρξειοι	ε = a	Artaxšaça Haxāmaniš Haraiiva
Ἀσπαθίνης Σισιμάκης Ἀρτασίνης	ι = a	Aspačanā Čičamaga Rtačanā
Ἀρσάμης Δαρείος Ὑστάσπης	α = ā	Aršāma Dārayavahuš Vištāspa
Ξέρξης Πέρσαι Πατιζείθης	ε = ā	Xšavārša Pārsa Patixšāyaθya
Μῆδοι	η = ā	Māda
Μίτρα Ἀριαράμνης Μαρδόνιος	ι = i/iy	Miθra Ariyāramna Marduniya
Νησαῖος Παρητακηνοί Πατηγῶς	η = (a)i	Nišāya Paraitakā Patigaua
Σμέρδης	ερ = r	Brdiya
Γωβρύης Καμβύσης Βάκτριοι	β = b	Gaub ^a ruva Kambūjiya Bāxtriš
Ἄρπαγος Ὑπεράνθης	π = b	Arbakā Hubāranta
Φαιδύμη	φ = b	Hubanduš
Μεγαβάτης Σμέρδης Ἀρβामीθρης	μ = b	Bagapāta Brdiya Arbamiθra
Μεγαβάτης Ἀβραδάτης	β = p	Bagapāta Aparadāta
Πάρμυς	μ = v	Huparvīya
Δαρείος Μαρδόνιος Ἴνδος Μῆδοι	δ = d	Dārayavahuš Marduniya Hinduš Māda
Ταργίταος Τράσπιες	τ = d	Dargatava Drvāspiya
Σφενδαδάτης Ὀκταμασάδης Καπαδοκία	δ = t	Spanṭadāta Uxtamazata Katpatuka
Ἀρταξέρξης Σατταγῶνται	τ(τ) = t	Artaxšaça Ūataguš
Βορυσθίνης Ἰωδαβόχθης	θ = t	Baurustāna Yaudabuxta
Πάρθοι Σπαργαπειθης Πατιζείθης	θ = θ	Parθava Spargapaiθa Patixšāyaθya
Μιτραδάτης Ἰθαμίτρης Γοιτόσυρος	τ = θ	Miθradāta Iθamiθra Gaiθāsura
Ἄτοσσα Ἰσσηδόνες Μασίστης	σ(σ) = θ	Hutauθa Iθudānā Maθišta
Ἰδάνθυρσος Μεγασίδρης	δ = θ	Hiθāmθr(a)uša Bagačiθra
Τισσαφέρνης Σισιμάκης Σισάμνης	σ(σ) = ç	Čičafarnā Čičamaga Čičaman
Τιθαῖος	θ = ç	Čičaya
Καμβύσης	σ = j	Kambujiya
Χοάσπης Ἀσπαθίνης Μασσαγέται	σ(σ) = s	Hvaspa Aspačanā Mašakatā
Ὑστάσπης Ἀρσάμης Μασίστης	σ = š	Vištāspa Aršāma Maθišta
Ξαράγγαι Ὀκταμασάδης Θαγυμασάδης	σ = z	Zra ⁿ ka Uxtamazata θakimazata

Φαρνάβαζος Ζωροάστρης Ἀρτάοζος	ζ = z(d)	Farnabāzu Z̄araθuštra R̄tavaz̄da
Ἀσπαθίνης	θ = č	Aspač̄anā
Ξισιάκης Ξισάμνης Ἀρτασίνης	σ = č	Č̄içamaga Č̄içamanah R̄tač̄anā
Τισσαφέρνης Τριτανταίχμης	τ = č	Č̄içafarnā Č̄iça ⁿ taxma
Ἀρίαζος Ὀάριζος	ζ = č	Aryač̄a Varaič̄a
Κατίαιοι Κιμμέριοι	κ = g	Ḡauč̄ahrya Ḡāmīra
Γωβρύης Σπαργαπειθής Γάνδαροι	γ = g	Ḡaub ^a ruva Spargapaiθa Ḡandāraya
Σαράγγαι Μασσαγέται Ἄρπαχος	γ = k	Zra ⁿ k̄a Masa ^k atā Arba ^k a
Ἀρτούχας Φαρνούχης	χ = k	R̄tu ^k a Farna ^k a
Καμβύσης Κῦρος Σάκαι	κ = k	K̄a ^m būjiya K̄uruš Sa ^k ā
Βάκτριοι Ὀκταμασάδης Ἀρταῦκτης	κ = x	Bā ^x triš U ^x tamazata R̄tau ^x ta
Ἀχάθουρος	γ = x	Ha ^x āθrauša
Ἰωδαβόχθης	χ = x	Yaudabu ^x ta
Κυαζάρης	κ = h	H̄uvaxštra
Γελωνός	γ = h	H̄varyāna
Χοάσπης Χοράσμοι Ἀραχωσῖα	χ = h	H̄vaspa H̄vārazmīš Hara ^h vaiti ⁵⁷⁹

6. ZAKLJUČAK

U ovom smo radu sakupili te analizirali korpus staroperzijske onomastičke građe (antroponimi, toponimi, etnonimi) koja se nalaze u Herodotovu djelu Ἱστορίαι te u Ksenofontovoj Ἀνάβασις. Korpus se sastoji od 268 imena (od kojih su 32 preuzeta ih Ksenofonta, te 236 iz Herodota) te se nalazi na kraju ovog rada kao prilog, pri čemu su imena poredana abecenicim redom te im su im označene reference, podrijetlo te etimologija. Cilj je ovog rada bio razmatrati na temelju spomenutog korpusa opisivati promjene u glasovima koja su se zbivala prilikom prilagodbe u grčki jezik pomoću etimologija koje su razrađene u radu da bi se ustanovilo na koji su način Grci prilagođavali strana imena iranskog podrijetla. Vodeći se hipotezom da kod staroperzijskih glasova koja se nalaze u grčkome fonološkom inventaru neće biti potrebno prilagoditi glasove, očekivali smo da će biti malen ili neznatan broj primjera kod kojih se takvi glasovi mijenjaju. Međutim, kao što ćemo dolje pokazati, to baš i nije bio slučaj.

Analizirali smo sva imena te svakom imenu dodali etimologiju koja je detaljno opisana u radu te koja uključuje i neke srodne oblike iz drugih jezika. Uz staroperzijska imena uključena

⁵⁷⁹ Tablica prilagođena iz Schmitt, 1967.

su bila i imena ostalih iranskih plemena koja se spominju u gore navedenim djelima, osobito imena koja su medijskog ili skitskog podrijetla.

Nakon što smo odredili etimologiju datih imena, podijelili smo građu prema fonološkim promjenama koje su uočene kod imenica nakon adaptacije u grčkome, služeći se teorijskom podlogom o jezicima o kontaktu koju opisuju Haugen, Weinreich i Filipović. Osnovna je podjela na promjene kod konsonanta, te promjene kod vokala i diftonga.

Usporednom analizom glasovnih podudaranja može se zaključiti da je fonemizacija bila vrlo slobodna, pogotovo kod labijala, ali i kod guturala. Usporedbom dvaju fonoloških sustava ustanovili smo da grčki i staroperzijski jezici dijele određen broj glasova, što je bilo za očekivati jer je riječ o srodnim jezicima. Međutim, staroperzijski je jezik inovativniji u pogledu fonološkog razvitka u odnosu na grčki jezik. Staroperzijski je bio siromašniji po pitanju samoglasničkog sustava od grčkoga zato što je došlo do stapanja samoglasnika. Shodno tome, očekivali smo da neće doći do velikog broja prilagodbi kod samoglasnika, s obzirom na to da nije, strogo rečeno, bilo potrebe da govornici grčkoga zamijene njima nepoznat staroperzijski glas nekim drugim glasom iz vlastitoga fonološkog sustava. Međutim, pokazalo se da je jedan perzijski glas mogao imati višestruke grčke reflekske. Naime, u korpusu smo pronašli sedam različitih vrsta samoglasničkih promjena (uključujući promjene koje se odnose na diftong *au*), dok je kod konsonantskih promjena bilo čak dvadeset vrsta prilagodbi.

Ono što je teško objasniti jest nebilježenje početnoga perzijskog *h*, koje je barem kod leme **Kijaksar** zabilježeno. No ni tamo nije zabilježen kao oštri hak kako bi se očekivalo, nego kao glas *k*. Potrebno je daljnje istraživanje kako bi rekonstrukcije bile uvjerljivije i sustavnije. Ovakva fonemizacija sigurno ukazuje na ograničen fond perzijskog jezika. Međutim, obilno poznavanje jezika primatelja, u ovom slučaju grčkoga, treba upravo biti obogaćeno usustavljanjem podudaranja. Perzijski, makar defektan u atestaciji, može nam pokazati koliko je još istraživanja potrebno u samome najstarijem europskom jeziku – grčkome.

U fonološkoj analizi naišli smo na nepodudarnosti u sustavu koje bi se trebale dalje istraživati da bi se otkrio ključ po kojem su Grci adaptirali ta strana imena. Budući da je vrlo malen postotak onima pronađen kod Ksenofonta (točnije 12 %, u odnosu na 88 % kod Herodota), nije moguće odrediti je li riječ o dijalektalnim razlikama u prenošenju tih imena.⁵⁸⁰ Zbog književne prirode građe (riječ je pretežno o proznim ratnim narativima), prikupljeni se korpus sastoji uglavnom od antroponima, i to osobnih muških imena (pronašli smo tek 13

⁵⁸⁰ Uočili smo razlike u morfološkoj prilagodbi imena kod spomenutih autora, ali budući da nije riječ o tome u ovom radu izostavili smo te podatke iz rada. Riječ je, naime, o dorskim nastavcima a-deklinacije u Ksenofonta koja se ne javljaju kod Herodota.

ženskih, naspram 153 muških imena), te je vrlo malen broj toponima (21) i nešto veći broj etnonima (56) prisutnih u korpusu. Buduća istraživanja na ovu temu trebala bi uključiti i druge grčke autore, da bi se moglo na temelju većeg korpusa bolje ustanoviti način kako bi se lakše moglo objasniti složene i nedosljedne fonološke adaptacije staroperzijskih imena u grčkome. Otežavajuća je činjenica i to što katalogizirana imena zapravo dolaze od različitih iranskih idioma, te su moguće razlike u njihovu fonološkom iskazivanju. Kronologija je također mogla igrati ulogu, odnosno postoji mogućnost da su neki grčki refleksi staroperzijskih imena zapravo stariji te već bili duže uvriježeni u grčkome leksičkom fondu od drugih te je to moglo utjecati na njihov odraz kod Ksenofonta i Herodota. Trebalo bi uključiti i ne-onomastičku građu u taj korpus, kao i razmatrati na koji su način govornici staroperzijskoga adaptirali grčka imena u svoj jezik.

PRILOG

U *Tablici 7* reference preuzete iz Herodota navode se prema Hérodote *Histoires*, 9 vols. 1970. Ed. Ph.–E. Legrand. Paris: Les Belles Lettres. Za podatke preuzete iz Ksenofontove *Anabaze* reference se navode prema *Xenophontis opera omnia*, vol. 3. 1904. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press. Reference koje se odnose na Herodota označene su velikim početnim slovom H, a one koje se odnose na Ksenofonta s A. Muško osobno ime se navodi kao antroponim, a žensko osobno ime pak kao antroponim (ž.) budući da ih ima manje. Isto vrijedi i za boga (teonim), odnosno, božicu (teonim (ž.)).

Tablica 7. Popis perzijskih imena iz Herodotove *Povijesti* i Ksenofontove *Anabaze*.

Prvi atestirani oblik	Referenca	Vrsta onima	Podrijetlo	Etimologija
Ἀβροκόμης	H 7.224.9	antroponim	perzijsko	*aβrakāma
Ἀγάθουρσον	H 4.10.6-7	teonim	skitsko	*haxāθr(a)uša
Ἀγβάτανα	H 1.98.14	ojkonim	medijsko	Haḡmatāna
Ἀζάνης (nom.jd.)	H 7.66.7	antroponim	perzijsko	*azdāna
Ἄκης	H 3.117.7	hidronim	perzijsko	*aka ?
Ἀλαζῶνες	H 4.17.4	etnonim	skitsko	*aryačāna ?
Ἀμήστριος	H 7.61.10	antroponim (ž.)	perzijsko	*amāstrī
Ἀμόργης	H 5.121.6	antroponim	perzijsko	*humarga
Ἀμυργίους	H 7.64.7	etnonim	perzijsko	Haumavarga
Ἀνάφης (nom.jd.)	H 7.62.9	antroponim	perzijsko	*vanafarna
Ἀναχάρσιος	H 4.46.6	antroponim	skitsko	*anāxaṛši
Ἀπαρῦται	H 3.91.17	etnonim	perzijsko	*uparītā
Ἀπί	H 4.59.10	teonim (ž.)	skitska	*api
Ἀράξεω (Ἀράξης)	H 1.201.4	hidronim	perzijsko	*raxša
Ἄραρός	H 4.48.8	hidronim	skitska	*aryara ?
Ἀρβάκας	A 7.8.25.5-6	antroponim	perzijsko	*arbaka
Ἀρβάκης	A 1.7.12.3-4	antroponim	perzijsko	*arbaka
Ἀργίμπασα	H 4.59.11-12	teonim (ž.)	skitska	*argantpasu
Ἀργυπᾶῖοι	A 4.23.23	etnonim	skitsko	*ṛzrāspayā
Ἄρειοι	A 3.93.12	etnonim	perzijsko	Haraiva
Ἀριαβίγνης (nom.jd.) Hšaiaršin rođak	A 7.88.6-7	antroponim	perzijsko	*aryābigna
Ἀριάζου	H 7.82.7	antroponim	perzijsko	*aryača
Ἀριαίου Ἀριαῖος	A1.9.31.3	antroponim	perzijsko	*aryaya

Ἀριάνταν	H 4.81.16	antroponim	perzijsko	*ariyavanta
Ἀριαπίθειος	H 4.76.23	antroponim	skitski	*ariyapaiθah
Ἀριαράμνεω	H 7.11.8	antroponim	perzijsko	*ariyāramna
Ἀριζαντοί	H 1.101.4	etnonim	medijsko	*aryazantu
Ἀριμασπός	H 3.116.4	etnonim	skitsko	*aramaspa
Ἄριοι	H 7.62.4	etnonim	medijsko	*ariyā
Ἀριόμαρδον (Ἀριόμαρδος)	H 7.67.3	antroponim	perzijsko	*ariyamarda
Ἀρμαμίθρης (nom.jd.)	H 7.81.1	antroponim	perzijsko	*arbamiça
Ἀρπάγου (Ἄρπαγος)	H 1.80.5	antroponim	medijsko	*arbaka
Ἀρπόξαιν	H 4.5.8	antroponim	skitsko	*arpaxšāya
Ἀρσαμένης	H 7.68.4	antroponim	perzijsko	*ršamana
Ἀρσάμεος (Ἀρσάμης)	H 1.209.6	antroponim	perzijsko	*ršama
Ἀρτάβαζος	H 7.66.6	antroponim	perzijsko	*rtabāzu
Ἀρταβάζου	H 1.192.10	antroponim	perzijsko	*rtabāzu
Ἀρτάβανος rođak darijev	H 4.83.4	antroponim	perzijsko	*artabānu
Ἀρταβάτεω	H 7.65.5	antroponim	perzijsko	*artapāta
Ἀρταγέρσης	A 1.7.11.4	antroponim	perzijsko	*rtagarša
Ἀρταῖοι	H 7.61.12	etnonim	perzijsko	*rtayā
Ἀρταίου	H 7.22.7	antroponim	perzijsko	*rtaya
Ἀρτακάμας	A 7.8.25.3	antroponim	perzijsko	*rtakāma
Ἀρτάκης	H 4.14.9	toponim	perzijsko ?	*artaka
Ἀρτάνεω	H 7.224.10	antroponim	perzijsko	*rtāna
Ἀρτάοζος	A 2.4.16.3	antroponim	perzijsko	*rtavazdah
Ἀρταπάτου Ἀρταπάτης	A 1.6.11.1	antroponim	perzijsko	*rtapāta
Ἀρταῦκτην Ἀρταῦκτης	H 7.33.7	antroponim	perzijsko	*rtauxta
Ἀρταῦντη	H 9.109.1	antroponim (ž.)	perzijsko	*rtavanta
Ἀρταῦντην	H 7.68.1	antroponim	perzijsko	*rtavanta
Ἀρταφρένεα	H 5.25.1	antroponim	perzijsko	*rtafarnah
Ἀρταχαίης	H 7.22.7	antroponim	perzijsko	*rtaxaya
Ἀρτεμβάρεος (Ἀρτεμβάρης)	H 1.114.10	antroponim	medijsko	*rtam-para
Ἀρτίμας	A 7.8.25.2	antroponim	perzijsko	*rtima
Ἀρτοβαζάνης	H 7.2.8	antroponim	perzijsko	*rtabrzana
Ἀρτοζώστρην	H 6.43.5	antroponim (ž.)	perzijsko	*artazauštrī
Ἀρτόντεω	H 3.128.5	antroponim	perzijsko	*rtavanta

Ἀρτοξέρξεω	H 6.98.7-8	antroponim	perzijsko	Artaxšaça
Ἀρτούχᾱ G jd. Ἀρτούχᾱς	A 4.3.4.2	antroponim	perzijsko	*ṛtuka
Ἀρτόχμης (nom.jd.)	H 7.73.7	antroponim	perzijsko	*ṛtātaxma
Ἀρτύβιον	H 5.108.7	antroponim	perzijsko	*ṛḍifya
Ἀρτυστώνην	H 3.88.8-9	antroponim (ž.)	perzijsko	*ṛtastūnā
Ἀρτύφιος	H 7.66.7	antroponim	perzijsko	*ṛḍifya
Ἀσιδάτης	A 7.8.9.1	antroponim	perzijsko	*haθyadāta
Ἀσπαθίνην	H 3.70.1	antroponim	perzijsko	*aspačanā
Ἀστυάγειος	H 1.73.1	antroponim	medijsko	*ṛštivaigah
Ἀτόσσης (Ἄτοσσα)	H 3.68.18	antroponim (ž.)	perzijsko	* ^H utauθa
Ἀυχάται	H 4.6.2	etnonim	skitsko	*vahuta
Ἀχαιμενίδαι	H. 1.125.13.	etnonim	perzijsko	Haxāmaniš
Βαγαῖος	H. 3.128.4.	antroponim	perzijsko	*bagaya
Βάδρην (Βάδρης)	H. 4.167.4.	antroponim	perzijsko	*hubaδra
Βακτριανῶν	H. 3.92.9.	etnonim	perzijsko	Bāxtriš
Βάκτριον	H. 1.153.17.	etnonim	iransko	Bāxtriš
Βασσάκης (nom.jd.)	H. 7.75.9.	antroponim	perzijsko	*bagamsaka
Βορυσθένης	H 4.5.4.	hidronim	skitsko	*baurustāna
Βουβάρη	H 5.21.9.	antroponim	perzijsko	*būbara
Βουδῖνοι	H 4.21.6.	etnonim	gelonsko	*baudīna ?
Βούδιοι	H 1.101.4.	etnonim	medijsko	*baudiya
Βοῦσαι	H 1.101.3.	etnonim	medijsko	*buzi
Γανδάριοι	H 3.91.17	etnonim	perzijsko ?	
Γελωνόν	H 4.10.7.	antroponim	skitsko	*hvaryāna ?
Γέργης (nom.jd.)	H 7.82.7.	antroponim	perzijsko	*karkiš
Γερμάνιοι	H 1.125.15.	etnonim	perzijsko	Karmanā
Γέρρον	H 4.20.1.	hidronim	skitsko	*garša ?
Γνούρου	H 4.76.25.	antroponim	skitski	*ganura ?
Γοιτόσυρος	H 4.59.11.	teonim	skitski	*gaiθāsūra
Γύνδη (Γύνδης)	H 1.189.1.	hidronim	perzijsko	*gunda
Γωβρύην	H 3.70.1.	antroponim	perzijsko	*gaub ^a ruva
Δαδίκαι	H 3.91.17	etnonim	perzijsko ?	
Δάοι	H 1.125.16.	etnonim	perzijsko	Dahā
Δαρείου	H 1.130.7.	antroponim	perzijsko	Dārayavahuš
Δαρείται	H 3.92.7.	etnonim	perzijsko	*dārayatā ?

Δᾶτιν cirkumfleks	H 6.94.10.	antroponim	medijsko	*dātiya
Δαυρίσης	H 5.116.4.	antroponim	medijsko	*dahyuvraisa
Δέρνης	A 7.8.25.4.	antroponim	perzijsko	vidḥna
Δηίοκω	H 1.16.1.	antroponim	medijsko	*dahyu-ka
Δηρουσιαῖοι	H 1.125.15.	etnonim	perzijsko	*dārusiya ?
Δροπικοί	H 1.125.16.	etnonim	perzijsko	*drvābigna ?
Δῶτος (nom.jd.)	H 7.72.8.	antroponim	perzijsko	*dāta ?
Ἐνάρεας (Ἐνάρες)	H 1.105.17.	etnonim	skitsko	*anarya
Ἐξαμπαῖος	H 4.52.13.	područje	skitski	*ueksānpaiā
Εὐξείνου	H 3.93.3.	hidronim	perzijsko	*axšaina
Ζωπύρω	H 3.153.1.	antroponim	perzijsko	*šahpūhrē ?
Θαγμιασάδας	H 4.59.12.	teonim	skitski	*θakimazata ?
Θαμαναίων	H 3.93.5.	etnonim	perzijsko	*θāmānayya ?
Θυσσαγέται	H 4.22.4.	etnonim	skitsko	*tauθakatā ?
Ἴδανθύρσου	H 4.76.24.	antroponim	skitski	*hiθāmθrauša
Ἴθαμίτρεω Ἴθαμίτρης	H 7.68.1.	antroponim	perzijsko	*iθamiθra
Ἴνδικῶν	H 1.192.18.	etnonim	perzijsko	*hindu
Ἴνταφρένα	H 3.70.7.	antroponim	perzijsko	Vi ⁿ dafarnā
Ἴσσηδόνων	H 1.201.5.	etnonim	skitsko	*iθudānā ?
Ἴταμένης	A 7.8.15.2.	antroponim	perzijsko	*hitamana
Ἰόρκαί	H 4.22.6.	etnonim	sarmatsko	?
Καλλιπίδαί	H 4.17.3.	etnonim	skitsko	*hvaryapāda
Καμβύσειω	H 1.107.9-10.	antroponim	perzijsko	Kambūjiya
Κάσπιοι	H 3.93.2.	etnonim	skitsko	*kāspiya
Κασσανδάνης	H 2.1.2.	antroponim (ž.)	perzijsko	*kāsavantana ?
Κατίαιοί	H 4.6.3.	etnonim	skitsko	*gauçahrya
Καυκάσιον	H 1.104.7.	oronim	skitsko	*xrohu-kasi
Κιμμερίους	H 1.103.15-16.	etnonim	skitsko	*gāmīra
Κολάξαῖν	H 4.5.9.	antroponim	skitsko	*hvaryaxšāya
Κρανάσπην	H 3.126.8.	antroponim	perzijsko	*krānāspa
Κυαζάρη	H 1.16.1.	antroponim	medijsko	Huvaxš ^a t ^a ra
Κύρου	H 1.72.1.	antroponim	perzijsko	Kūrūš
Λιπόξαῖν	H 4.5.8.	antroponim	skitsko	*ripaxšāya
Λυγδάμῃ	H 1.61.21.	antroponim	kimerijsko izvorno	*dugdamaiši

Λύκου	H 4.76.25.	antroponim	skitski	? *luka
Μάγοι	H 1.101.4.	etnonim	medijsko	*magu
Μαδύης	H 1.103.14.	antroponim	skitsko	*mādava
Μαζάρεια (Μαζάρης)	H 1.156.8.	antroponim	medijsko	*mazdara
Μακίστιος Heleni ga tako zovu	H 9.20.3.	antroponim	perzijsko	*masišta
Μανδάνην (Μανδάνη)	H 1.107.2.	antroponim (ž.)	medijsko	*mandanā
Μαράφιοι	H 1.125.12.	etnonim	perzijsko	*marafiya ?
Μαρδόνιος	H 6.43.2.	antroponim	perzijsko	*marduniya
Μαρδόντης (nom.jd.)	H 7.80.4.	antroponim	perzijsko	Br̥davanta
Μάρδος	H 1.84.6.	etnonim	perzijsko	Mār̥tiya
Μάρις	H 4.48.15.	hidronim	agatirsko	*marya ?
Μασίστης (nom.jd.)	H 7.82.6.	antroponim	perzijsko	*maθišta
Μασίστιος (nom.jd.)	H 7.79.7.	antroponim	perzijsko	*maθišta
Μασκάμην (Μασκάμης)	H 7.105.4.	antroponim	perzijsko	*maškāma
Μάσπιοι	H 1.125.12.	etnonim	perzijsko	*mahaspaya?
Μασσαγέτας	H 1.201.2.	etnonim	skitsko	*masakatā
Μασσάγην (Μασσάγης)	H 7.71.3.	antroponim	perzijsko	*masaka
Μεγάβαζον (Μεγάβαζος)	H 4.143.4.	antroponim	perzijsko	*bagabāzu
Μεγαβάτην	H 5.32.7.	antroponim	perzijsko	*bagapāta
Μεγάβυζον	H 3.70.7-8.	antroponim	perzijsko	*bagabuxša
Μεγαδόστω (Μεγαδόστης)	H 7.105.5.	antroponim	perzijsko	*bagađušta
Μεγάπανον	H 7.62.11.	antroponim	perzijsko	*bagapāna
Μεγασίδρου	H 7.72.8.	antroponim	perzijsko	*bagačiθra
Μεγαφέρνην	A 1.2.20.7.	antroponim	perzijsko	*bagafarna
Μήδοισι	H 1.55.5.	etnonim	medijsko	Māda
Μιθραδάτης	A 2.5.32.5.	antroponim	perzijsko	Miθradāta
Μιθραδάτης (nom.jd.)	H 1.110.4.	antroponim	medijsko	Miθradāta
Μίτραν (Μίτρα)	H 1.131.12.	teonim	perzijsko	Miθra
Μιτροβάτην	H 3.120.8-9.	antroponim	perzijsko	*miθrapāta
Μύκων	H 3.93.5.	etnonim	perzijsko	*maga ?
Νάπαρις	H 4.48.8.	hidronim	skitsko	*dānuapara
Νησαῖοι	H 3.106.8.	vrsta konja	perzijsko	*nisaya
Νήσαιον	H 7.40.10.	ime ravnice	perzijsko	*nisaya
Ξέρξης	H 1.183.15.	antroponim	perzijsko	Xšayāršā

Ἰαρίζου Ἰαρίζος	H 7.71.4.	antroponim	perzijsko	*varaiča ?
Ἰαρος	H 4.123.15.	hidronim	perzijsko	*varu
Οιβάρης	H 3.85.1.	antroponim	perzijsko	*vahubara
Οιόβαζος	H 4.84.1.	antroponim	perzijsko	*vahyabāzu
Ἰκταμασάδην	H 4.80.3.	antroponim	skitsko	*uxtamazatā
Ἰποίη	H 4.78.10.	teonim (ž.)	skitsko	*hupāyā
Ἰρδησσός	H 4.48.8	hidronim	skitsko	*wardāsa ?
Ἰρθοκορυβαντίων	H 3.92.5.	etnonim	perzijsko	*tigraxauda
Ἰρικός	H 4.78.11.	antroponim	skitsko	*varika
Ἰροίτην	H 3.120.3.	antroponim	perzijsko	*arvita
Ἰρόντᾱς	A 1.6.1.4.	antroponim	perzijsko	*aurvanta
Ἰτάνης	H 3.68.3.	antroponim	perzijsko	*utāna
Ἰτάσπης	H 7.63.8.	antroponim	perzijsko	*hutāspa
Οὔτιων	H 3.93.5.	etnonim	perzijsko	*yautiyā
Πανθιαλαῖοι	H 1.125.14-15.	etnonim	perzijsko	*panthiadāya ?
Παντικάπης	H 4.18.8.	hidronim	skitska	*pantikapa
Παντίμαθοί	H 3.92.7.	etnonim	skitsko	*pantimaθa ?
Παπαῖος	H 4.59.10.	antroponim	skitsko	*papāyu
Παραλάται	H 4.6.5.	etnonim	skitsko	*paraδāta
Παρητακηνοί.	H 1.101.3	etnonim	medijsko	*paraitaka
Πάρθοι	H 3.93.11.	etnonim	perzijsko	Parθava
Παρικανίων	H 3.92.4.	etnonim	perzijsko	*parikāniya
Πάρμυς	H 3.88.12.	antroponim (ž.)	perzijsko	* ^H uparviyā?
Παρουσάτιδος	A 1.1.1.1.	antroponim (ž.)	perzijsko	*parušyātīš
Πασαργάδαι	H 1.125.11.	etnonim	perzijsko	*pārsagrđā
Πατηγῶς	A 1.8.1.2.	antroponim	perzijsko	*patigaṽa
Πατιξείθης (nom.jd.)	H 3.61.12-13.	antroponim	perzijsko	*patixšāyaθya
Πατιράμφης	H 7.40.19.	antroponim	perzijsko	*patiramfa
Παυσίκαι	H 3.92.6.	etnonim	perzijsko	*pausikā
Περσέων	H 1.1.1.	etnonim	perzijsko	Pārsa
Πόρατα	H 4.48.7.	hidronim	skitsko	*pur-ṅto
Πρηξάσπεα	H 3.30.13.	antroponim	perzijsko	*pṛkšāspa
Προτοθύεω (Προτοθύης)	H 1.103.15.	antroponim	skitsko	*pṛθutavā
Ῥαθίνης n.jd.	A 6.5.7.6.	antroponim	perzijsko	*raθina
Ῥωπάρᾱς	A 7.8.25.5.	antroponim	perzijsko	*gaub ^a ruva

Σαγάρτιοι	H 1.125.17.	etnonim	perzijsko	*asagarta
Σάκαι	H 1.153.18.	etnonim	iransko	Sakā
Σαραγγέων	H 3.93.4.	etnonim	perzijsko	*zranka
Σατάσπης	H 4.31.2.	antroponim	perzijsko	*satāspa
Σατταγύδαι	H 3.91.16.	etnonim	perzijsko	Θataguš
Σαναίω	H 4.76.18.	antroponim	skitsko	*šyāwaya
Σαυροματέων	H 4.21.2.	antroponim	skitsko	*saruma ^{nt}
Σίνδους	H 4.28.7.	etnonim	skitsko	*simtā
Σιρομίτρης	H 7.68.4.	antroponim	perzijsko	*srīramiθra
Σισάμνην (Σισάμνης)	H 5.25.5.	antroponim	perzijsko	*čiçamanah
Σισιμάκης	H 5.121.6.	antroponim	perzijsko	*čiçamaga
Σκολότους	H 4.6.5-6.	etnonim	skitsko	*skuðatā
Σκυθέων (Σκύθαι)	H 1.73.5.	antroponim	medijsko	*skuðatā
Σκύλης	H 4.78.3.	antroponim	antroponim	*skuða
Σκώπασις	H 4.120.7.	antroponim	antroponim	*skaupašiya ?
Σμέρδιν (Σμέρδης)	H 3.30.3.	antroponim	perzijsko	Bṛḍiya
Σμερδομένης (nom.jd.)	H 7.82.5.	antroponim	perzijsko	*brḍimanah
Σόγδοι	H 3.93.11.	etnonim	perzijsko	*suyða
Σοῦσα	H 1.188.6.	toponim	perzijsko	Çūšā
Σπακώ (nom.jd.)	H 1.110.6.	antroponim (ž.)	medijsko	*spaka
Σπαργαλείθεος	H 4.76.25.	antroponim	skitski	*spargapaiθa
Σπαργαπίσης	H 1.212.1.	antroponim	masagetsko	*spargapaiθa
Σπιθριδάτης	A 6.5.7.6.	antroponim	medijsko	*spiθridāta
Στρούχατες	H 1.101.3-4.	etnonim	medijsko	*stru(γ)šna
Σύργις	H 4.123.15.	hidronim	sarmatsko	*sūraka ?
Ταβάλω	H 1.153.13.	antroponim	perzijsko	*tapara ?
Ταβιτί	H 4.59.9.	teonim (ž.)	skitsko	*tapayanti
Τάναϊν	H 4.45.8.	hidronim	skitsko	*dānaya
Τάξακις	H 4.120.14.	antroponim	skitsko	*taxša ?
Ταργίταον	H 4.5.4.	antroponim	skitsko	*dargatava
Τεάσπιος (Τεάσπις)	H 4.31.2.	antroponim	perzijsko	*tawāspa
Τεϊσπεος (Τεϊσπης)	H 7.11.9.	antroponim	perzijsko	*čišpiš
Τιάραντος n.jd.	H 4.48.8.	hidronim	skitsko	*tiaryavanta ?
Τιγράνην	H 7.62.3.	antroponim	perzijsko	*tigrāna
Τίθαιος (nom.jd.)	H 7.81.1.	antroponim	perzijsko	*čiçāya

Τιρίβαζος	A 4.4.4.2.	antroponim	perzijsko	*tīrībāzu
Τισσαφέρην	A 1.1.2.5.	antroponim	perzijsko	*čičafarnā
Τόμυρίς	H 1.205.2.	antroponim (ž.)	skitsko	*taumuriya
Τράσπιες	H 4.6.3.	etnonim	skitsko	*drvāsp(i)ya
Τριτανταίχημη	H 1.192.10.	antroponim	perzijsko	Čiča ⁿ taxma
Τύμνεω Τύμνης	H 4.76.22.	antroponim	skitsko	*tumna
Τύρην Τύρης	H 4.11.22.	hidronim	skitska	*tūra
Υδάρνεα	H 3.70.8.	antroponim	perzijsko	*Vidṛna
Υμαίης	H 5.116.4.	antroponim	perzijsko	* ^H umāya
Υπάκυρις	H 4.47.9.	hidronim	skitsko	*hubagāra ?
Υπανιν	H 4.17.11.	hidronim	skitsko	*kuban ?
Υπεράνθης	H 7.224.9.	antroponim	perzijsko	*hubāranta
Υργις	H 4.57.6.	hidronim	sarmatsko	*hurkiya
Υρκανίων	H 3.117.4.	etnonim	perzijsko	Vṛkâna
Υροιάδης	H 1.84.7.	antroponim	perzijsko	*vīrayauda
Υστάνεος (Υστάνης)	H 7.77.7.	antroponim	perzijsko	*vištāna
Υστάσπεος	H 1.183.15.	antroponim	perzijsko	Vištāspa
Φαιδύμη	H 3.68.9.	antroponim (ž.)	perzijsko	* ^H ubanduš
Φαρανδάτης (nom.jd.)	H 7.79.5.	antroponim	perzijsko	*farnadāta
Φαρναβάζου	A 5.6.24.3.	antroponim	perzijsko	*farnabāzu
Φαρναζάθρη	H 7.65.4.	antroponim	perzijsko	*farnaxšaθra
Φαρνάκεος (Φαρνάκης)	H 7.66.6.	antroponim	perzijsko	*farnaka
Φαρνάσπεω	H 2.1.3.	antroponim	medijsko	*farnāspa
Φαρνούχεια (Φαρνούχης)	H 7.88.11.	antroponim	perzijsko	*farnauka
Φερενδάτης	H 7.67.6-7.	antroponim	perzijsko	*farnadāta
Φραόρτεω	H 1.73.10.	antroponim	medijsko	Fravartiš
Φραταγούνης	H 7.224.10.	antroponim (ž.)	perzijsko	*fratagaunā
Χεράσμιος (Χέρασμις)	H 7.78.8.	antroponim	perzijsko	^H uvārazmīš
Χοάσπεω	H 1.188.5.	hidronim	medijsko	* ^H uvaspa
Χοράσμιοι	H 3.93.11.	etnonim	perzijsko	^H uvarazmiya

LITERATURA

- Abajev = Абаев, В. И. 2012. Скифский язык. U: *Nartamongæ* Vol. IX, N 1, 2.
- Ariew, Roger. 1976. *Ockham's Razor: A Historical and Philosophical Analysis of Ockham's Principle of Parsimony*. Champaign-Urbana: University of Illinois.
- Badian, E. 2004. Ionian revolt. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XIII, Fasc. 2, 188-195.
- Badurina, Lada; Marković, Ivan; Mićanović, Krešimir. 2007. *Hrvatski Pravopis*. Matica hrvatska: Zagreb.
- Bailey, Harold Walter. 1931. Recenzija knjige Dirr, A. 1930. *Caucasica*. Fasc. 6, 1. Recenzija objavljena u *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London, Vol. 6, No. 3, 770–771.
- Bailey, Harold Walter. 1987. Arya. *Encyclopædia Iranica*. Vol. II, Fasc. 7, 681-683.
- Bang, Peter Fibiger et al. 2020. *The Oxford World History of Empire: Volume Two: The History of Empires*. Oxford: Oxford University Press.
- Baron, Christopher. 2021. *The Herodotus Encyclopedia*. John Wiley & Sons, Inc.
- Bastian, Adolf, Hartmann, Robert. 1869. *Zeitschrift für Ethnologie. Erster Band*. Berlin: Verlag von Wiegandt und Hempel.
- Batty, Roger. 2007. *Rome and the Nomads: The Pontic-Danubian Realm in Antiquity*. Oxford: Oxford University Press.
- Bivar, Adrian David Hugh. 2000. The Role of Allegory in the Persian Epic. U: *Bulletin of the Asia Institute*, Vol. 14, 19–26.
- Bivar, Adrian David Hugh. 2002. Gorgān V. Pre-Islamic history, *Encyclopaedia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 2, 151-153.
- Blažek, Václav. 2005. Indo-Iranian elements in Fenno-Ugric mythological lexicon, U: *Indogermanische Forschungen* 110:162-185.
- Blažek, Václav. 2016. Hydronymia Ṛgvedica, U: *Linguistica Brunensia*. vol. 64, iss. 2, 7-54.
- Blažek, Václav. 2019. Volga – the First River of Europe, U: *Acta Linguistica Lithuanica* 81, 52–96.
- Blois, François de i Vogelsang, Willem. 1993. Dahae. *Encyclopædia Iranica*. Vol. VI, Fasc. 6, 581–582.
- Bloomfield, Maurice. 1908. The Etymology of Presbus, U: *The American Journal of Philology*, Vol. 29, No. 1, 78-81.
- Boas, Evert Van Emde et al. 2019. *Cambridge Grammar of Classical Greek*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boyce, Mary, 2000. Fravaši. *Encyclopædia Iranica*. Vol. X, Fasc. 2, 195-199.

- Brandenstein, Wilhelm i Mayrhofer, Manfred. 1964. *Handbuch des Altpersischen*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Briant, Pierre. 2002. *From Cyrus to Alexander: A History of the Persian Empire*. Winona Lake: Eisenbrauns.
- Brosius, Maria. 2020. *A History of Ancient Persia: The Achaemenid Empire*. New York: Wiley-Blackwell.
- Brunner, Christopher. J. 1983. Abradatas. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 3, 228.
- Brunner, Christopher. J. 1983. Abrāz. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 3, 228–229.
- Brunner, Christopher. J. 1986a. Artabazanes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 650.
- Brunner, Christopher. J. 1986b. Arizantoi. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 411–412.
- Brunner, Christopher. J. 2004. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 3, 326–336 i Vol. XIII, Fasc. 4, 337–344.
- Buck, Carl Darling. 1928. *Introduction to the Study of the Greek Dialects (Revised Edition)*. Boston i New York: Ginn and Company.
- Buharin = Бухарин, Михаил Дмитриевич. 2013а. Колаксай и его братья (античная традиция о происхождении царской власти у Скифов). U: *Аристей: вестник классической филологии и античной истории* 8, 20–80.
- Buharin = Бухарин, Михаил Дмитриевич. 2023. Борисфен: теоним и гидроним. U: *Древнейшие государства Восточной Европы. Черноморский регион в античности и раннем средневековье: проблемы исторической географии*, uredio Подосинов, А. В. Москва: Государственный академический университет гуманитарных наук пресс, 174–182.
- Buharin, = Бухарин, Михаил Дмитриевич. 2013b. Рефлексы *axšaina- в иранской гидронимии. U: *Scripta antiqua. Вопросы древней истории, филологии, искусства и материальной культуры*. Том. 3., uredili Mihail Buharin et al., 152–163. Москва: Собрание.
- Bunbury, Edward Herbert. 1879. *History of Ancient Geography*. London: John Murray.
- Callieri, Pierfrancesco. 2004. India III. Relations: Achaemenid Period. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XIII, Fasc. 1, 10–13.
- Campbell, Lyle. 2013. *Historical Linguistics: An Introduction*. 3rd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Cheung, Johnny. 2007. *Etymological Dictionary of the Iranian Verb*. Leiden, Boston: Brill.
- Churchin, Leonard A. 2011. Naming the Provincial Landscape: Settlement and Toponymy in Ancient Catalunya. U: *Hispania Antiqua XXXV*, pp. 301–320.

- Dan, Anca. 2011. L' Istros d'Hérodote, U: *Dacia, revue d'archéologie et d'histoire ancienne*, 55, 25-56.
- Dandamayev, Muhammad A. 1984. Akes. *Encyclopædia Iranica*. Vol. I, Fasc. 7, 718.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986a. Arbaces. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 3, 275.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986b. Achaemenes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 4, 414.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986b. Artembares. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 660.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986c. Artabazus. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 650-651.
- Dandamayev, Muhammad A. 1988. Bardiya. *Encyclopædia Iranica*, Vol. III, Fasc. 8, 785-786.
- Dandamayev, Muhammad A. 1989. Cambyses. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 7, 726-729.
- Dandamayev, Muhammad A. 1990. Cassandane. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 1, 62.
- Dandamayev, Muhammad A. 1992. *Iranians in Achaemenid Babylonia*. New York: Mazda Publishers.
- Diakonoff, I. M. 1993. Cyaxares. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VI, Fasc. 5, 478-479.
- Eadie, John. 1852. *Early Oriental History, Comprising the Histories of Egypt, Assyria, Persia, Lydia, Phrygia, and Phoenicia*. London: John Joseph Griffin.
- Eilers, Wilhelm. 1954. *Der Name Demawend*. *Archiv Orientalni* XXII, 267-374.
- Eilers, Wilhelm. 1987a. Asagarta. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 7, 701.
- Eilers, Wilhelm. 1987b. *Iranische Ortsnamenstudien*. Sitzungsberichte. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse. 465, Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Elder, E. 1873. Oebares. U: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*. uredio William Smith. London: Walton and Maberly. Vol. 3.
- Fattori, Marco. 2023. *The Value /me/ of the Sign <MAN> in Achaemenid Elamite*. *JRAS*, Series 3, 33, 703-711.
- Felecan, Oliviu, Felecan, Nicolae. 2015. Straturi etimologice reflectate în hidronimia românească. U: *Quaderns de Filologia: Estudis Lingüístics*. Universitat de València 20 (1), 251-269.
- Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: Školska knjiga.
- Finegan, Jack. 1997. *Myth & Mystery: An Introduction to the Pagan Religions of the Biblical World*. Grand Rapids, Mich.: Baker Books.

- Firouzi et al. 2022. The Possibility of the Existence of An Older Ancestral Land for the People of Parsua Based on the Contents of Written Archaeological Sources and Historical-Mythological Names, U: فصلنامه علمی پژوهش های تاریخی Journal of Historical Researches 14, 2, 54.
- Garrison, Mark B. 2011. The Seal of “Kuras the Anzanite, Son of Sespes” (Teispes), PFS* 93: Susa – Ansan – Persepolis, U: *Elam and Persia*, uredili Javier Álvarez-Mon i Mark B. Garrison, 375–405. Winona Lake: Eisenbrauns.
- Garrison, Mark B., Henkelman, Wouter F. M. 2020. *Sigillophobe Suppliers and Idiosyncratic Scribes: Local Information Handling in Achaemenid Pārsa*, U: *The Art of Empire in Achaemenid Persia: Studies in Honour of Margaret Cool Root (Achaemenid History 16)*, uredili Elspeth R. M. Dusinberre et al., 167–286. Leiden: Peters.
- Gershevitch, Ilya 1969. [1970]. Iranian Nouns and Names in Elamite Garb. U: *Transactions of the Philological Society* 68 (1), 167–200.
- Gnoli, Gherardo. 1987. Ašavan (possessing Truth). *Encyclopædia Iranica*. Vol. II, Fasc. 7, 705-706.
- Godley, Alfred Denis. 1925. *Herodotus, The Persian Wars* (preveo i priredio Alfred Denis Godley) Vol. IV: knjige 8-9. Cambridge: Harvard University Press.
- Gutschmid, Alfred von. 1886. Scythian, Scythians, U: *Encyclopædia Britannica*, Ninth Edition, Volume 21, ROT-Siam [193592634]. Adam & Charles Black (Firm): Edinburgh. 575-578.
- Hansman, J. F. 2006. Isfahan IV. Pre-Islamic Period. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 6, 635-638.
- Haugen, Einar. 1953. *The Norwegian Language in America: The Bilingual Community*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Haugen, Einar. 1953.² *The Norwegian Language in America: The American Dialects of Norwegian*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Heller, André. 2010. *Das Babylonien der Spätzeit (7.–4. Jh.) in den klassischen und keilschriftlichen Quellen*. Berlin: Verlag Antike.
- Henkelman, Wouter F. M. 2003. An Elamite Memorial: the šumar of Cambyses and Hystaspes. U: *A Persian Perspective: Essays in Memory of Heleen Sancisi-Weerdenburg (Achaemenid History XIII)*, uredili Wouter F. M. Henkelman i Amélie Kuhrt, 101–172. Leiden: Nederlands Inst. voor Het Nabije Oosten.
- Henkelman, Wouter F. M. 2017. Imperial Signature and Imperial Paradigm: Achaemenid Administrative Structure and System Across and Beyond the Iranian Plateau. U: *Die*

- Verwaltung im Achämenidenreich – Imperiale Muster und Strukturen / Administration in the Achaemenid Empire – Tracing the Imperial Signature (Classica et Orientalia 17)*, uredili Bruno Jacobs et al., 45–256. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Henkelman, Wouter F. M. 2020. Nakhtḥor in Persepolis. U: *Aršāma and His World: The Bodleian Letters in Context 2 Bullae and seals*, uredili Christopher J. Tuplin i John Ma, 193–223. Oxford: Oxford University Press.
- Herzfeld, Ernst. 1947. *Zoroaster and His World*, Volume II. Princeton: Princeton University Press.
- Hinge, George. 2003. Scythian and Spartan Analogies in Herodotos' Representation: Rites of Initiation and Kinship Groups. U: *The Cauldron of Ariantas: Studies Presented to A.N. Ščeglov on the Occasion of His 70th Birthday. Black Sea Studies*. uredili Bilde, Pia Guldager et al. Vol. 1. Aarhus University Press.
- Hinz, Walther; Koch, Heidemarie. 1987. *Elamisches Wörterbuch*, Teil II. Berlin: Verlag von Dietrich Reimer.
- Hinz, Walther. 1975. *Altiranisches Sprachgut der Nebenüberlieferungen. Göttinger Orientforschungen, Reihe III, Iranica*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Піяді = Илиади, Александр Иванович. 2021. Iranica в топонимии Поднепровья. U: *Индоевропейское языкознание и классическая филология-XXV (Чтения памяти И. М. Тронского). Материалы Международной конференции, проходившей 21–23 июня 2021 г*, uredili Н. Н. Казанский et al.,– Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук. Часть I., 502–513.
- Ivanenko = Иваненко, Александр Владимирович. 2018. К проблеме этимологической интерпретации индоарийской гидронимии северного причерноморья: *mermada : *mermoda, U: *Индоевропейское языкознание и классическая филология-XXII (Чтения памяти И. М. Тронского)*. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук. Часть I, 528–539.
- Ivanenko = Иваненко, Александр Владимирович. 2021. Имена киммерийских царей (^mTe-uš-ra-a и ^mDug-dam-me-i). U: *Индоевропейское языкознание и классическая филология-XXV (Чтения памяти И. М. Тронского). Материалы Международной конференции, проходившей 21–23 июня 2021 г*, uredili Н. Н. Казанский et al. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук, Часть I, 443–459.

- Ivantchik, Askold. 1999. *Une légende sur l'origine des Scythes (Hdt. IV, 5–7) et le problème des sources du Scythikos logos d'Hérodote*. U: *Revue des Études Grecques* 112(1), 141–192.
- Izdimirski, Miroslav. 2013. Persian *Hyparchoi* and *Stratego*i in Ancient Thrace According to Herodotus. U: *Orpheus Journal of Indo-European and Thracian Studies*, XX, 15-25.
- Jacobs, Bruno; Rollinger, Robert. 2021. *A Companion to the Achaemenid Persian Empire*, 2 Volume Set. John Wiley & Sons.
- Johnson, Edwin Lee. 1917. *Historical Grammar of the Ancient Persian Language*. New York: American Book Company.
- Justi, Ferdinand. 1895. *Iranisches Namenbuch*. Marburg: N. G. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung.
- Kanga, Ervad Kavasji Edulji. 1993. *Khordeh Avesta*. Bombay: The Trustees of the Parsi Panchayat Funds and Properties.
- Kent, Roland G. 1945. The Name of Hystaspes. U: *Language* 21, 55-58.
- Kent, Roland G. 1950. *Old Persian Grammar, Texts, Lexicon*. New Haven, Connecticut: American Oriental Society.
- Kretschmer, Paul. 1927. Weiteres zur Urgeschichte der Inder. U: *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der Indogermanischen Sprachen*, 55. Bd., 1./2. H., 75–103.
- Kuhrt, Amélie. 2013. *The Persian Empire: A Corpus of Sources from the Achaemenid Period*. London and New York: Routledge.
- Kullanda, Sergei Vsevolodovič; Rajevski, Дмитрий Сергеевич. 2004. Эминак в ряду владык Скифии. U: *Вестник древней истории* 248(1), 79–95.
- Kullanda, Sergei Vsevolodovič. 2013. *Скифские этимологии*. U: Иранский Мир II – I тыс. до н.э. Материалы международной научной конференции, посвященной памяти Эдвина Арвидовича Грантовского и Дмитрия Сергеевича Раевского. Выпуск VI, uredili Галина Юрьевна Колганова et al., 38–48. Moscow: Institute of Oriental Studies of the Russian Academy of Sciences.
- Lecoq, P. 1986. Artaphrenēs. *Encyclopædia Iranica*. Vol. II, Fasc. 6, 651-652.
- Lewis, David M. 1997. *Selected Papers in Greek and Near Eastern History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lincoln, Bruce. 2014. Once again 'the Scythian' myth of origins (Herodotus 4.5–10). U: *Nordlit*. 33 (33): 19–34.

- Lipp, Reiner. 2009. *Die indogermanischen und einzelsprachlichen Palatale im Indoiranischen: Neurekonstruktion, Nuristan-Sprachen, Genese der indoarischen Retroflexe, Indoarisch von Mitanni*, Band 1. Heidelberg: Winter.
- MacKenzie, David Neil. 1994. Dates and Dating. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 2, 124–126.
- Mallory, James Patrick i Adams, Douglas Quentin. 2006. *The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World*. Oxford: Oxford University Press.
- Mallory, James Patrick i Mair, Victor H. 2000. *The Tarim Mummies: Ancient China and the Mystery of the Earliest Peoples from the West*. London: Thames and Hudson.
- Matasović, Ranko. 2019. Ime Hrvata. U: *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 66(3), 81–97.
- Mayor, Adrienne et al. 2014. Making Sense of Nonsense Inscriptions Associated with Amazons and Scythians on Athenian Vases. U: *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, 83(3), 447-493.
- Mayrhofer, Manfred. 1996. *Etymologisches Wörterbuch Des Altindoarischen. II. Band*. Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter.
- Melikov, Rauf. 2016. Скифские этнонимы и антропонимы в древневосточных клинописных текстах. U: *Вопросы эпиграфики* 9: 74–96.
- Meyer, Eduard. 1911. *Astyages*. U: *Encyclopædia Britannica*, uredio Hugh Chisholm, Vol. 2 (11. izd.), 821. Cambridge: Cambridge University Press.
- Minon, Sophie. 2020. De Babylone à l'occident méditerranéen. Le nom d'homme hellénisé sous la forme Ζώπυρος. U: *[vø:rtər]*, *Cahiers de l'ILSL no 60*. Université de Lausanne.
- Mišetić, Dijana, 2022. *Motivi nematerijalne kulturne baštine u „Prosjacima i sinovima” i trilogiji Ivana Raosa u kontekstu suvremenoga kulturalnog pamćenja*, doktorska disertacija, Split: Filozofski fakultet u Splitu.
- Moldovanu, Dragoș. 1986-1987. Hidronime românești de origine slavă: Bârladul, Ialomița, Jijia, U: *Anuar de Lingvistică și Istorie Literară*, XXXI, 291 – 312.
- Nardo, Don. 2007. *Ecbatana*, U: *The Greenhaven Encyclopedia of Ancient Mesopotamia*, uredio Robert B. Kebric. Detroit: Greenhaven Press, Gale Cengage Learning.
- Nichols, Andrew. 2008. *The Complete Fragments Of Ctesias Of Cnidus: Translation And Commentary With An Introduction* (doktorska disertacija). University of Florida.
- Obrador Cursach, Bartomeu. 2018. *Lexicon of the Phrygian Inscriptions*, doktorska disertacija, Universitat de Barcelona. Departament de Filologia Clàssica, Filologia Romànica i Filologia Semítica.

- Oettinger, Norbert. 2015. Zur Herkunft avestischer Gottheiten. U: *Démons iraniens Actes du colloque international organisé à l'Université de Liège les 5 et 6 février 2009 à l'occasion des 65 ans de Jean Kellens*, uredila Swennen Philippe, 51-59. Presses Universitaires De Liège.
- Olbrycht, Marek Jan. 2000. Remarks on the Presence of Iranian Peoples in Europe and Their Asiatic Relations. U: *Collectanea Celto-Asiatica Cracoviensia*, uredili Pstrusińska, Jadwiga i Fear, Andrew. Kraków: Księgarnia Akademicka, 101–140.
- Opačić, Nives. 2005. Pusto šamatorje. U: *Vijenac*, 290-Kolumne.
- Parpola, Asko. 2015. *The Roots of Hinduism: The Early Aryans and the Indus Civilization*. Oxford: Oxford University Press.
- Parpola, Simo. 1970. *Neo-Assyrian Toponyms*, Kevaeler: Butzon & Bercker.
- Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, Band III,2 (1899) S. 2406–2408.
- Perixanjan, A. G. 1993. *Материалы к этимологическому словарю древнеармянского языка*. Часть I. Yerevan: Academy Press.
- Phillips, E. D. 1960. The Argippaei of Herodotus, U: *Artibus Asiae*, Vol. 23, No. 2, 124-128.
- Photius Theol., Scr. Eccl., Lexicogr. 1977. *Bibliothèque*, 8 vols (4040: 001), Ed. Henry, R. Paris: Les Belles Lettres.
- Pinault, Georges-Jean. 2008. La langue des Scythes et le nom des Arimaspes. U: *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 152(1), 105-138.
- Planhol, Xavier de i Hourcade, Bernard. 2017. Kerman II. Historical Geography. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XVI, Fasc. 3, 251-265.
- Plinije Sekund Stariji, Gaj 1892.–1909. *Prirodoslovlje (Naturalis Historia) u 37 knjiga*. Svesci 1–5, ur. C. Mayhoff.
- Potts, Daniel T. 2009. The Archaeology and Early History of the Persian Gulf. U: *The Persian Gulf in History*, uredio Lawrence G. Potter, Palgrave Macmillan, 27-56.
- Potts, Daniel T. 2014. *Nomadism in Iran : From Antiquity to the Modern Era*. Oxford University Press.
- Prior, Daniel G. 2009. Travels Of Mount Qāf: From Legend To 42° 0' N 79° 51' E., U: *Oriente Moderno*, vol. 89, no. 2, 425–444.
- Radner, Karen et al. 2023. *The Oxford History of the Ancient Near East Volume V_ The Age of Persia*. Oxford: Oxford University Press.
- Rawlinson, George. 1862. *History of Herodotus*. Svezak III. John Murray, London.

- Rejzek, Jiří. 2008. *The Proto-Slavic Word-Initial x-*. Universzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum.
- Rollinger, Robert. 2003a. Herodotus VII. Xerxes According To Herodotus. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XII, Fasc. 3, 270-276.
- Rollinger, Robert. 2003b. Herodotus VI. Darius According To Herodotus. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XII, Fasc. 3, 264-270.
- Rossi, Adriano V. 2015. Once again on Iranian *kund. U: *Studies on Iran and The Caucasus Presented to Prof. Garnik S. Asatrian on the Occasion of his 60th Birthday*, uredio Uwe Bläsing et al., 169-182. Leiden.
- Rung, Eduard. 2015. The End of the Lydian Kingdom and the Lydians after Croesus. U: *Political memory in and after the Persian Empire*, uredili Jason M. Silverman i Caroline Waerzeggers, 7-26. SBL Press, Atlanta.
- Ruppel, Antonia. 2017. *The Cambridge Introduction to Sanskrit*. Cambridge. Cambridge: University Press.
- Schmitt, Rüdiger. 1967. *Medisches und persisches Sprachgut bei Herodot*. ZDMG 117.
- Schmitt, Rüdiger. 1985. Anaphas. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 1, 2.
- Schmitt, Rüdiger. 1986a. Artabanus (Old Persian proper name). *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 646-647.
- Schmitt, Rüdiger. 1986b. Artaxerxes I. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 655-656.
- Schmitt, Rüdiger. 1986c. Aria. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 404-405.
- Schmitt, Rüdiger. 1986d. Ariabignes. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 405.
- Schmitt, Rüdiger. 1986d. Artystone. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 665.
- Schmitt, Rüdiger. 1987a. Astyages. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 8, 873–874.
- Schmitt, Rüdiger. 1987b. Atossa. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. III, Fasc. 1, 13–14.
- Schmitt, Rüdiger. 1987c. Haumavargā. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XII, Fasc. 1, 63–64.
- Schmitt, Rüdiger. 1987d. Aryans. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 7, 684-687.
- Schmitt, Rüdiger. 1989a. Amestris. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 9, 935–936.
- Schmitt, Rüdiger. 1989b. Amytis. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 9, 999.
- Schmitt, Rüdiger. 1990a. Carmania. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 7, 822–823.
- Schmitt, Rüdiger. 1990b. Caspians. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 1, 62.
- Schmitt, Rüdiger. 1990c. Cadusii. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 6, 612.
- Schmitt, Rüdiger. 1991a. Čiθrafarnah. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 6, 636–637.
- Schmitt, Rüdiger. 1991b. Choaspes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 5, 496.
- Schmitt, Rüdiger. 1991c. Čišpiš. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 6, 600-601.

- Schmitt, Rüdiger. 1993. Cyrus I. The Name. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VI, Fasc. 5, 515-516.
- Schmitt, Rüdiger. 1994a. Daurises. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 2, 128.
- Schmitt, Rüdiger. 1994b. Deioces. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 3, 226–227.
- Schmitt, Rüdiger. 1994c. Datis. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 2, 126-127.
- Schmitt, Rüdiger. 1994d. Dāta. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 1, 114-115.
- Schmitt, Rüdiger. 1995. Drangiana. *Encyclopædia Iranica* Vol. VII, Fasc. 5, 534-537.
- Schmitt, Rüdiger. 2000a. Gaub(a)ruva. *Encyclopædia Iranica*, Vol. X, Fasc. 3, 331.
- Schmitt, Rüdiger. 2001. Gobryas. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 1, 28–29.
- Schmitt, Rüdiger. 2002. Greece I. Greco-Persian Political Relations. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 3, pp. 292-301.
- Schmitt, Rüdiger. 2003a. Die skythischen Personennamen bei Herodot. U: *Annali dell'Università degli studi di Napoli "L'Orientale"*. *Rivista del Dipartimento di Studi Asiatici e del Dipartimento di Studi e Ricerche su Africa e Paesi Arabi* 63, 1–31.
- Schmitt, Rüdiger. 2003b. Herodotus IX. Tigranes And The Battle Of Mycale. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XII, Fasc. 3, 278-279.
- Schmitt, Rüdiger. 2004. Hydarnes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XII, Fasc. 6, 588–590.
- Schmitt, Rüdiger. 2015. *Herodotus as Practitioner of Iranian Anthroponomastics?* *Glotta* 91, 250–263.
- Schmitz, Leonhard. 1870. Artayntes. U: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*. uredio William Smith. London: Walton and Maberly. Vol. 1., 373.
- Schwartz, Martin & Manaster-Ramer, Alexis. 2019. Some Interlinguistic Iranian Conundrums U: *A thousand judgements: Festschrift for Maria Macuch*, uredili Hintze, Almut et al. 357-362.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986a. Ariaeus. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 405-406.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986b. Artyphios. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 665.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986c. Ariyāramna. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 410-411.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986d. Artachaiēs. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 651.
- Shahbazi, A. Shapur. 1987. Aspačanā. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 8, 786-787.
- Shahbazi, A. Shapur. 1993. Cyrus II. Cyrus I. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VI, Fasc. 5, 516.
- Shahbazi, A. Shapur. 1994. Darius III. Darius I the Great. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 1, 41-50.
- Shahbazi, A. Shapur. 2002. Goštāsp. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 2, 171-176.
- Škiljan, Dubravko. 2007. *Herodotove Povijesti* (preveo i priredio Dubravko Škiljan). Zagreb : Matica hrvatska.

- Skjærvø, Prods Oktor. 2006. Iran VI. Iranian Languages And Scripts (6) Old Iranian Languages. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 4, 376-377.
- Skjærvø, Prods Oktor. 2006b. Iran VI. Iranian Languages And Scripts (1) Earliest Evidence. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 4, 345-348.
- Skjærvø, Prods Oktor. 2007. *Morphologies of Asia and Africa*, Eisenbrauns: Indiana.
- Skok, Petar. 1971. Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Smith, William. 1854. *Dictionary of Greek and Roman Geography*. London: Walton and Maberly.
- Stausberg, Michael et al. (ur.). 2015. *The Wiley Blackwell Companion to Zoroastrianism*. John Wiley & Sons.
- Stonecipher, Alvin Harrison Morton. 1918. *Graeco-Persian Names*. New York: American Book Company.
- Stoneman, Richard. 2015. *Xerxes: A Persian Life*. New Haven and London: Yale University Press.
- Stronk, Jan P. 2017. *Semiramis' Legacy: The History of Persia According to Diodorus of Sicily*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Sulimirski, Tadeusz i Taylor, T. F. 1991. The Scythians, U: *The Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East, from the Eighth to the Sixth Centuries B.C. The Cambridge Ancient History. Vol. 3.*, uredili Boardman, John et al. Cambridge: Cambridge University Press, 547–590.
- Sundermann, Werner. 1989. Bidaxš. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 3, 242–244.
- Szemerényi, Oswald. 1980. *Four Old Iranian Ethnic Names: Scythian – Skudra – Sogdian – Saka*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Tavernier, Jan. 2007. *Iranica in the Achaemenid Period (ca. 550–330 B.C.): Lexicon of Old Iranian Proper Names and Loanwords, Attested in Non-Iranian Texts*. Leuven: Peeters Publishers.
- Testen, David. 1997. *Old Persian and Avestan Phonology*. U: *Phonologies of Asia and Africa: (Including the Caucasus)*, uredio Alan S. Kaye, 569–600. Winona Lake: Eisenbrauns.
- Tohtasjev = Тохтасьев, Сергей Ремирович. 1991. Cimmerians. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 6, 563-567.
- Tohtasjev = Тохтасьев, Сергей Ремирович. 2005а. Проблема скифского языка в современной науке. U: *Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea from the Greek Colonization to the Ottoman Conquest. Proceedings of the*

- International Symposium Ethnic contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea*, uredio Victor Cojocaru, 59–108. Iași: Trinitas.
- Tohtasjev =Тохтасьев, Сергей Ремирович. 2005b. *Sauromatae - Sarmatae - Sarmatae*, u *Херсонесский сборник*, 14: 291–306.
- Tolman, Herbert Cushing. 1908. Παρθαυα. U: *Ancient Persian lexicon and the texts of the Achaemenidan inscriptions transliterated and translated with special reference to their recent re-examination*, New York/Cincinnati/Chicago: American Book Company.
- Traina, Giusto. 2023. 57 The Satrapies of the Persian Empire: Media and Armenia, U: *The Oxford History of the Ancient Near East Volume V: The Age of Persia*, uredili Karen Radner et al. Oxford: Oxford University Press, 556-591.
- Tuplin, Christopher J. i Ma, John (ur.). 2020. *Aršāma and his World: The Bodleian Letters in Context, Volume II: Bullae and Seals*, Oxford University Press.
- Ustinova, Yulia. 1999. *The Supreme Gods of the Bosphoran Kingdom: Celestial Aphrodite and the Most High God*. Leiden, Netherlands; Boston, United States.
- Vaan, Michiel Arnoud Cor de, 2008. *Etymological Dictionary Of Latin. and the other Italic Languages* Leiden, Boston: Brill.
- Vaan, Michiel Arnoud Cor de. 2003. *The Avestan Vowels*. Amsterdam: Rodopi.
- Vernet Pons, Mariona. 2016. *The Lycian PN Artimas and Arteimas: a new proposal for an Iranian and epichoric etymology* u *Glotta*, Bd. 92, 280-294.
- Weinreich, Uriel. 1968. *Languages in Contact: Findings and Problems*. Paris, New York: The Mouton Publishers, The Hague.
- Weinstock, Horst. 1995. The rise of the letter-name 'Aitch', U: *English Studies*, 76:4, 355-366.
- Weippert, Manfred. 2010. *Historisches Textbuch zum Alten Testament*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Weiskopf, Michael. 1990. Cappadocia. *Encyclopædia Iranica*. Vol. IV, Fasc. 7-8, 780-786.
- Weiskopf, Michael. 1994. Dascylium. *Encyclopædia Iranica*. Vol. VII, Fasc. 1, 85-90.
- West, Martin Litchfield. 2007. *Indo-European Poetry and Myth*. Oxford: Oxford University Press.
- Zaghamee, Reza. 2013. *Discovering Cyrus: The Persian Conqueror Astride the Ancient World*. Washington: Mage Publishers Inc.

Mrežni izvori

- Aryavand, Ahmad i Grami, Bahram. 2015. Lily. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/lily>. Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Bosworth, C. Edmund. 2005. Osrušana. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/osrusana> Pristupljeno 7. listopada 2023.
- Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen) von. Iyrcae. U: Brill's New Pauly, Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and Helmuth Schneider, English Edition by: Christine F. Salazar, Classical Tradition volumes edited by: Manfred Landfester, English Edition by: Francis G. Gentry. n Dostupno na: <https://referenceworks.brillonline.com/entries/brill-s-new-pauly/iyrcae-e604690>. Pristupljeno 11. veljače 2024.
- Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen) von. Thyssagetæ. U: Brill's New Pauly, Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and Helmuth Schneider, English Edition by: Christine F. Salazar, Classical Tradition volumes edited by: Manfred Landfester, English Edition by: Francis G. Gentry. n Dostupno na: http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1213250. Pristupljeno 06. veljače 2024.
- Brunner, Christopher J. 2002. Oroites. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/oroites>. Pristupljeno 05. veljače 2024.
- Callieri, Pierfrancesco. 2016. Sakas: in Afghanistan. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/sakas-in-afghanistan>. Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Encyclopædia Britannica, online edition, Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Indo-Iranian-languages>. Pristupljeno 05. 03. 2024.
- Encyclopædia Britannica, online edition, Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Scythian>. Pristupljeno 25. veljače 2024.
- Gnoli, Gherardo. 1999. Farr(ah). *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/farrah> . Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Ivantchik, Askold. 2018. Scythians. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/scythians>. Pristupljeno 1. rujna 2023.
- Jacobs, Bruno. 2011. Achaemenid satrapies. *Encyclopædia Iranica*, online edition, , Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies>. Pristupljeno 7. veljače 2024.
- Jacobs, Bruno. 2011. Achaemenid Satrapies. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies>. Pristupljeno 05. ožujka 2024.

- Kim, Ronald. Slavic-Iranian Contacts. Linguistic Relations, U: *Encyclopaedia Iranica Online*. Trustees of Columbia University in the City of New York https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-iranica-online/slavic-iranian-contacts-linguistic-relations-COM_336467 (9.9.2023.)
- Kümmel M. J. 2008. Mitteliranisch I: Khotansakisch, U: Academia.edu https://www.academia.edu/1748443/Introduction_to_Khotan_Saka_in_German (9.9.2023.)
- MacKenzie, David Neil. 1991. Chorasmia III. The Chorasmian Language. *Encyclopaedia Iranica*. <https://iranicaonline.org/articles/chorasmia-iii>. Pristupljeno 27. veljače 2024.
- Mayor, Adrienne. 2017. Amazons in the Iranian World. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/amazons-ii>. Pristupljeno 25. veljače 2024.
- Medvedskaya, Inna Nikolaevna. 2004. Phraortes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/phraortes>. Pristupljeno 26. veljače 2024.
- Online Etymological Dictionary*. Dostupno na: <https://www.etymonline.com/word/shoot> Pristupljeno 1. rujna 2023.
- Schmidt, Hanns-Peter. 2004. Mithra I. Mitra in Old Indian and Mithra in Old Iranian. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/mithra-i> Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000b. Masistes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/masistes>. Pristupljeno 19. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2000c. Otanes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/otanes>. Pristupljeno 3. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000d. Megabates. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/megabates>. Pristupljeno 3. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000e. Mardonius. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/mardonius>. Pristupljeno 11. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000f. Rathines. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/rathines>. Pristupljeno 25. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2002a. Nisāya. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/nisaya>. Pristupljeno 20. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2002b. Oxyathres. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/oxyathres>. Pristupljeno 20. listopada 2023.

- Schmitt, Rüdiger. 2002c. Orontes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/orontes>. Pristupljeno 19. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2002d. Oxyartes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/oxyartes>. Pristupljeno 09. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2005. Personal Names, Iranian IV. Parthian Period. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/personal-names-iranian-iv-parthian>. Pristupljeno 20. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2011b. Xerxes i. The Name. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/xerxes-1-name> Pristupljeno 9. siječnja 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2012. Protothyas. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/protothyas>. Pristupljeno 9. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2014. Sataspes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/sataspes>. Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2018. Scythian Language. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/scythian-language>. Pristupljeno 2. rujna 2023.
- Stronach, David i Gopnik, Hilary. 2009. Pasargadae. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/pasargadae> Pristupljeno 5. veljače 2024.
- The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus, vodi Steve Tinney et al., University of Pennsylvania. Dostupno na: <https://oracc.museum.upenn.edu//ario/qpn?xis=qpn.r00007a>. Pristupljeno 11. veljače 2024.
- The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus, vodi Steve Tinney, et al., University of Pennsylvania. Dostupno na: <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/cbd/qpn-x-places/P.html>. Pristupljeno 2. rujna 2023.
- TITUS Old Persian Corpus, No. 32, Dna. Dostupno na: <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers032.htm>. Pristupljeno 27. veljače 2024.
- TITUS Project: Old Persian Corpus. Dostupno na: <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers028.htm>. Pristupljeno 25. veljače 2024.).
- Wiesehöfer, Josef (Kiel). Patizeithes. U: Brill's New Pauly, Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and Helmuth Schneider, English Edition by: Christine F. Salazar, Classical Tradition volumes edited by: Manfred Landfester, English Edition by: Francis G. Gentry. Dostupno na: http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e909710 Pristupljeno 20. listopada 2023.

Yoshida, Yutaka. 2016. Sogdian Language I. Description. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/sogdian-language-01>.
Pristupljeno 11. veljače 2024.